

**İLKÖĞRETİMİN EĞİTİM VE ÖĞRETİM İLKELERİNİN
GERÇEKLEŞME DÜZEYİ**

SAYIM AKTAY

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İlköğretim Anabilim Dalı
Sınıf Öğretmenliği Programı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÜLTEKİN**

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temmuz, 2005**

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

İLKÖĞRETİMİN EĞİTİM VE ÖĞRETİM İLKELERİNİN GERÇEKLEŞME DÜZEYİ

Sayım AKTAY

İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Programı
Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temmuz 2005
Danışman: Yrd.Doç.Dr. Mehmet GÜLTEKİN

Bilginin yenilenip geliştiği ve hızla katlanarak çoğaldığı yirmibirinci yüzyılda, bireyleri toplumun gereksinimleri doğrultusunda eğitime sorumluluğunu üstlenen eğitim kurumlarının kimi eğitim ve öğretim ilkeleri bulunmakta ve eğitim kurumları tüm etkinliklerini bu ilkeler çerçevesinde gerçekleştirmek durumundadırlar. Bireylerin sonraki eğitim yaşamlarını önemli ölçüde etkileme gücünde olan ilköğretimin de kendine özgü eğitim ve öğretim ilkeleri bulunmaktadır. Eğitim ve öğretim etkinliklerinin gerçekleştirilmesinde ölçüt oluşturan bu ilkeler, eğitim ve öğretimin başarıya ulaşmasında önemli bir etkiye sahiptir. İlköğretimde, eğitim ve öğretim etkinliklerinin etkili bir biçimde gerçekleştirilebilmesi için ilköğretim okullarında bu ilkeleri dikkate almak gerekmektedir.

Bu araştırma, ilköğretim okullarında eğitim ve öğretim ilkelerinin gerçekleşme düzeyini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilen araştırmada, oranlı küme örneklem alma yoluna gidilmiş; Eskişehir ilinde yer alan yedi eğitim bölgesindeki Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı merkez ilköğretim okullarından, alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeyden rastlantısal yolla birer okul seçilmiştir. Araştırma bu okullarda görevli 493 ilköğretim öğretmeni üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplamak için, 28 sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır.

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde, öğretmenlerin görüşleri sayı ve yüzdeler ile ortaya konmuştur. Araştırmada, verilen yanıtların puan ortalamalarının öğretmenlerin cinsiyetleri, branşları, hizmet süreleri ve görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılık oluşturup oluşturmadığını belirlemek için ikili karşılaştırmalarda bağımsız t testinden, üç ya da daha fazla karşılaştırmalarda tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Varyans analizi sonucunda F değerinin anlamlı çıktığı durumlarda farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD (Tukey's Honestly Significant Difference Test) çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenler, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında çoğunlukla gerçekleştirildiği görüşündedirler. İlkeler arasında en çok gerçekleştiği düşünülen ilke, “Değerlendirme eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır” ilkesi, en az gerçekleşen ilke ise “İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur” ilkesidir. Bunun yanında, öğretmenlerin en çok önem verdikleri ilke “İlköğretim milli bir eğitim kurumudur” ve en az önem verdikleri ilke ise “İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur” ilkesidir. Ayrıca, öğretmenlere göre ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin yeterince gerçekleşmemesinin en önemli nedenleri; ilköğretim okullarındaki öğrenci sayılarının fazla olması, okulların kütüphane, laboratuvar, spor salonu, toplantı ve gösteri salonu gibi destek hizmetlerinden yoksun olması ve öğrenci velilerinin yeterince ilgili olmamasıdır.

ABSTRACT

THE REALIZATION OF THE EDUCATION AND TEACHING PRINCIPLES IN THE PRIMARY EDUCATION

Sayım AKTAY

Department of Primary Education, Primary School Programme
Anadolu University Graduate School of Educational Sciences, July 2005

Advisor: Yrd.Doç. Mehmet GÜLTEKİN

In the twenty first Century, information develops by renovating and increases exponentially; thus some of the education institutions, which take the responsibility of training the individuals in accordance with requirements of the society, pursue the education and teaching principles and those education institutions should implement all activities within the framework of those principles. The Primary education which has a dramatically effect on the individuals' school life afterwards possess own education and teaching principles. These Principles which are criterion for the implementations of the activities in education have a significant effect on the achievement of education and teaching. Therefore, it is necessary to take into consideration those principles in the primary schools in order to implement the education and teaching activities efficiently.

This survey was conducted on the purpose of determining the realization level of the education and teaching principles. By applying survey method, rational group sampling was taken; among the center primary schools of Ministry of Education in seven education regions in Eskişehir, one school randomly chosen from each low, medium and high socio-economic status. The survey was carried out with 493 teachers in those primary schools. A questionnaire with 26 questions was utilized to collect the data.

For data analysis, the teachers' opinions were put forth with digits and percentages. In order to identify whether the mean values of the responses differ according to the teachers' gender, branches, service lives and the socio-economic status

of their schools, independent t-test for comparing two values and one way analysis of variance (ANOVA) for three or more comparisons were used. In case of F value was significant as a result of variance analysis, to define within which groups the significance occurred, Tukey HSD (Tukey's Honestly Significant Test) multiple comparison test was applied.

According to the survey results, the teachers agreed on the fact that the education and teaching principles are mostly realized in the primary schools. Moreover, they considered that among the principles, the most realized one was "Evaluation is an irresistible part of education and teaching" and the least realized one was "The primary education is an institution which teaches students the study ways based on the scientific methods". Additionally, the teachers attached more importance to the principle which states "The primary education is a national education institution"; on the other hand, again the principle that "The primary education is an institution which teaches students the study ways based on the scientific methods" was the least important one for the teachers. Furthermore, the teachers listed the most remarkable reasons for inadequate realization of those principles as to have a great number of students in classes and to lack the facilities like libraries, laboratories, gyms, assembly rooms and exhibition rooms, in addition, parents were not interested enough.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Sayın AKTAY'ın, "İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi" başlıklı tezi 28/07/2005 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Programı yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Yard.Doç.Dr.Mehmet GÜLTEKİN	
Üye	: Yard.Doç.Dr.ZühalÇUBUKÇU	
Üye	: Yard.Doç.Dr.E.Aysin KÜÇÜKYILMAZ	

Yard.Doç.Dr.Umut GÜRBÜZ
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdür Vekili

ÖNSÖZ

Günümüzde toplumlar, çağın koşullarına ve bireyin gereksinimlerine göre eğitim ve öğretim verebilmek için öğretim kurumlarının niteliğinin artırılmasına büyük önem vermektedirler. Her eğitim kurumunun nitelikli bir eğitim için dikkate aldıkları ilkeleri bulunduğu gibi, ilköğretim kurumlarının da eğitsel etkinliklerinin başarılı olması ve öğretmenlere kılavuzluk yapması amacıyla belirlenmiş olan eğitim ve öğretim ilkeleri bulunmaktadır. İlköğretimin başarılı ve etkili olmasında bu eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında etkili bir biçimde gerçekleşmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu araştırma, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulguların ve getirilen önerilerin alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde pek çok kişinin katkısı olmuştur. Çalışmaların planlanması, uygulanması ve sonuçlanması sürecinde yönlendirmeleriyle ve güdüleyici katkılarıyla sonsuz destek veren danışman hocam sayın Yrd.Doç.Dr. Mehmet GÜLTEKİN'e teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma konusunun şekillenmesinde görüş ve önerileriyle yol gösteren ve katkıda bulunan saygı değer hocalarım Sayın Prof.Dr. Şefik YAŞAR'a ve Sayın Prof.Dr. Ersan SÖZER'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırma sürecinin her anında desteğini esirgemeyen ve veri toplama aracının şekillenmesinde önemli katkıları olan sayın Arş.Gör.Dr. Selçuk ŞİMŞEK'e, çalışmamın her bölümünde anlamlı katkılarını esirgemeyen sayın Arş.Gör. Sibel DAL'a, Arş.Gör. Çiğdem SUNA'ya, Arş.Gör. Tuba ÇENGELCİ'ye, Arş.Gör. Çetin TERZİ'ye, Arş.Gör. İlknur YÜKSEL'e, Arş.Gör. Hıdır KARADUMAN'a ve Öğr.Gör. Neşet BAYRAM'a teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, tüm yaşamım boyunca maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, çalışmam süresince de beni destekleyen anneme, babama, kardeşlerime ve tezimin sonuçlanmasında emeği geçen herkese sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Eskişehir, Temmuz 2005

Sayım AKTAY

ÖZGEÇMİŞ

Sayım AKTAY

İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği

Yüksek Lisans

Eğitim

Lise 1997	Fethiye Lisesi
Lisans 2001	Karadeniz Teknik Üniversitesi Giresun Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programı

İş

2001	Sınıf Öğretmeni Mardin Gürpınar İlköğretim Okulu
2001-2002	Araştırma Görevlisi Karadeniz Teknik Üniversitesi Giresun Eğitim Fakültesi
2002-	Araştırma Görevlisi Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Kişisel Bilgiler

Doğum Yeri ve Yılı: Fethiye, Ekim 1980 **Cinsiyeti:** Erkek **Yabancı Dili:** İngilizce

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	iii
DEĞERLENDİRME KURULU VE ENSTİTÜ ONAYI.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
ÖZGEÇMİŞ.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLO LİSTESİ.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.1.1. İlköğretimin Eğitim Sistemi İçindeki Yeri ve Önemi.	2
1.1.2. Türk Eğitim Sisteminde İlköğretim.....	10
1.1.3. Türk Eğitim Sisteminde İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri ...	13
1.1.4. İlköğretim Öğrencilerinin Gelişim Özellikleri.....	21
1.1.5. Öğretim İlkeleri.....	24
1.1.6. Avrupa Birliği'nin Eğitim Politikası ve Eğitim İlkeleri.....	28
1.1.7. İlgili Araştırmalar.....	34
1.2. Araştırmanın Amacı.....	35
1.3. Araştırmanın Önemi.....	35
1.4. Sınırlılıklar.....	37
1.5. Tanımlar.....	37
2. YÖNTEM.....	38
2.1. Araştırmanın Modeli.....	38
2.2. Evren ve Örneklem.....	39
2.3. Veriler ve Toplanması.....	41
2.4. Verilerin Çözümü ve Yorumu.....	42

3. BULGULAR VE YORUMLAR.....	44
3.1. Öğretmenlerin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi”ne İlişkin Görüşleri.....	44
3.1.1. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi”ne İlişkin Görüşleri.....	52
3.1.2. Öğretmenlerin Branşlarına Göre “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi”ne İlişkin Görüşleri.....	58
3.1.3. Öğretmenlerin Meslekteki Hizmet Sürelerine Göre “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi”ne İlişkin Görüşleri.....	63
3.1.4. Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okulların Sosyoekonomik Düzeylerine Göre “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi”ne İlişkin Görüşleri...	70
3.2. “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri”nin İlköğretim Öğretmenlerine Göre Önem Dereceleri.....	76
3.3. Öğretmenlerin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri”nin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Görüş ve Önerileri.	78
3.3.1. Öğretmenlerin, “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri”nin İlköğretim Okullarında Yeterince Gerçekleşmemesinin Nedenlerine İlişkin Görüşleri..	78
3.3.2. Öğretmenlerin, “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri”nin İlköğretim Okullarında Etkili Bir Biçimde Gerçekleşmesi Konusundaki Önerileri.....	80

4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	83
4.1. Sonuçlar	83
4.1.1. Öğretmenlerin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleştirilme Düzeyi” ile İlgili Görüşlerine Yönelik Sonuçlar.	83
4.1.2. İlköğretim Öğretmenlerine Göre “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri”nin Önem Derecesine Yönelik Sonuçlar.....	86
4.1.3. Öğretmenlerin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri”nin İlköğretim Okullarında Genel Olarak Gerçekleşmesine İlişkin Görüş ve Önerileri’ne Yönelik Sonuçlar.....	86
4.2. Öneriler.....	88
4.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	88
4.2.2. Araştırmacılara Öneriler.....	89
EKLER.....	90
KAYNAKÇA.....	110

TABLO LİSTESİ

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
1. Araştırmanın Çalışma Evreni ve Örneklemi.....	39
2. Çalışma Evrenine Giren Öğretmenlerin Kişisel Özellikleri.....	40
3. Öğretmenlerin, “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri”nin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Verdikleri Yanıtlar.....	45
4. Öğretmenlerin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleştirilme Düzeyi”ne İlişkin Verdikleri Yanıtların Cinsiyetlerine Göre Puan Ortalamaları ve t Testi Sonuçları.....	53
5. Öğretmenlerin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi”ne İlişkin Verdikleri Yanıtların Branşlarına Göre Puan Ortalamaları ve t Testi Sonuçları.....	58
6. Öğretmenlerin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleştirilme Düzeyi”ne İlişkin Verdikleri Yanıtların Meslekteki Hizmet Sürelerine Göre Puan Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları.....	63
7. Öğretmenlerin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleştirilme Düzeyi”ne İlişkin Verdikleri Yanıtların Görev Yaptıkları Okulların Sosyoekonomik Düzeyine Göre Puan Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları.....	71
8. “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri”nin İlköğretim Öğretmenlerine Göre Önem Dereceleri.....	76
9. Öğretmenlerin, İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin Yeterince Gerçekleşmemesinin Nedenlerine İlişkin Görüşleri.....	79
10. Öğretmenlerin İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Etkili Bir Biçimde Gerçekleşmesi Konusundaki Önerileri.....	81

1. GİRİŞ

Bu bölümde, sırasıyla, araştırmanın problemi, amacı, önemi, sayıtları, sınırlılıkları ve tanımları açıklanmıştır.

1.1. Problem

Toplumların gelişim ve kalkınma seviyesini belirleyen en önemli etkenlerden biri eğitimidir. Toplumlar, eğitim kurumları yoluyla bireylerin gereksinim duydukları bilgi ve becerileri kazanabilmelerini ve mutlu bireyler olarak yaşamalarını sağlar. Ayrıca, toplumun ulusal hedeflerini ve gereksinimlerini gerçekleştirecek bireyler yetiştirme görevini yine eğitim kurumları üstlenmektedir.

Eğitim insanların, bedensel ve ruhsal bakımdan sağlıklı, topluma etkin bir biçimde uyan ve toplumu daha ileriye götüren kişiler olmasına katkıda bulunmaktadır. Belirli amaçlar doğrultusunda yetiştirilerek eğitim gören insanlar olgunlaşmakta, kişiliklerini kazanmakta, toplumun sağlıklı bir parçası ve mutlu bir üyesi olarak topluma yararlı bireyler haline gelmektedirler (Külahoğlu, 2002, s.80; Önsoy, 1991, s.1). Eğitim, bireylerin gelişimine katkıda bulunduğu gibi, toplumsal refahı ve insanlar arasındaki eşitliği artırıcı bir rol oynayan ekonomik büyümenin temelinde yatan güçlü bir etkidir. Ayrıca, demokratik ve dinamik toplumların oluşmasında etken olan eğitim; bilgiyi uygulamak ve yaymak için de anahtardır (World Bank, 2003, s.26).

Eğitim, genel olarak insanların belirli amaçlara göre yetiştirilmesidir. Bu amaçların gerçekleştirilmesi için, bireyler ilgi, yeti ve yetenekleri bakımından milli eğitimin amaçları doğrultusunda olanaklı olduğu ölçüde geliştirilmektedir (Fidan, 1997, s.4; Gültekin, 1999, s.30). Bir toplumda eğitim, belli eğitim basamaklarından oluşmakta ve örgün eğitimin ilk basamağını ilköğretim oluşturmaktadır. İlköğretimin toplumun eğitiminde ve gelişiminde birtakım görevler üstlenmektedir. Bunlar; okuma-yazma bilen ve temel matematik işlemlerini yapabilen, evde ve işte karşılaştıkları problemlerle

başa çıkabilen ve sonraki eğitim basamağı için yeterli düzeye gelebilen bireyler yetiştirmektedir (Gültekin, 1999, s.84; Lockheed, 1991, s.1).

Her ulus ilköğretim basamağını, yeni nesle verilecek olan ortak kültür eğitimine ayırmaktadır. Türkiye’de ilköğretim, kız-erkek tüm vatandaşlar için zorunludur ve 6 ile 14 yaş arasındaki tüm öğrencileri kapsamaktadır. Öğrencilerin karşılaştıkları ilk ve aynı zamanda zorunlu bir öğrenim basamağı olan ilköğretim, eğitim sistemi içerisinde temel konumundadır. İlköğretim süresince bireylerin nitelikli eğitim alıp almamaları, onların potansiyellerini geliştirmelerinde etkin rol oynamaktadır (Sözer, 2000, s.120; Ergun ve diğerleri, 1999, ss.185-186; Özyılmaz, 1998, s.86). Bu nedenle, ilköğretimin niteliği ile öğrencilerin niteliği arasında yakın bir ilişki vardır.

İlköğretimin niteliğinin artırılmasında temel koşul, nitelikli öğretim etkinlikleri kadar, öğretim etkinliklerinin belli ilkeler içerisinde gerçekleştirilmesidir. Diğer eğitim basamaklarında olduğu gibi, ilköğretim basamağında da tüm eğitim ve öğretim etkinlikleri belli ilkeler çerçevesinde yürütülmektedir. Bir başka deyişle, belirlenmiş olan ilkeler gerçekleştirilecek eğitim ve öğretim etkinliklerine yol göstermektedir.

1926 ilkokul programından beri tüm ilköğretim programlarında eğitim ve öğretim ilkelerine yer verilmiştir. Bu ilkeler, ilköğretim okullarındaki eğitim ve öğretim etkinliklerini gerçekleştirme sürecinde öğretmenlere kılavuz olmaktadır. Bu nedenle ilköğretim programlarında eğitim ve öğretim ilkelerinin uygulanması üzerinde önemle durulmuştur. Ayrıca, İlköğretimin amaçlarının etkili bir biçimde gerçekleşmesi yine bu ilkelerin uygulanmasına bağlıdır (Çelenk ve diğerleri, 2000, s.105).

1.1.1. İlköğretimin Eğitim Sistemi İçindeki Yeri ve Önemi

İlköğretim, hemen hemen tüm ülkelerde eğitim sisteminin temelini oluşturmaktadır. Bu önemi dolayısıyla ilköğretim kurumlarını geliştirmek ve tüm nüfusu ilköğretim kurumlarında eğitmek, devletin temel görevleri arasında sayılmıştır (Başaran, 1996, s.75). Tüm yurttaşların ilköğretimden yararlanmaları gerekliliği ve devletin ilköğretimden sorumlu olması nedeniyle ilköğretim kurumları, zorunlu bir

öğrenim basamağı haline gelmiştir. Bu nedenle, birçok devlet anayasa ve kanunlarında ilköğretime yer ayırmıştır (Oktay ve Ramazan, 1992, s.50).

İnsan hakları evrensel bildirgesinin 26. maddesinde de ilköğretimin önemine değinilerek “herkes eğitim hakkına sahiptir ve en azından ilk ve temel aşaması parasızdır. İlköğretim zorunludur” ifadesine yer verilmektedir (İnsan Hakları Yüksek Komisyonu, 2005). Türkiye bu bildirgeyi 1949 yılında kabul etmiştir.

UNESCO 1960 yılında kabul ettiği Öğretim Alanında Ayrımcılığa Karşı Mücadele Sözleşmesinin 4. maddesinde ilköğretimin üzerinde durmuştur. Bu sözleşmeye göre taraf olan devletler, ilköğretimin, fırsat ve olanak eşitliği olacak biçimde zorunlu ve parasız olarak gerçekleştirilmesini kabul etmiştir (Öztürk, 2001, ss.3-4).

Birleşmiş Milletlerin 1959’da kabul ettiği Çocuk Hakları Bildirgesinin 7. maddesinde de ilköğretimin, çocuğun en azından ilköğretim düzeyinde parasız ve zorunlu olarak alması gereken bir eğitim hakkı olduğu belirtilmiştir. Bu maddeyle çocuğun bireysel düşünme yetisinin, yeteneklerinin, manevi ve toplumsal sorumluluklarının geliştirilmesinin ve topluma yararlı bir birey haline getirilmesinin zorunluluğu üzerinde durulmuştur (İnsan Hakları Yüksek Komisyonu, 2005).

Avrupa Konseyi tarafından 1966’da kabul edilerek 1976’da yürürlüğe giren Ekonomik Toplumsal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesinin 13. maddesinde de, taraf olan devletlerin, herkesin eğitim hakkını tanıyacağı üzerinde durulmuştur. Ayrıca, bu maddeye göre taraf olan devletler, ilköğretimin herkes için parasız ve zorunlu olması gerektiğini kabul etmişlerdir (Öztürk, 2001, s.4).

Türkiye’de ise ilk kez II. Mahmut döneminde 1824 yılında çıkarılan “İlköğretim Fermanı” ile ilköğretimin zorunluluğu ortaya konmuştur. 1824 yılında İstanbul’da, 1826 yılında ise eyaletlerde yayınlanan fermanlarda, çocukların ergenlik çağına kadar okula gönderilmeleri istenmiş, göndermeyenlerin cezalandırılacağı belirtilmiştir. Daha önceki dönemlerde de benzer fermanlar yayınlanmasına rağmen, 1824 fermanı bu konuyu

geniş bir biçimde açıkladığı için zorunluluğu getiren ilk belge kabul edilmektedir. Cumhuriyetin kurulmasından sonra ise, 1924 Anayasası ile ilköğretim devlet okullarında zorunlu ve parasızdır hükmü getirilmiştir. Çağdaş anlamda bir ilköğretim anlayışı ise 1913 yılındaki Tedrisatı İptidaiye Kanunu Muvakkatı sonucunda yani Geçici İlköğretim Yasası ile olmuştur. Bu yasada ilköğretimin 6 yıl, zorunlu ve parasız olduğu belirtilmiştir (Altunya, 2003, s.36; Akyüz, 2001, s.140; Tertemiz, 1997, s.171; Gazalcı, 1997, 11).

İlköğretimin önemi ve zorunluluğu, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasınının 42. maddesinde yer almış ve çocuğun ilköğretim hakkı garanti altına alınmıştır. Bu anayasa maddesine göre, kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla belirlenerek düzenlenir. Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, devletin gözetim ve denetimi altında yapılır (Altunya, 2003, s.49). Ayrıca, İlköğretimin zorunluluğu, 1973'te kabul edilen 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 22. maddesinde de vurgulanmıştır. Kanunda ilköğretimin, 6 ve 14 yaş arasındaki çocukların eğitim ve öğretimlerini kapsadığı belirtilmiştir. Bu maddeye göre ilköğretim, kız ve erkek tüm vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. Aynı kanunun 24. maddesinde temel eğitim okullarının 5 yıllık birinci basamak ve 3 yıllık ikinci basamak eğitim kurumlarından meydana geldiği belirtilmiştir (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973, s.1).

İlköğretim basamağında bireyler, toplum içerisinde toplumun üyesi olan diğer bireylerle uyum içinde yaşamayı ve yaşamlarını daha iyi biçimde sürdürmek için gerekli olan temel bilgi ve becerileri kazanırlar. Birey de kazandığı bu bilgi ve becerilerle, yaşama atıldığı zaman toplumun üretken ve verimli bir üyesi olmaktadır. Kısacası ilköğretim, bireylerin ve toplumun ekonomik ve sosyal yönden gelişmelerine katkıda bulunmaktadır (Fidan ve Erden, 1998, s.235; Lockheed ve diğerleri, 1991, ss.2-4). Bir ülkede ilköğretim kurumları şu işlevleri gerçekleştirmektedir:

- Ulusal çerçevede sosyo-kültürel ve politik “bütünleşmeyi” sağlamak,

- Öğrencilere, anadili, gelenek ve görenekleri genel fikir ve ideolojileri öğretmek,
- Bireylerin bedensel, zihinsel, sosyal ve kültürel yönleri ile bütün olarak gelişimlerini desteklemek,
- Bilimsel ve teknolojik değişim ve gelişime uyum sağlamayı kolaylaştırmak,
- Bireyin iş ve çalışma yaşamına uyum sağlamasına yardımcı olacak beceriler kazandırmak,
- Ortaöğretim düzeyindeki genel ve mesleki programlara ve yaşama hazırlayıcı bilgi ve beceriler kazandırmak,
- İş yaşamına gireceklere yaygın eğitim kurumlarını tanıtmak ve ilişkiler kurmak,
- Uluslararası ilişkiler için bilimsel tutum ve değerler geliştirmek (Lockheed, 1991, s.2; Özgüven, 2001, s.63).

Kavak'ın (1997, s.13) Tezcan'dan (1993) aktardığına göre zorunlu temel eğitimin amaçları aşağıdaki biçimde özetlenebilir:

- Bireysel Gelişme: Sorumluluk bilinci, eleştirel düşünme, sağlıklı kişi, günlük yaşam bilgisi, disiplin, bağımsız öğrenme, düşünme yeteneğini geliştirme, çalışkanlık, anadilini kullanma, beden ve kafaca uyumlu gelişim, bilim eğitimi gibi.
- Ekonomik gelişme: Kazanç, harcama, tasarruf etme bilgisi, anlama, barış, milliyetçilik, uluslararası dayanışma gibi.
- Yurttaşlık bilgisi: Demokrasi, insan hakları, gelenekler, devleti anlama, barış, milliyetçilik, uluslararası dayanışma gibi.
- Toplumsal ilişkiler: Katılım, işbirliği, insan ilişkilerinde anlayış gibi.

Bireylerin toplumsallaşmasında ve ulusun güçlenmesinde ilköğretim önemli bir yere sahiptir. İlköğretim, demokratik bir devlet yapısının ve halk egemenliğinin oluşumunun temel faktörüdür (Cıvıtlı, 1983, s.261). Ayrıca, ilköğretim, çocuk sağlığı, beslenme, çocuk eğitimi, ekonomik büyüme, kazanç, gelir dağılımı, verimlilik gibi konularda topluma doğrudan olumlu etkide bulunmaktadır (Kavak, 1997, s.14).

Kavak'ın (1997, ss.14-15) Tilak'dan (1989) aktardığına göre, 1930-1980 yılları arasında incelenen gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkelerde ilköğretimin ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkisi olduğu ortaya konmuştur.

İlköğretim, sadece genel öğretimin ilk basamağı değil, yaşam boyu eğitimin de ilk basamağıdır. Bu dönem, çocukların beyin ve sinir sistemlerinin en etkin oldukları yaşlardır. Çocuklar ilk kez resmi bir öğretim kurumuna gelmekte ve ilk defa programlı, amaçlı, güdümlü, destekli ve zorunlu bir öğretim sürecine girmektedirler. Öğrenciler, meraklılık, demokratiklik, laiklik, duyarlılık ve hoşgörülülük gibi özellikleri burada kazanmaktadırlar (Gürkan ve Gökçe, 1999, s.33; Turgut, 1992, ss.59-60). Ayrıca, ilköğretim kurumları, koruyucu, geliştirici, bilimsel bilgiyi, çağdaş teknolojiyi ve insan haklarını, temel özgürlükleri tanıtıcı bir yapı içermektedir (Gazalcı, 1997, s.11).

İlköğretimin temel amacı, okumayı, yazmayı, temel matematik işlemlerini öğretmek olmasına karşın, zamanla ilköğretim programları günün koşullarına uygun olarak oldukça zenginleşmiştir. İlköğretim, öğrencilere okuma-yazma, okuduğunu anlama, ana dili doğru kullanma, temel matematik becerilerini kullanma, fen, tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi, sağlık, beden eğitimi ve hatta yabancı dil gibi konularda eğitim vermektedir. İlköğretim sürecinden geçmiş bir kişi, çağdaş ve bilimsel düşünme ve davranma yetisi kazanmakta, demokrasinin, insan haklarının, temel özgürlüklerin farkında olmaktadır. Ayrıca, ilköğretim, öğrencilerin toplum içerisindeki kuralları da kazanmalarına yardımcı olmaktadır. Okuma isteği kazanma, eleştirel düşünme, bilgiyi kendi kendine edinme gibi davranış özellikleri yine öğrencilere ilköğretim kurumlarında kazandırılmaktadır (World Bank, 2003, s.27; Fidan ve Erden, 1998, s.235; Schwenk, 1998, s.121; Gazalcı, 1997, s.16; MEB, ?, s.41).

İlköğretim okullarının, insanların sonraki yaşantıları üzerinde önemli bir etkisi vardır. Öğrencilerin okulda eğitsel, sosyal ve duygusal olarak deneyim sahibi oldukları her etkinlik, onların sonraki yıllarını büyük ölçüde etkilemektedir. Öğrencilerin ilköğretim dönemindeki yaşantıları, okuldaki ve sonraki eğitim yaşamlarında başarılı olup olmamalarına etki etmekte; çocukluk döneminde okul yaşantıları sırasında kazanılan tutum ve davranışlar, öğrencilerin yaşamlarının geri kalan kısmındaki

öğrenme eğilimlerinde belirleyici rol oynamaktadır (Glasser, 1999, s.32; Akman, 1992, s.317; Wynn ve Wynn, 1988, s.178).

Türkiye koşullarında, temel eğitim basamağı olarak nitelendirilen ilköğretimi bitiren toplumun büyük çoğunluğunun sonraki eğitim basamaklarına devam etmemesi, ilköğretimin en iyi biçimde değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. İlköğretim, toplumun temel kültürünü geliştirerek, yeniliklerin yurt çapında yayılmasını sağlamaktadır. Bireylerin ilköğretim basamağında kazandıkları temel bilgi, beceri, görüş ve tutumlar sonraki yaşamları süresince önemli bir etken olacaktır. İlköğretimin önemi şu açılardan da vurgulanmaktadır (Yeşilyaprak, 2002, s.36):

- Öğrencilerin hızla artan bilgi gereksinimlerinin temel eğitim tarafından karşılanmasının zorunlu olması.
- Temel eğitimin, çocuğun ahlaki, devinsel, duyuşsal ve bilişsel davranışlarını bir bütün olarak geliştirmek için kapsamlı bir eğitim sağlaması.
- Çocuğun bedensel, duygusal ve bilişsel yönlerden bir bütün olarak yetiştirilmesi, nasıl öğreneceğinin öğretilmesi, bilgileri ezberleme yerine özümlemesinin uzun zaman gerektirmesi.

İlköğretim okullarının gösterdikleri başarı, ilköğretimin amaçlarının ilköğretim okullarında gerçekleşme derecesi ile doğru orantılıdır. İlköğretim okullarında hangi amaçların gerçekleştiği ve öğrencilerin amaçlara ne derece uygun yetiştiği bir ilköğretim okulunun iyi bir eğitim verip vermediğinin göstergesidir (Lofthouse ve Conner, 2003, s.88).

Türkiye’de, ilköğretim okulları Milli Eğitim Temel Kanunu’nda belirtilen amaçlara göre eğitim ve öğretim yapmakta ve bu amaçlara göre öğrencilere bilgi ve beceriler kazandırmaktadır. Bu kanuna göre ilköğretimin amaç ve görevleri, Milli Eğitimin amaç ve görevlerine uygun olarak;

- Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek,
- Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973, s.2).

Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğine göre ilköğretim kurumlarının amaçları, yine Türk Milli Eğitiminin amaçları ve ilkeleri doğrultusunda şu biçimde belirtilmiştir (MEB, 2003, ss.485-486):

1. Öğrencileri ilgi ve yeteneklerini geliştirerek onları hayata ve üst öğrenime hazırlamak,
2. Öğrenciyi, Atatürk ilke ve inkılaplarını benimsetme; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na ve demokrasinin ilkelerine, insan hakları, çocuk hakları ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilinci kazandırmak,
3. Öğrencinin milli ve evrensel kültür değerlerini tanımasını, benimsemelerini, geliştirmelerini, bu değerlere saygı duymalarını sağlamak,
4. Öğrencileri, kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan, kendisi, ailesi ve çevresi ile barışık, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, dürüst, erdemli, iyi ve mutlu yurttaşlar olarak yetiştirmek,
5. Öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine, sosyal, kültürel, eğitsel etkinliklerle milli kültürümüzü benimsemelerine ve yaymalarına yardımcı olmak,
6. Öğrencilere bireysel ve toplumsal sorunları tanıma ve bu sorunlara çözüm yolları arama alışkanlığı kazandırmak,
7. Öğrencilere, toplumun bir üyesi olarak kişisel sağlığının yanı sıra ailesinin ve toplumun sağlığını korumak için gerekli bilgi ve beceri, sağlıklı beslenme ve yaşam tarzı konularında bilimsel geçerliliği olmayan bilgiler yerine, bilimsel bilgilerle karar verme alışkanlığını kazandırmak,
8. Öğrencilerin becerilerini ve zihinsel çalışmalarını birleştirerek çok yönlü gelişmelerini sağlamak,
9. Öğrencilerin kendilerine güvenen, sistemli düşünebilen, girişimci, çağdaş teknolojileri etkili biçimde kullanabilen, planlı çalışma alışkanlığına sahip estetik duyguları ve yaratıcılıkları gelişmiş bireyler olarak yetiştirmek,
10. Öğrencilerin ilgi alanlarının ve kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasını sağlamak, mesleklerini tanıtmak ve seçeceği mesleğe uygun okul ve kurumlara yönleltmek,
11. Öğrencileri derslerde uygulanacak öğretim yöntem ve teknikleriyle sosyal, kültürel ve eğitsel etkinliklerle kendilerini geliştirmelerine ve gerçekleştirmelerine yardımcı olmak,
12. Öğrencileri ailesine ve topluma karşı sorumluluk duyabilen, üretken, verimli, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunabilen bireyler olarak yetiştirmek,
13. Doğayı tanıma, sevmeye ve koruma, insanın doğaya etkilerinin neler olabileceğine ve bunların sonuçlarının kendisini de etkileyebileceğine ve bir doğa dostu olarak çevreyi her durumda koruma bilincini kazandırmak,
14. Öğrencilere, bilgi yüklemek yerine onlarda zekâyı ve yaratıcı düşünceyi ortaya çıkarmak, onlara bilgiye ulaşmanın yöntem ve tekniklerini öğretmek,
15. Öğrencileri bilimsel düşünme, çalışma ve araştırma alışkanlığına yönleltmek,
16. Öğrencilerin, sevgi ve iletişimin desteklediği gerçek öğrenme ortamlarında düşünsel becerilerini kazanmalarına, yaratıcı güçlerini ortaya koymalarına ve kullanmalarına yardımcı olmak,
17. Öğrencilerin kişisel ve toplumsal araç-gereci, kaynakları ve zamanlarını verimli kullanmalarını, okuma zevk ve alışkanlığı kazanmalarını sağlamak, ilköğretim kurumlarının amacıdır.

Ayrıca ilköğretimin, süresi, kaynakların kullanımı, eğitim ve öğretim etkinliklerinin nasıl olması gerektiği gibi ilköğretimin kuruluş ve işleyişi ile ilgili ilkeleri bulunmaktadır. Bu ilkeler İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde "Genel İlkeler" başlığı altında yer almaktadır (Tebliğler Dergisi, 2003, ss.486-487):

1. İlköğretim okullarında sekiz yıllık kesintisiz eğitim, her Türk vatandaşının hakkıdır ve zorunludur.
2. İlköğretim okullarının bütün sınıflarında her derste ve her durumda Türk Dilinin doğru öğretilmesi, Türkçe'nin güzel yazılıp konuşulması temel hedeftir.
3. İlköğretim kurumlarının kuruluş ve işleyişi ile her türlü eğitim-öğretim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında Atatürk ilke ve inkılâplarına uyulur. Evrensel değerler içinde millî kültürün öğrenilmesine ve geliştirilmesine önem verilir.
4. İlköğretim kurumları; dil, ırk, cinsiyet, felsefî inanç ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, zümre veya sınıfa ayrıcalık tanınmaz.
5. Eğitim-öğretim etkinlikleri; öğretim ilkeleri, öğrenci düzeyi, çevre özellikleri ve programda belirtilen esaslar dikkate alınarak 5'inci maddedeki amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve uygulanır.
6. İlköğretim kurumlarında herkese imkân ve fırsat eşitliği sağlanır. Ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilere, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacıyla parasız yatılılık ve bursluluk imkânları sağlanır. Özel eğitim gerektiren ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel önlemler alınır.
7. İlköğretim okullarında eğitim-öğretim hizmetleri, öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleriyle toplumun ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlenir.
8. İlköğretim kurumlarında demokrasi bilincinin geliştirilmesi, hür ve demokratik bir eğitim-öğretim sürecinin yaşatılması sağlanır. Bu amaçla öğrenci, öğretmen, personel, yönetici ve veliler; kurumda iş birliği, iş bölümü, seçme, seçilme, katılma ve düşüncelerini açıklayabilme gibi demokratik kuralların uygulandığı, sevgi ve saygıya dayalı uyumlu bir çalışma ortamı oluştururlar.
9. İlköğretim kurumlarında karma eğitim-öğretim yapılır.
10. İlköğretim kurumlarında uygulanan programlar, yöntem ve teknikler ile kullanılan eğitim teknolojisi; bilimsel ve teknolojik gelişmelere uygun olarak yenilenerek, okul, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli geliştirilir.
11. İlköğretim kurumlarında açıklık, güvenilirlik ön plânda tutulur. Eğitim-öğretim ve yönetim etkinliklerinin kurul ve komisyonlarca yürütülmesi, öğrenci, öğretmen, veli ve çevrenin gözetim ve denetimine açık tutulması sağlanır.
12. İlköğretim kurumlarında kaynaklar etkili ve verimli olarak kullanılır, eğitim-öğretimde kalite artırılır, kurumun rekabet gücü geliştirilir.
13. Yönetici ve öğretmenler, eğitim-öğretim ve yönetimde mevzuat ve programların ön gördüğü plânları hazırlar ve uygular. İlköğretim kurumlarında öğrencilerin eğitimlerini her yerde ve her zaman sürdürmeleri için gerekli önlemler alınır.
14. Eğitim-öğretimde kalite, etkili bir okul, aile ve çevre iş birliği ile sağlanır.
15. Öğrencilere temel bilgi, beceri ve değerleri kazandırmak, öğrencilerin davranış, ilgi ve yeteneklerini belirlemek, programlar doğrultusunda başarılarını not ile değerlendirmek, meslek alanlarını tanıtmak ve yönlendirmek için gerekli önlemler alınır.

Türkiye'de Cumhuriyet döneminden itibaren, toplumun eğitiminde, okuma-yazma oranının yükseltilmesinde, devrimlerin ve laikliğin halka benimsetilmesinde ve geniş kırsal nüfusun davranışlarını değiştirmede uygun bir araç olarak görülmesi nedeniyle ilköğretime önem verilmiştir. Bu nedenle Cumhuriyet dönemi süresince, ilköğretim okullarının yayılmasına çalışılmış, yeni rejimin esaslarına uygun eğitim ve öğretim planları hazırlama yoluna gidilmiştir (Akyüz, 2001, s.318; Ergin, 1977, 2050).

İlköğretim, öğrencilerin zihinsel, sosyal, ahlaki, duygusal ve fiziksel gelişimlerine ve bireysel özelliklerine uygun olarak etkili bir eğitim sağlamayı amaçlamaktadır (Thomas, 1995, s.6). Bu nedenle, ilköğretim okullarındaki eğitim ve öğretim, tüm etkinlikleri belirli kuram ve kavramlara göre yönlendirecek kimi ilkeler çerçevesinde yürütülmelidir (Alkan, 1991, s.75).

1.1.2. Türk Eğitim Sisteminde İlköğretim

İlköğretim, bireyleri yetişkin oldukları zaman alacağı toplumsal, sosyal ve kültürel görevleri için hazırlayan, bu görevler için en temel bilgi ve becerileri sağlayan eğitim ve öğretim kurumudur (Yaşar ve diğerleri, 1999, 453). Bu nedenle, Cumhuriyet döneminden itibaren, ülkenin kalkınması ve toplumun eğitim ve öğretim seviyesinin yükseltilmesi için ilköğretimin önemi göz önünde bulundurulmuş ve dolayısıyla sürekli geliştirilmeye ve eğitimin kalitesi yükseltilmeye çalışılmıştır.

1923 yılı Temmuz ayında 1. Heyeti İlmîye Toplantısı yapılmıştır. Bu toplantı sonucunda ilköğretimin 6 yıla çıkarılması, ilkokul 1. ve 2. sınıfların 30; diğerlerinin de 40 öğrenciyi aşmaması kararlaştırılmıştır. Ayrıca, küçük köylerde yatılı bölge okullarının açılması kararı alınmıştır (Akyüz, 2001, ss.362-363).

3 Mart 1924 tarihinde 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkarılarak ilköğretimin millileşmesi ve çağdaşlaşması sürecinde önemli bir adım atılmıştır. Tevhid-i Tedrisat Kanunuyla sıbyan mektepleri vb. biçimlerde varlık sürdüren ilköğretim benzeri okullarla birlikte, azınlıkların elinde bulunan ve bağımsız bir biçimde eğitim ve öğretim uygulamalarını sürdüren okullar kapatılarak Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmış; okullarda uygulanan programlar üzerinde kapsamlı değişikliklere gidilmiştir (Gözütok, 2003; Akyüz, 2001, s.299).

1924 yılı Nisan ayında 2. Heyeti İlmîye Toplantısı yapılmıştır. Bu toplantı sonucunda, ilkokulun 6 yıldan beş yıla indirilmesi, ilkokul programlarının geliştirilmesi ve ders kitaplarının yazdırılması kararları alınmıştır (Çelenk ve diğerleri, 2000, ss.31-32). Yine 1924 yılında, Türkiye Cumhuriyeti'nin gereksinimleri, o günün eğitim ve

öğretim koşulları göz önünde bulundurularak, “1924 İlk Mektep Müfredat Programı” hazırlanmıştır. Bu program, 1926 öncesinde bir proje niteliğinde çıkarılmış ve iki yıl süreyle uygulamada kalmıştır. Programın genel ya da özel amaçları bulunmamaktadır. Ayrıca ilkokul öğrenim süresi beş yıla indirilmiştir. Bu programın bir diğer özelliği de, kız ve erkek çocuklar için ayrı olarak hazırlanmış olmasıdır (Akbaba, 2004; Çelenk ve diğerleri, 2000, ss.34-35).

1926 yılında, Cumhuriyet dönemindeki kapsamlı ilk program olan “İlk Mektepler Müfredat Programı” çıkarılmıştır. Bu programla, ilkokulun amaçları ve derslerin özel amaçları belirlenerek, 1924 yılında 5 yıla indirilmiş olan ilkokulun öğrenim süresi 3 yıl ve 2 yıl olmak üzere iki döneme bölünmüştür. Toplu öğretim, çocuğa görelilik ve yakın çevre ilkeleri göz önünde bulundurulmuş, daha önceki programda birbirinden kopuk ve bağımsız olan dersler, özellikle birinci dönemde hayat ve toplum kavramları etrafında konumlandırılmıştır. Ayrıca her dersin hedeflerinin belirlenmiş olması önemli bir yeniliktir (Arslan, 2004; Binbaşoğlu, 1999, ss.133-134; Varış, 1983, s.196).

1936 yılında, eski “İlk Mektepler Müfredat Programı”nın adı “İlkokul Programı” olarak değiştirilmiş, 1936 İlkokul Programı çıkarılmıştır. Bu programda, 1926 programında yapılan yenilikler korunarak açıklayıcı yeni paragraf ve cümleler eklenmiştir. Ayrıca, ilkokulun genel amaçları genişletilmiştir. Yapılan önemli bir yenilik de, *ilkokulun eğitim ve öğretim ilkelerinin belirlenmiş olmasıdır*. Cumhuriyet Halk Partisi’nin altı okunu temsil eden “cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık, devletçilik, laiklik ve inkılapçılık” ilkeleri de programın hedefleri olarak belirlenmiştir (Çelenk ve Diğerleri, 2000, ss.41-49; Binbaşoğlu, 1999, s.135).

1939 yılı Temmuz ayında, Birinci Milli Eğitim Şurası toplanmıştır. Bu şurada ilköğretimle ilgili olarak alınan karar, üç sınıflı köy okullarının beş sınıfa çıkarılması olmuştur (Kaya, 1993, s.23).

1948 yılında, yeni bir ilkököl programı çıkarılmıştır. Bu programla, köy ve kent okulları birleştirilmiş ve köylerde görev yapan öğretmenlere uygun gördükleri konulara daha fazla ağırlık verebilme yetkisi verilmiştir. Bu programla, “İlkokulun Hedefleri” çıkarılarak yerine “Milli Eğitimin Amaçları” konulmuştur (Binbaşıoğlu, 1999, s.136).

1961 yılında, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu çıkartılarak ilköğretimden “her yurttaşın görmesi gereken temel eğitim” olarak bahsedilmiştir. Ayrıca, ilköğretim sekiz yıl olarak ele alınmıştır. 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, dokuz başlıktan oluşan ve ilköğretimin her alanında detaylı bilgi içeren bir kanundur. Bu kanunun bazı maddeleri değişikliğe uğramasına rağmen günümüzde de geçerliğini korumaktadır (Kocaoluk, 2002, ss.41-46; Şişman, 2000, s.182).

1968 yılında, 1962 program taslağı ve bu taslağın uygulanması sonucu ulaşılan verilerden yola çıkılarak hazırlanmış olan “Geliştirilmiş İlkokul Program Taslağı” Talim ve Terbiye Kurulu tarafından kabul edilerek 1968 İlkokul Programı çıkarılmıştır. Bu programda, Türk Milli Eğitiminin amaçları daha ayrıntılı ve anayasaya dayalı olarak düzenlenmiş; 1948 programında sadece ilk üç sınıfta gerçekleştirilen toplulaştırma ilkesi 4. ve 5. sınıflarda uygulanmaya başlanmıştır (Arslan, 2004; Çelenk ve diğerleri, 2000, s.112).

1973 yılında 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu çıkartılmıştır. Bu kanunda ilköğretimle ilgili maddeler bulunmaktadır. İlköğretimle ilgili bölüm içerisinde ilköğretimin kapsamı, amaç ve görevleri ve ilköğretim okullarının hangi yerleşim yerlerinde ne tür koşullar altında kurulabileceği gibi bilgiler verilmiştir. İlk kez 1946 yılında III. Milli Eğitim Şurasında tartışılan sekiz yıllık ilköğretim, bu kanunla uygulamaya geçirilmiştir. Zorunlu eğitimin ilk beş yılının ilkökölde, diğer üç yılının ise tamamlayıcı kurs ve sınıflarda tamamlanması kararlaştırılmıştır. Ancak zorunlu öğrenimin ilkökölde sonraki üç yıllık kısmı uygulamaya geçirilememiştir (Kocaoluk, 2002, s.35-36; Şişman, 2000, s.182; Başaran, 1996, s.76).

1997 yılında, 4306 sayılı kanun çıkarılmıştır. Bu kanunla, zorunlu eğitim sekiz yıla çıkartılarak ilkokul ve ortaokul birleştirilmiş ve ilköğretim adını almıştır. Zorunlu sekiz yıllık kesintisiz ilköğretim uygulaması halen geçerliğini korumaktadır (Kocaoluk, 2002, ss.47-48). Türk eğitim sisteminde ilköğretim sürekli yenilenerek değiştirildiği gibi, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkeleri de belirlendiği andan beri sürekli yenilenmiş, zamanın gereksinimlerine göre geliştirilmeye çalışılmıştır.

1.1.3. Türk Eğitim Sisteminde İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri

Osmanlıca'da “mebde” ve “umde” kelimeleriyle ifade edilen ilke, batı dillerindeki “prinzip, princip, principle” gibi kelimelerden yola çıkılarak prensip sözcüğü ile Türkçe'ye girmiştir. İlke, sözlük anlamı olarak, “temel düşünce, temel görüş, prensip, temel bilgi, başka şeylerin kendinden türediği ilk öge, her türlü tartışmanın dışında sayılan öncül” gibi anlamlar ile “bireysel karar ve durumların tutarlı ve eleştirici bir biçimde değerlendirilmesini olanaklı kılan davranış kuralları ve prensipler” anlamına gelmektedir (Sözer, 2004, s.97; TDK, 2004; Alaylıoğlu ve Oğuzkan, 1976, s.140). Ayrıca, eğitimde ya da davranışların değerlendirilmesinde temel görüş ya da düşünce anlamlarını da içermektedir (Öncül, 2000, s.605).

İlkeler, belirlenen amaca ulaştırdığı kanıtlanmış, her türlü şüpheden arındırılmış kılavuz görevi gören fikirlerdir. İlkelerin, gerçekleştirilen eylem ya da etkinlikleri değerlendirmede bir ölçüt olduğu söylenebilir. Eğitim-öğretim etkinliklerinde ilkelere uyulduğu ölçüde amaçlar gerçekleştirilmiş olur (Küçükahmet, 2001, s.37). Bu açıdan bakılınca ilke, bir bakıma eylem ve etkinliklerde uyulması gereken kurallar olarak görülebilir.

İlkeler, bireylerin oluşturdukları kararların ve davranışların belirli kurallar içerisinde tutarlı olarak yönlendirilmesine ve değerlendirilmesine olanak tanırırlar. Ayrıca, olayların, davranışların ve bilimsel süreçlerin betimlenmesinde önemli yeri olan ölçütlerdir (Bilen, 1999, s.10). Ayrıca, kavramlar zinciri oluşturan bu ilkeler, ait oldukları sistemin işleyişine ve uygulamalarına yön vermektedir. Diğer bir deyişle ilkeler, soyut kuramsal bilgilerin anlamlı somut uygulamalara dönüşmesinde rol

oyunmaktadırlar. Belirli bir alanla ilgili olarak ortaya konmuş olan ilkeler, o alandaki otorite kimselerin ortak görüşlerinin sonucu olan fikirleri yansıtmaktadır (Alkan ve Kurt, 1998, ss.9-32; Alkan, 1991, s.53).

Eğitim ve öğretim etkinliklerinin etkili bir biçimde gerçekleştirilmesinde, iyi bir vatandaş yetiştirilmesinde, öğrencilere verilecek bilgilerin ve kazandırılacak davranışların düzeyinin belirlenmesinde ölçüt ve yardımcı olması amacıyla ilkokullar için programlar hazırlanmıştır. İlkokul programlarının amacını gerçekleştirebilmesi ve öğretmenlere katkıda bulunması için programlara, eğitim ve öğretim ilkeleri eklenmiştir (MEB, 1991b, s.242). Eğitim ve öğretim etkinliklerinde, öğrencileri yönlendirme, çevresel faktörleri düzenleme, ders araç-gereçlerinin ve öğretim yöntemlerinin seçimi gibi davranışlarda bulunurken, öğretmenler ve eğitimciler belirli temel ilkeleri göz önünde bulundurarak daha etkili olabilmektedirler (Alkan ve Kurt, 1998, s.123).

Başta, Türk Milli Eğitiminin amaç ve ilkeleri olmak üzere, her öğretim kurumunun, Milli Eğitimin genel amaç ve ilkelerine uygun olarak kendisine özgü amaçları ve eğitim-öğretim ilkeleri bulunmaktadır. Eğitim ve öğretim, bu ilkelere göre yapılmakta ve gelecekteki hedeflere ulaşmakta anahtar rol oynamaktadır (Sözer, 1998, s.75). Günümüzde, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda belirlenmiş olan milli eğitimin temel ilkeleri geçerli bulunmaktadır. Milli eğitimin temel ilkeleri şunlardır (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973, ss.1-2):

- Genellik ve Eşitlik
- Ferdin ve Toplumun Gereksinimleri
- Yönelme
- Eğitim Hakkı
- Fırsat ve Olanak Eşitliği
- Süreklilik
- Atatürk Devrim ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği
- Demokrasi Eğitimi
- Laiklik
- Bilimsellik
- Planlılık
- Karma Eğitim
- Okul ve Ailenin İşbirliği
- Her Yerde Eğitim.

Türk Milli Eğitiminin bu temel ilkeleri çağdaş ve nitelikli bir eğitimin gerçekleşmesi için önemli maddeleri barındırmakta ve çok yönlü ve sağlam bir yapı göstermektedir. Bu ilkelerin yerine getirilmesi Türk Eğitim Sisteminin etkililiği bakımından oldukça önemlidir. Bu nedenle, okullarda yapılmakta olan eğitim ve öğretim etkinliklerinde ve tüm derslerin öğretimi süresince bu ilkelerin gerçekleştirilmesine öncelik verilmektedir (Erdoğan, 2002, ss.18-19; Sözer, 1998, s.71).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren eğitimin gelişimine ve yapılandırılmasına önem verilmiştir. Bu nedenle, milli eğitimin amaçlarının ve eğitim örgütünün işlevselliğini arttıracak ilkelerin belirlenmesine önem ve öncelik verilmiştir (Gültekin, 2000, ss.104-105). Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitimi'nin ilk amaç ve ilkeleri 3 Mayıs 1920 günü belirlenerek mecliste okunmuştur. Bu ilkeler yoluyla programın ana çizgileri belirlenmiş ve Türk Milli Eğitimi konusundaki çalışmalara bu doğrultuda devam edilmiştir. Belirlenmiş olan ilkeler şunlardır (Varış ve diğerleri, 1991, s.145):

- Eğitim yoluyla başarılı, güvenli, girişimci ve üretici kuşaklar yetiştirmek,
- Bütün okulları, bilimsel, çağdaş ve sağlıklı doğrultuda yeniden düzenlemek ve programları geliştirmek,
- Milletimizin karakterine, coğrafi koşullara ve iklime, tarihi ve sosyal geleneklerimize uygun ve bilimsel ders kitapları yazmak,
- Halkın kullandığı sözcükleri toplayarak Türkçe bir sözlük yazmak,
- Milli ruhu geliştirecek tarihi, edebi ve sosyal eserleri bu konudaki uzmanlara yazdırmak,
- Eski milli eserlerin listesini çıkarmak ve korumak,
- Doğu ve batının ilim ve fen alanındaki eserlerini Türkçe'ye çevirmek.

Her ülke, kendisi için gerekli olan temel ilkeleri oluşturmak için evrensel ilkelerden yararlanabilmektedir. Milli eğitimin ilkeleri ve amaçları, zaman içerisinde Anayasa, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, UNESCO yayınları, milli ve milletlerarası kongre ve konferanslar gibi kaynaklardan yararlanılarak ve ülke gerçekleri göz önünde bulundurularak ilk belirlenmesinden sonra zamanla değiştirilmiş, günün koşullarına ve gereksinimlerine göre yenilenmiştir (Oktay, 2002, 51; MEB, 1991a, s.117; MEB, 1991b, s.228).

II. Heyeti İlmiye tarafından hazırlanmış olan Cumhuriyet döneminin ilk ilkokul programı olan 1924 ilkokul programında ilköğretimin genel ve özel amaçları belirlenmediği gibi eğitim ve öğretim ilkeleri de belirlenmemiştir. 1926 İlkokul Programında ilkokulun amacı, “ilk mektebin başlıca maksadı, genç nesli muhitine faal bir halde intibak ettirmek suretiyle iyi vatandaşlar yetiştirmek” olarak belirlenmiştir. Ancak ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkeleri, programın çeşitli yerlerine fikir parçaları halinde bulunmaktadır (Arslan, 2004; Çelenk ve diğerleri, 2000, ss.34-39). John Dewey’den de etkilenerek hazırlanan fikir parçaları halindeki ilkeler daha sonraki programlarda da yer almaktadır. 1926 İlkokul Programında eğitim ve öğretim ilkeleriyle ilgili şu düzenlemeler yapılmıştır:

- Önceki programlarda birbirinden ilgisiz ve dağınık olan konuların birbiri ile bağlantılı olmasına önem verilmiş, birinci devrede derslerin hayat ve toplum etrafında ve toplu olarak öğretimi esası kabul edilmiştir. “Tabiat Tetkiki”, “Müşahabat”, “Tarih”, “Coğrafya” dersleri birinci devrede “Hayat Bilgisi” adı altında toplanmıştır.
- Öğrencilerin kişisel ilgilerinin dikkate alınması ve iş eğitimine önem verilmesine karar verilmiştir.
- Her dersin amacı ve öğretim metodu ana hatlarıyla belirtilmiştir.
- Derslerin çevre koşullarına göre belirlenmesi kararlaştırılmıştır (Cicioğlu, 1982, ss.95-126).

1936 İlkokul Programı ile ilkokulların görevlerini etkili bir biçimde gerçekleştirilebilmesine kılavuzluk etmek üzere ilk kez ilkokulun eğitim ve öğretim ilkeleri belirlenmiştir. Bu programla, ilkokulların gerçekleştirmesi gereken görevler şunlardır (MEB, 1936, s.18):

- Öğrencilere milli yaşamın gereklerine göre eğitim ve öğrenim vermek,
- Öğrencilere gerçek yaşamda gerek duyduğu bilgi, beceri ve çalışma yollarını öğretmek,
- Öğrencilere iş ve meslek yaşamını sevdirmek ve

- Öğrencileri, modern yaşamda başarılı olan bilgili ve karakterli birer Cumhuriyet vatandaşı olarak yetiştirmektir.

İlk kez 1936 yılında belirlenmiş olan ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkeleri toplam 19 maddeden oluşmaktadır. 1936 İlkokul Programında belirlenen ilkeler, daha sonra hazırlanan ilkokul programlarındaki ilkelere temel oluşturmuştur. Bu ilkeler şunlardır (MEB, 1936, ss.18-34):

1. İlkokul milli bir eğitim kurumudur.
  - İlkokul çocuklara milli kültürü aşlamak zorundadır.
  - Okulda her derse, milli amaçları gerçekleştirecek birer araç olarak bakılmalıdır.
  - İlkokulda her dersin milli yaşam ile ilişkilendirilmesine ve milli yaşama bağlanmasına son derece dikkat edilmelidir.
2. İlkokul, bir topluluk örneğidir.
3. Okul, çocuğu en geniş ölçüde etkinliğe, yaratıcılığa ve işe yönlendirecek canlı bir çevre olmalıdır.
4. Okul öğrenciyi muhakeme etmeye, düşünmeye alıştırmak için hiçbir fırsatı kaçırmamalıdır.
5. Çocukları etkinliğe yönlendirmek için o etkinliğe karşı kendilerini ilgili hale getirmelidirler.
6. Çocukların bir konuya, bir etkinliğe karşı ilgilerini oluşturmak için onların güdülerinden yararlanılmalıdır.
7. Derslerde etkinlikler çeşitlendirilmeye çalışılmalı, çocuklar tekdüze etkinliklere yönlendirilmekten çekinilmelidir.
8. İlkokullarda bütün dersler çocukların düzeyine uygun olarak verilecektir.
9. İlkokulda çocuklara bir şey hakkında fikir verilmek isteniyorsa, çocuklar o şey ile olanaklı olduğu ölçüde yakınlaştırılmalı, çocukların o şey hakkındaki deneyimleri çeşitli yollarla genişletilmelidir.
10. İlkokul çocukların özelliklerini her zaman göz önünde bulundurmalıdır.
11. Yakın yurt ve yakın zaman ilkesi ilkokulda hakim olmalıdır.
12. Okulda pratik bilgilere ve becerilere önem verilmelidir.
13. İlkokulun bütün etkinliklerinde ulusal ekonomiklik kavrayışı ve duyusu önemli bir yer tutacaktır.
14. İlkokulun ilk üç sınıfını oluşturan birinci devrede toplu öğretim kuralına uyulacaktır.
15. İlkokul, çocuklara düşüncelerini ve duygularını değişik yollarla ifade etme olanağı vermelidir.
16. İlkokul, çocuklara ahlaki alanlarda iyi ile doğruyu birbirinden ayırt edecek sağlam kurallar telkin etmelidir.
17. İlkokul, çocuklarda güzel şeylere karşı bir sevgi ve bağlılık uyandırmalı, kendi yaşlarına göre güzel şeyleri çirkin şeylerden ayırt etme becerisi kazandırmalıdır.
18. İlkokul, öğrenciyi boş zamanlarını iyi bir yolda kullanma becerisi kazandırmalıdır.
19. Okul en iyi biçimde çalışma yolunu öğrenciyi öğretmelidir.

1936 İlkokul Programında eğitim ve öğretimle ilgili fikirler taranıp bir araya getirilerek ilkokulun eğitim ve öğretim ilkeleri oluşturulmuştur. Çocuğun okula ilk başladığı andan itibaren okul yaşamı boyunca göz önünde tutulması gereken ilkeler,

maddeler halinde ve herhangi bir yanlış anlamaya yer vermeyecek biçimde belirtilmiştir (Arslan, 2004).

1936 Programında 19 madde olan ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkeleri, 1948 programında 17 maddeye indirilmiştir. Bu ilkeler, 1936 programında da yer almakla birlikte, daha çok pratik bilgi ve becerilere yer verilerek, öğrencilerin derslik, işlik, uygulama bahçesi gibi çalışma ortamları belirlenmiştir (Çelenk ve diğerleri, 2000, ss.72-73). 1948 Programının eğitim ve öğretim ilkeleri 17 maddede toplanmıştır. Bu ilkeler şunlardır (MEB, 1948, ss.3-21):

1. İlkokul milli bir eğitim kurumudur.
  - İlkokul, çocuklara milli kültürü aşlamak zorundadır.
  - Okulda her derse, milli hedeflere ulaştırarak bir araç olarak bakılmalıdır.
  - İlkokulda her dersin milli yaşam ile ilgisinin sağlanmasına ve sonuçlarının milli yaşama bağlanmasına geniş ölçüde dikkat edilmelidir.
2. İlkokul gerçek bir topluluktur.
3. Okul, çocuğa geniş ölçüde etkinlik, iş ve yaratma olanakları sağlayan canlı bir çevre olmalıdır.
4. Okulda pratik bilgilere ve becerilere önem verilmelidir.
5. İlkokul öğrencilerine kazandırılacak bilgi ve becerilerin sağlam ve köklü olabilmesi için çocuklara çalışma yerleri hazırlanmalı, buralar çalışma araçlarıyla donatılmalıdır. İlkokuldaki çalışma yerleri şunlardır:
  - Dershane
  - İşlik
  - Mutfak
  - Okul ve uygulama bahçesi
  - Arılık
6. İlkokulların bütün çalışmalarında tutum, milli kaynakları koruma ve ulusal ekonomi kavrayış ve duyuşu önemli bir yer tutmalıdır.
7. Okul, öğrencilere metotlu ve verimli çalışma yollarını öğretecek; bu bakımdan onlara iyi alışkanlıklar kazandırmaya çalışacaktır.
8. İlkokullarda çocukların özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır.
  - Çocukluk her bakımdan, bir gelişim devresidir.
  - Öğretmen her çocuğu bir bütün varlık halinde değerlendirecektir.
  - Bir sınıf içindeki çocukların her biri başlı başına bir varlıktır.
  - Çocuklarda hareket ve oyun, önüne geçilmez bir gereksinimdir.
  - Çocuk, aile ve mahalle arkadaşları çevresinden çıkarak kendisini geniş bir okul topluluğu içinde bulduğu zaman, bu yeni çevreye uymak için, kısa ve uzun bir uyum dönemi geçirecektir.
  - Sevgi, anlayış ve samimiyet büyüyen çocuğun besin kadar önemli gereksinimleridir.
9. Okul ve aile arasında sıkı bir işbirliği sağlanmalıdır.
10. İlkokul, çocuklara fikirlerini ve duygularını türlü yollarda ifade etme olanakları vermelidir.
11. Çocukların bir konuya, bir etkinliğe karşı ilgilerini uyandırmak için onların içgüdülerinden yararlanılmalıdır.
12. Okul, öğrenciye bilimsel metotlara göre çalışma yollarını öğretecek, onu eleştirel düşünmeye yönlendirecek; gündelik hayatında, hareketlerini düşünerek ve hesaplayarak düzenlemeyi onda bir alışkanlık haline getirecektir.

13. Ahlak eğitiminde başarılı olmak için çocuklara soyut ahlak kuralları belletmekten ziyade onların yaşayışlarının ahlaki olmasını sağlamaya çalışmalıdır.
14. Okul, çocuklarda güzel şeylere karşı sevgi ve bağlılık uyandırmalı; onlara kendi yaşlarına göre her şeyde ve her yerde güzeli; iyiyi, doğruyu arayıp bulma ve değerlendirme alışkanlık ve iktidarını kazandırmalıdır.
15. İlkokul, öğrenciye boş zamanlarını iyi bir şekilde kullanma alışkanlığını kazandırmalıdır.
16. İlkokul çalışmalarında, yakın yurt ve yakın zaman prensibi geçerli olmalıdır.
17. İlkokulun ilk üç sınıfını oluşturan birinci devresinde toplu öğretim esasına uyulacaktır.

1948 İlkokul Programında ilke sayısında azalma gözlenmesine rağmen, ilkeler daha çok uygulamaya yönelik olarak belirlenmiş, eğitim ve öğretim etkinliklerinin uygulamada yol gösterici olmasına dikkat edilmiştir. Bu ilkeler 1968 İlkokul Programına kadar geçerliliklerini korumuşlardır.

1968 İlkokul Programında da eğitim ve öğretim ilkelerine yer verilmiş ve 23 madde halinde belirtilmiştir. Bu ilkeler günümüze kadar gelmiştir ve hala geçerliğini korumaktadır. Bu ilkeler şunlardır (MEB, 1969, ss.9-16):

1. İlkokul milli bir eğitim kurumudur.
  - İlkokul, çocuklara milli kültürü aşılacak zorundadır.
  - Okulda her derse, milli amaçlara ulaşılacak bir araç olarak bakılmalıdır.
  - İlkokulda, her dersle milli yaşam arasında ilgi sağlanmasına ve milli yaşama bağlanmasına geniş ölçüde dikkat edilmelidir.
2. İlkokul gerçek bir topluluktur.
3. Okul, kültürel gelişme ve eğitim merkezidir.
4. İlkokul, öğrencilerinin temel gereksinimlerine yanıt veren bir kurumdur.
5. Her çocuk birbirinden farklıdır.
6. Çocuğun büyüme ve gelişmesi süreklidir.
7. Çocuk bir bütün olarak gelişir.
8. İlkokul, öğrenciye bilimsel metotlara göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur.
9. Derslerle amaçlar ve ilkeler arasında bağlantı kurulmalıdır. Okul etkinlikleri, öğrencilerde istenilen davranış değişikliklerini sağlamaya yöneltilmelidir.
10. Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem program, hem de yönetimin önemli bir unsurudur.
11. Öğrenme karşılıklı bir etkileşimdir.
12. Her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır.
13. Eğitim ve öğretimde yaşamsallık esastır.
14. Konuların seçilmesinde, işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır.
15. Çocuklar başkalarının istediklerini değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler.
16. Çocuklar görmek ve işitmekten çok yaparak öğrenirler.
17. Eğitim ve öğretimde tutumlu olma alışkanlığı kazandırmak esastır.
18. Eğitim ve öğretim planlı ve programlı bir çalışmadır.
19. Eğitim ve öğretimde rehberlik esastır.
20. Değerlendirme eğitim ve öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır.
21. Eğitim ve öğretim, okulla ailenin işbirliğiyle gerçekleşir.
22. Bedensel ve zihinsel kusuru görülen öğrenciyle özel bir şekilde ilgilenilmelidir.
23. İlkokulun tüm sınıflarında toplu öğretim esastır.

1997 yılında, ilköğretim birinci basamak olan ilkokullar ve ikinci basamak olan ortaokullar birleştirildikten sonra da 1968 İlkokul Programında belirlenmiş olan ilkeler ilköğretimin ilkeleri olarak devam ettirilmiştir. Bu birleşme öncesinde ortaokulun eğitim ve öğretim ilkeleri 15 madde olarak bulunmaktaydı (MEB, 1995, ss:13-38):

1. Okul milli bir eğitim kurumudur.
2. Okul gerçek bir topluluktur.
3. Okul, öğrenciye geniş ölçüde etkinlik, iş ve yaratma olanakları sağlayan canlı bir çevre olmalıdır.
4. Okulda pratik bilgilere ve becerilere önem verilmelidir. Okullar çalışma araçlarıyla donatılmalıdır.
  - Derslik
  - Laboratuvar
  - İşlik
  - Mutfak
  - Okul bahçesi
  - Oyun alanı
  - Okul meteoroloji istasyonu
  - Okul ve sınıf kitaplıkları
5. Okulun bütün çalışmalarında tutum, milli kaynakları koruma ve ulusal ekonomiyi kavrayış ve duyuş önemli bir yer tutmalıdır.
6. Okul, öğrencilere yöntemli ve verimli çalışma yollarını öğretecek; onları eleştirici düşünmeye yöneltecek; gündelik hayatlarında davranışlarını düşünerek ve usa vurarak düzenlemeyi onlarda bir alışkanlık haline getirecektir.
7. Okul ile aile arasında sıkı bir işbirliği sağlanmalıdır.
8. Okul, öğrencilere fikirlerini ve duygularını türlü yollarla anlatma olanakları vermelidir.
9. Öğrencileri bir konuya, bir çalışmaya karşı ilgilendirmek için onların ilgi alanlarından yararlanılmalıdır.
10. Ahlak eğitiminde başarı sağlamak için öğrencilere soyut ahlak kuralları belletmekten çok onların yaşayışlarının ahlaklı olmasını sağlamaya çalışılmalıdır.
11. Okul, öğrencilerde güzel şeylere karşı sevgi ve bağlılık uyandırmalı; onlara kendi yaşlarına göre her şeyde ve her yerde güzeli, iyiyi, doğruyu arayıp bulma ve değerlendirme alışkanlık ve gücünü kazandırmalıdır.
12. Okul, öğrenciye boş zamanlarını iyi bir şekilde kullanma alışkanlığı kazandırmalıdır.
13. Okul, hayata sıkı sıkıya bağlanmalıdır.
14. Öğrenim konuları, dağınık dallar ve parça parça bilgiler halinde değil, birbirleriyle sıkı ilgisi ve hayatla yakın ilişkileri bulunan birimler halinde işlenmelidir.
15. Okul, her öğrenciyi kendi yetenekleri sınırı içinde en yüksek başarıya götürecektir kılavuzluğu yapmalıdır.

Görüldüğü gibi, 1936 İlkokul Programından itibaren ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin sayısı artırılmış ve geliştirilmiştir. Önceki ilkelere eklemeler yapılmasının yanında ilkelerin ifadeleri ve içeriği de değişmiştir. Ayrıca, ilkeler daha kapsamlı olarak ortaya konmuş ve daha ayrıntılı açıklanmıştır.

İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkeleri incelendiğinde, ilkelerin, öğrencilerin fiziksel, bilişsel ve psikososyal gelişim özelliklerine uygun olarak geliştirildiği ve bu gelişim özellikleriyle ilişkili olduğu görülmektedir. İlköğretim öğrencilerinin gelişim özelliklerinin bilinmesi ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

1.1.4. İlköğretim Öğrencilerinin Gelişim Özellikleri

Bireye temel bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir öğretim basamağı olan ilköğretim kurumlarında yapılan eğitim ve öğretim etkinliklerinin etkili bir biçimde gerçekleştirilmesi için öğrencilerin gelişim özelliklerinin, ilgilerinin ve gereksinimlerinin öğretmen tarafından tanınması önemlidir (Gökçe, 2004, s.54). İlköğretim kurumlarındaki öğrenciler, bilişsel, bedensel ve psikososyal yönden sürekli bir değişim ve gelişim içerisindeyler. İlköğretim basamağındaki öğrencilerin gelişim dönemleri fiziksel gelişim, bilişsel gelişim ve psikososyal gelişim olarak üç kısımda toplanabilir.

Fiziksel Gelişim: İlköğretimin birinci basamağında, okul öncesi dönemde başlamış olan bedensel büyüme hızındaki düşüş sürmektedir. Ancak, bu büyüme yavaş fakat kararlı olarak ergenlik döneminin ilk yıllarına kadar devam etmektedir. Ergenlik döneminin ilk yıllarıyla beraber büyüme hızında ani bir artış görülmektedir (Ceyhan, 2001, s.58). Bu dönemde fiziksel gelişim, cinsiyetler arasında farklılık göstermektedir. İlköğretimin dördüncü sınıfına kadar erkekler kızlardan daha uzun ve iri bir beden yapısına sahip olmalarına rağmen dördüncü ve beşinci sınıfta kızlar erkeklerden daha büyük bir beden yapısına sahip olurlar (Erden ve Akman, 2001, s.50).

İlköğretimin bu basamağında, öğrencilerin motor becerilerinde her iki cinstede artış görülmektedir. Öğrenciler, koşma, tırmanma, paten kayma, iki tekerlekli bisiklete binme gibi becerileri sorunsuz olarak gerçekleştirebilirler. Ancak, özellikle erkek çocukların ince motor kaslarının koordinasyonlarında sorun yaşanmaktadır. Bu nedenle uzun süreli kalem tutma, küçük puntolarla yazı yazma gerektiren uzun süreli çalışmalar öğrencilerin okula karşı olumsuz tutum geliştirmelerine neden olabilmektedir.

Öğrenciler, 10-11 yaşlarına doğru ince motor kaslarını etkili olarak kullanmaya başlarlar ve buna bağlı etkinliklerde başarı gösterebilirler (Erden ve Akman, 2001, s. 50).

İlköğretim birinci basamağında yer alan 10-12 yaş arası ergenlik öncesi dönem olarak adlandırılmaktadır. Bu süreçte, çocukların vücut kimyaları değişmeye başlar ve kemik gelişimleri artar. Öğrenciler, bu dönemden itibaren yavaş yavaş ergenliğe adım atmaktadırlar (Kılıçcı, 2002, ss.28-29). İlköğretimin ikinci basamağında, öğrenciler ergenliğe geçerler ve bu basamakta öğrencilerin cinsiyet salgı bezleri aktif hale gelerek cinsiyet hormonu üretmeye başlar. Vücudun tüm organları bu değişiklikten etkilenir ve vücut yapısında büyük farklılıklar oluşur. Ergen, vücudun bu hızlı gelişimine uyum sağlamak zorunda kalmaktadır. İskelet sisteminde ortaya çıkan bu gelişim ve değişim sonucunda birey vücut koordinasyonu sağlamakta güçlük çekebilir. Bu nedenle, özellikle devinimsel becerilerde yetersizlik oluşabilir (Senemoğlu, 2004, ss.27-28).

Bilişsel Gelişim: İlköğretim kurumlarının önemli bir parçası olan ilköğretim öğrencilerinin akademik ve sosyal gelişimleri sürecinde fiziksel gelişimleri kadar bilişsel gelişimleri de etkili olmaktadır. İlköğretimin birinci basamağında, öğrenciler somut işlemler döneminde bulunmaktadır. Bu nedenle somut işlem ve problemleri yapabilmelerine rağmen gözle görülemeyen, soyut işlemleri yapamazlar (Bacanlı, 2003, s.67; Türküm, 2001, s.81). Bu dönemde öğrenciler bazı problemleri zihinsel olarak çözebilecek düzeye gelmiş olmakla beraber, bu problemin çözülebilmesi, somut nesnelere ilişkilendirilmiş olmasına bağlıdır (Erden ve Akman, 2001, s.67). Bu süreç içerisinde öğrencilerin zihinsel yetenekleri giderek yetişkinler gibi olmaya başlar. Zaman içerisinde, öğrencilerin işlem becerileri somuttan soyuta dönüşüm göstermektedir (Yavuzer, 2002, s.113).

İlköğretimin birinci basamağında, öğrencilerin dikkat çeken bilişsel kazanımları, değişik açılardan sınıflama yapabilme, işlemleri tersine çevirebilme ve korunum kavramının kazanılmasıdır. Öğrenciler, nesnelere büyüklük-küçüklük ve renk gibi özelliklerine göre sıralayabilirler; 6 kere 8'in ve 8 kere 6'nın aynı olduğunu söyleyebilirler. Öğrencilerin çoğu bu dönemde soyut işlemler dönemine ulaşamamakta

ve ikinci basamakta soyut düşünme ve akıl yürütme becerileri kazanmaktadırlar (Küçükkaragöz, 2003, s.90; Arı ve diğerleri, 1998, s.71; Binbaşıoğlu, 1995, s.94).

İlköğretimin ikinci basamağında, öğrenciler soyut işlemler dönemine girmiş bulunmaktadır. Bu dönemde öğrenciler, soyut işlemleri ve değişik birkaç nitelik veya değişken içeren problemleri çözebilirler. Düşüncelerini bilimsel bir biçimde sınyarak sonuçlar elde edebilirler ve bu sonuçlara dayanarak yeni fikirler oluşturabilirler (Küçükkaragöz, 2003, ss.92-93).

Psikososyal Gelişim: İlköğretimin birinci dönemi, öğrencilerin öğrenme ve sosyal beceriler kazanma çabası içerisinde olduğu bir dönemdir. Bu dönemde öğrencilerin kişilik gelişimlerinde önemli bir değişiklik olmamasına rağmen, ahlak ve sosyal gelişim ön plandadır. Psikososyal gelişim, kişilik gelişimi, ahlak gelişimi ve sosyal gelişim gruplarını kapsamaktadır (Türküm, 2004, s.150; Can, 2002, s.135).

İlköğretimin birinci basamağında, öğrenciler üzerindeki anne-babanın etkisi azalır ve yerini çocuğun arkadaşları ve öğretmeni alır. Ancak, öğrencilerin ailelerine bağımlılıkları henüz sürmektedir ve öğrenciler, okul içerisinde eğitim ve öğretim etkinlikleri dışında öğrenci ailelerinin yerini doldurabilecek, ilgili bir ortama gereksinim duymaktadırlar. Öğrenciler bu dönemde, işleri planlamaya, öğrenmeye ve işi başarmaya büyük önem vermektedirler. Öğrencilerin başarıları veya başarısızlıkları onların gelecekteki özgüvenlerini etkilemekte ve kendilerine karşı olumlu ya da olumsuz tutumlar geliştirmelerine neden olmaktadır (Senemoğlu, 2004, s.77; Moore, 2000, s.7).

Doğruyu ve yanlış ayırt edebilme olanağı sağlayan ilkeler ve değerler bütünü olarak ifade edilebilen ahlak gelişimi, ilköğretimin birinci basamağında hız kazanan gelişim alanlarındandır. Öğrencilere göre bu dönemde her koşul altında uyulması gereken kurallar vardır. Kural dışı yapılmış olan davranışları, davranışın sonucuna bakarak karar verirler. Örneğin farkında olmadan bahçeden üç çiçeği koparan bir çocuk, bilerek bir çiçek koparan bir çocuktan daha fazla cezalandırılmalıdır (Can, 2002, ss.127-128).

Psikososyal gelişimin bir parçası olan sosyal gelişimle öğrenciler toplumsal beklentileri ve toplumun kurallarını öğrenmeye başlarlar. Çocukların ilk yıllarındaki sosyal gelişimlerinde anne-babasının tepkileri ve öğretileri önemli bir yer tutmasına karşın okul yıllarıyla birlikte okul çevresi ve öğretmeni gibi etkenler daha etkin olmaya başlarlar (Türküm, 2004a, s.155).

İlköğretimin ikinci döneminde, öğrenciler ergenlik döneminde bulunmaktadır. Ergenlik döneminin ilk evresinde, bireyler yaşlıları tarafından kabul görme ve akran grupları oluşturmaya ve bu grupların kurallarına uymaya çalışırlar. Bireyler bu dönemde “ben kimim, kim oluyorum”, “bana ne oluyor” gibi sorular sormaya başlarlar. Erikson bu dönemi bireylerin hayatının en önemli dönemi olarak görmüştür (Bacanlı, 2004, s.92; Nazlı ve Üstünlüoğlu, 2002, s.186).

Piaget’in “Özerk Dönem” olarak adlandırdığı bu dönemde bireyler, toplumsal kural ve değer yargılarına göre değil; kendi değer yargılarına uygun davranışlarda bulunmaya yönelir. Ayrıca birey, diğer bireylerin yaptığı davranışların doğruluğunu ya da yanlışlığını o kişinin niyetine bağlı olarak değerlendirir. Bireyler bu dönemde, kısmen somut işlemler, kısmen soyut işlemler dönemine özgü bilişsel gelişim özellikleri gösterirler (Türküm, 2004b, ss.172-173).

İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkeleri, öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun olduğu gibi, güncel eğitim ve öğretim ilkeleriyle de uyum içerisinde oluşturulmuştur. Eğitim ve öğretim ilkeleri, eğitim ve öğretim etkinliklerinin etkili olmalarına katkıda bulunan yol gösterici ilkelere (Sözer, 2004, s.97). Bu nedenle, öğretim ilkelerinin incelenmesi, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

1.1.5. Öğretim İlkeleri

İnsanlar tüm yaşamları süresince çevreleri ile etkileşerek yeni bilgi, beceri, tutum ve değerler kazanırlar ve öğrenmeler gerçekleştirirler. Dinamik bir süreç olan öğrenmenin oluşumunu ve sonuçlarını açıklamaya çalışan birçok kuram ortaya

çıkmiştir. Bu kuramlar öğrenme boyutu ile ilişkili olarak öğretim ilkeleri de geliştirmişlerdir (Özden, 2000, ss.21-41). Eğitim ve öğretim etkinliklerinde kolaylık sağlanması amacıyla, Pestalozzi, Floebel, Comeniuse, Dewey gibi bilim adamları tarafından yapılan araştırmalar sonucunda 17. yüzyıldan bu yana ortaya çıkarılan birçok öğretim ilkesi bulunmaktadır (Küçükahmet, 2001, s.37).

Eğitim ve öğretimde belirlenen amaçların etkili bir biçimde gerçekleşmesi, eğitim ve öğretim etkinliklerindeki öğretme ve öğrenme süreçlerinin etkililiğine bağlıdır. Öğretmenlerin, eğitim ve öğretim etkinliklerini düzenlerken ve uygularken başarılı olmaları, eğitim ve öğretim ilkelerini uygulamalarına bağlıdır. Başlıca eğitim ve öğretim ilkeleri dokuz başlık altında toplanabilmektedir (Sözer, 2004, s.97; Açıkgöz, 2003, s.20):

- Bireye görelilik ilkesi
- Yakından uzağa ilkesi
- Yaşamsallık ilkesi
- Bilinenden bilinmeyene ilkesi
- Somuttan soyuta ilkesi
- İş (yaparak-yaşayarak) ilkesi
- Güncellik ilkesi
- Açıklık ilkesi
- Ekonomiklik ilkesi

Bireye Görelilik İlkesi: Eğitim ve öğretim etkinliklerinin temelinde öğrenci olduğu için, öğrencilerin gelişim özellikleri, ilgi ve gereksinimleri öğretim etkinliklerinin temel şekillendiricisidir. Öğrencilerin öğrenme güçlerinin ve hızlarının tanınması, meraklarının ve ilgilerinin bilinmesi ve öğretim etkinliklerinin bu özelliklere göre düzenlenmesi eğitim ve öğretim etkinliklerinin kalitesini yükseltecektir (Küçükahmet, 2001, s.38).

Yakından Uzağa İlkesi: Bireyler sürekli olarak çevreleriyle etkileşim halindedirler. Bireyler olgunlaştıkça, en yakınından başlayarak en uzak çevresine doğru her şeyi öğrenmeye çalışır. Bu nedenle eğitim ve öğretim etkinlikleri öğrencinin çevresine ve yaşantısına yakın olduğu ölçüde etkilidir. Eğitim ve öğretim etkinliklerinin, çocuğun coğrafi ve günlük yaşantı boyutunda en yakınından başlanarak yapılması öğretimin etkililiğini artıracaktır (Sözer, 2004, s.97; Hesapçıoğlu, 1992, s.71).

Yaşamsallık İlkesi: Okul, yaşama hazırlık yeri olmaktan çok, yaşamsallığı olan bilgiler veren ve yaşamın kendisi olan bir eğitim kurumu olduğu ölçüde etkilidir. Bu nedenle okul, teorik bilgiler yerine toplumun ve günlük yaşamın gereksinimlerine ve sorunlarına yönelik olarak eğitim ve öğretim etkinliklerini düzenlemeli, öğrencilerin topluma etkin olarak katılımını sağlamalıdır (Sözer, 2004, s.97; Akkutay, 1996, s.26).

Bilinenden Bilinmeyene İlkesi: Öğretim etkinliklerinde yapay bir başlangıç noktasından başlanmamalıdır. Öğretim sürecinde yer alacak bilgiler birbirleri ile ilişki içerisinde bulunmaktadır. Öğretim etkinliklerinde bilinenden bilinmeyene doğru ilerlemek, yeni konulara başlarken eski bilgileri öğrencilere hatırlatmak ve eski bilgilerden yararlanmak, öğrencilerin çağrışımlar yapmalarını ve yeni öğrenmeleri daha kolay ve çabuk kazanmalarını sağlayacaktır (Küçükahmet, 2001, s.39; Binbaşıoğlu, 1995, s.263).

Somuttan Soyuta İlkesi: Eğitim ve öğretim etkinliklerinde, ilk olarak duyularla anlaşılabilen somut bilgilerden, duyularla anlaşılabilen ve sadece zihinsel olarak var olan soyut bilgilere doğru bir sıra izlemek, öğrencilerin daha kolay ve etkili öğrenmeler kazanmalarını sağlayacaktır. İlköğretimin birinci basamağının büyük bölümünde öğrenciler somut işlemler döneminde olduğu için bu öğretim ilkesi oldukça önemlidir (Sözer, 2004, s.98).

İş (Yaparak Yaşayarak Öğrenme) İlkesi: Öğrencilerin zihinsel ve fiziksel güçlerinin birlikte işe koşularak aktif olarak etkinliklere katılması, öğrencilerin duygusal doyum elde etmelerini ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmelerini sağlayacaktır. Piaget, Guthie ve Dewey gibi psikolog ve eğitimciler de öğrencinin kendi öğrenme sürecinde aktif olmaları gerektiğine inanmaktadır (Sözer, 2004, s.98; Binbaşıoğlu, 1995, s.262).

Güncellik İlkesi: Eğitim ve öğretim etkinliklerinde öğrencileri yaşamın gerçekleriyle karşı karşıya getirerek yakın çevre, ülke ve dünya olaylarıyla bağlantı kurmalarını sağlamak; onların okul ve çevre arasında ilişki kurmasını sağlamak

öğrencilerin konu ile ilgili tutum ve becerilerini daha çok geliştirecektir (Sözer, 2004, s.99).

Açıklık İlkesi: İlköğretim okullarındaki eğitim ve öğretim etkinliklerinde kullanılan kavram sözcük ve açıklamaların öğrenciler tarafından kolaylıkla anlaşılabilir biçimde düzenlenmesi öğrenmeyi kolaylaştırmakta ve kalıcı olmasını sağlamaktadır. Ayrıca, öğretimi kolaylaştıracak eğitsel teknolojik araç ve gereçlerden yararlanmak ve öğrencilerin eğitim ve öğretim etkinliklerinde olabildiğince çok duyu organını kullanmasını sağlamak öğrenmeyi olumlu olarak etkilemektedir (Küçükahmet, 2001, ss.39-40; Yalın, 2000, s.72). Yalın'ın belirttiğine göre, insanlar öğrendiklerinin yüzde 83'ünü görme, yüzde 11'ini işitme, yüzde 3,5'ini koklama, yüzde 1,5'ini dokunma ve yüzde 1'ini tatma duyuları yoluyla edindikleri yaşantılarla öğrenmektedir (Yalın, 2000, s.14). Öğretmenler öğrencilerin tüm bu duyularını öğrenme-öğretme sürecinde kullanmalarını sağlamalıdır.

Ekonomiklik İlkesi: Eğitim ve öğretim etkinliklerinin planlı ve programlı olması, emek, zaman ve enerji bakımından tutumlu davranılarak en az maliyet ile yapılması önemlidir. Öğretme ve öğrenme sürecinde savurganlıktan kaçınılarak öğrencilerin üretkenliği için olanak sağlanmalı, aynı zamanda öğrencilerin de her konuda ekonomik davranması için rehberlik edilmelidir (Sözer, 2004, s.99).

Eğitim ve öğretim ilkelerinin, eğitim ve öğretim etkinliklerinin etkililiğini arttıracak açıktır. Eğitim ve öğretim ortamında verimliliği arttıracak ilkeler olduğu gibi, uluslararası düzeyde de eğitimin kalitesini ve etkililiğini arttırmak için belirlenmiş olan genel ilkeler ve eğitim politikaları da bulunmaktadır. Uluslararası düzeyde eğitimle ilgili kararlar alan, eğitim politikaları gerçekleştiren en büyük kuruluşlardan birisi Avrupa Birliği'dir. Türkiye'nin de Avrupa Birliği'ne girme çabası içinde olduğu 2000'li yıllarda, Avrupa Birliği'nin eğitim ilkelerine ve eğitim politikalarına yer verilmesi yerinde olacaktır.

1.1.6. Avrupa Birliği'nin Eğitim Politikası ve Eğitim İlkeleri

Çağdaş dünyada önemli bir yere sahip olan eğitim, süreç ve amaç boyutunda ulusal ve uluslararası düzeyde içerik, kavram, roller ve yapı bakımından sürekli yenilenip geliştirilmektedir. Avrupa Birliği ve UNESCO gibi kuruluşlar, eğitimin yön almasında etkili olan uluslararası düzeydeki kuruluşlardandır. Avrupa Birliği, teknolojik gelişmelerin ve bilgi miktarının hızla arttığı günümüzde eğitsel, bilimsel ve kültürel alanlarda etkin olarak etkide bulunmaktadır (Çetin, 2005; Karatzia-Stavlioti, 2005, s.139).

Avrupa Birliği'nin kurulması süreci, Fransa, Almanya, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'un 1951 yılında bir araya gelerek Avrupa Kömür Çelik Topluluğu'nu (The Coal and Steel Union) kurmasıyla başlamaktadır. 1957 yılında Avrupa Kömür Çelik Topluluğu, kuruluşun, ekonominin tüm sektörlerini kapsayacak biçimde olmasını kararlaştırarak, Avrupa Ekonomik Topluluğu (European Economic Community) ismi altında ve ekonomi tabanlı olarak yeniden kurulmuştur. Avrupa Ekonomik Topluluğu, 1967 yılında ismini değiştirerek Avrupa Topluluğu (European Community) olmuştur. Son olarak 1996 yılında Avrupa Birliği (European Union) haline gelmiştir (Tuzcu, 2005; Ertl, 2003, s.13).

Avrupa Birliği'nin eğitim ve öğretim alanındaki gelişimi adımlar halindedir ve geniş bir sürece yayılmıştır. Avrupa Birliği'nin eğitim politikaları günün koşullarına göre biçimlenmiş ve gelişmiştir (Ertl, 2002, s.7). Ertl'in (2000, s.7) Ertl'den (2000) aktardığına göre, Avrupa Birliği'nin eğitim politikaları dört evrede gelişmiştir:

- Başlangıç evresi; 1951 yılı ile Paris ve Roma Anlaşmaları'nın hazırlıklarının başlaması.
- Kurulum evresi; 1963 yılı ile mesleki eğitim için 10 temel ilkenin belirlenmesi.
- Büyüme evresi; 1976 yılı ile ilk genel eğitim programının hazırlanması ve eğitim ve öğretimde Avrupa anlayışının oluşturulmaya başlanması.

- Sağlama evresi; Maastricht Anlaşması ile eğitim ve öğretim alanındaki Avrupa Birliği politikalarının ve girişimlerinin yasal temellere oturtulması.

Avrupa Birliği'nin eğitimle ilgili ilk resmi kararı Roma Anlaşması'ndaki 128. Maddede aldığı görülmektedir. 25 Mart 1957 yılında, altı Avrupa ülkesi tarafından imzalanan Roma Anlaşması'nda, eğitim sadece politik gündemde ve kısmen yer almıştır. Eğitim ile ilgili tek anlaşma maddesi olan 128. Madde, mesleki eğitimle ilgilidir. Bu madde ile, hem ulusal hem ortak pazarda uyumlu bir gelişmeye katkı sağlayacak yeterlikte olacak genel bir mesleki eğitim için genel ilkelerin belirlenmesi gündeme gelmiştir. Roma Anlaşmasında çok sınırlı bir eğitim politikasına sahip olan Avrupa Birliği, zamanla genel bir eğitim politikası geliştirmiş; eğitim alanında ulaşması beklenen amaçlarla ilgili olarak resmi kararlar almıştır. Ancak, Avrupa Birliği aldığı kararlarda ülkelerin eğitim programlarına doğrudan müdahale etmemektedir. Alınan kararlar, genel olarak üye olan ülkelere yol gösterici niteliktedir (Karslen, 2005, s.1; Akbaş ve Özdemir, 2005; Rome Treaty, 1957, s.45).

Avrupa Birliği'nin eğitim politikası, Maastricht Anlaşması'nın 3'üncü bölümündeki "Eğitim, Mesleki Eğitim ve Gençlik" kısmında şu biçimde belirtilmiştir (Maastricht Treaty, 1992, s.28):

"Topluluk, üye ülkelerin kendi öğretim içeriğini ve eğitim sistemini oluşturmalarına, kültürel ve dil farklılıklarına tamamen saygı duyarak, üye ülkeler arasındaki işbirliğini teşvik etmeli, eğer gerekirse onların uygulamalarını destekleyerek ve yardımcı olarak kaliteli eğitimin gelişimine katkıda bulunmalıdır."

Avrupa Birliği, kuruluşundan itibaren eğitim alanında amaçlar belirlemiş ve bu amaçlara yönelik eğitim politikaları oluşturmuştur. Avrupa Birliği'nin 2000'li yıllara kadar eğitim ve öğretim sisteminde takip etmesi gereken adımlar konusunda, bir araştırma grubu tarafından hazırlanan raporda, dört amaç üzerinde durulmuştur. Bunlar (European Commission, 2003, s.1):

- Eğitim ve öğretim yoluyla Avrupa vatandaşlığı oluşturmak,
- Eğitim ve öğretim yoluyla Avrupa’da rekabeti desteklemek ve istihdamı sürdürmek,
- Eğitim ve öğretim yoluyla sosyal uyumu korumak ve
- Bilgi toplumunda eğitim ve öğretimi geliştirmektir.

23-24 Mart 2000 yılında, Lizbon Avrupa Konseyi’nde Avrupa Birliği’nde eğitim ve öğretim sisteminin, hem bilgi toplumunun isteklerini hem kaliteli ve gelişmiş istihdam gereksinimlerini karşılayabilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Eğitim ve öğretim sistemi, genç nesle, işsiz yetişkinlere ve hızlı bilgi değişimi sonucunda beceri düzeyleri düşen çalışanlara eğitim ve öğretim olanakları sunmalıdır (European Council, 2000, s.7).

31 Aralık 2001 yılında, Avrupa Birliği’ne üye ülkelerin eğitimle ilgili görüşleri alındığında, üye ülkeler eğitimin genel olarak üç ana amacı gerçekleştirmeye katkıda bulunması gerektiği konusunda görüş belirtmişlerdir (European Commission, 2001, ss.3-4):

- **Eğitim, bireyin gelişimini sağlamalıdır.** Birey, eğitim yoluyla kendi yeterliklerini fark ederek, mutlu ve topluma faydalı bireyler olmalıdır.
- **Eğitim, toplumun gelişimini sağlamalıdır.** Eğitim, özellikle bireyler ve gruplar arasındaki farklılığın ve eşitsizliğin azaltılmasına katkıda bulunmalıdır.
- **Eğitim, ekonominin gelişimine katkıda bulunmalıdır.** Eğitim, iş gücünün oluşturduğu becerinin, iş ve işçi gereksinime uygun olmasını sağlamalıdır.

Ayrıca, Komisyon’da üye ülkeler eğitimle ilgili beş temel noktanın önemine değinmişlerdir. Bunlar, kalite, erişim, içerik, açıklık ve etkililiktir. Belirlenmiş olan bu beş maddeyi tamamlaması amacıyla aşağıdaki amaçlar önerilmiştir (European Commission, 2001, ss.4-14) :

1. Avrupa'da öğrenme standartlarını yükseltmek
  - Eğitimciler ve öğretmenler için öğrenimi geliştirmek
  - Okuryazarlık oranını yükseltmek,
2. Öğrenmenin kolay ve yaşamın her anına yayılmış olmasını sağlamak
  - Yaşam boyu öğrenme olanağı sağlamak
  - Öğrenmeyi daha çekici hale getirmek
  - Eğitim sistemleri içerisinde uyum ve tutarlılık sağlamak
  - Eğitim, toplum ile uyum içerisinde olmalı; toplumun gereksinimlerine yönelik olmasını sağlamak
3. Bilgi toplumu için belirlenmiş olan temel becerilerin tanımlarını güncel tutmak
  - Sürekli gelişen bilgi ortamında mesleki becerileri ve kişisel yeterlikleri yeterli tutmak
  - Belirli beceri gerektiren iş alanları ile ilgili politikalar geliştirmek
4. Eğitimi, bölgesel çevreye, Avrupa'ya ve dünyaya yaymak
  - Yabancı dil öğretimini geliştirmek
  - Okullar vb. öğrenim kurumlarının taşınabilirliğini ve değişimini arttırmak
  - Öğrenim kurumlarını iş dünyasıyla ilişkilendirmek
  - Atılım ruhunu geliştirmek
5. Kaynakları en iyi biçimde kullanmak
  - Etkili nitelik yönetim sistemi sağlamak
  - Kaynakları gereksinimlere yöneltmek
6. Okullarla yeni bir ortaklık geliştirmek

14 Şubat 2002 tarihinde Avrupa Konseyi toplanarak, Avrupa Birliği vatandaşlarına bir bütün olarak eğitim alanında kolaylık sağlayacak, eğitim ve öğretimin yayılmasını olanaklı kılacak amaçlar ortaya konmuştur. Üyeliğe aday ülkeler tarafından da uyulması istenen ve 2010 yılına kadar gerçekleştirilmesi hedeflenen amaçlar şunlardır (European Council, 2002b, s.6):

- Eğitim ve öğretimde en yüksek kaliteye ulaşılabilecek ve Avrupa eğitim ve öğretim sistemlerinin ve kurumlarının kalitesiyle tanınacak.

- Avrupa'nın eğitim sistemi, bütün vatandaşların birbirleri arasında hareket etmelerine ve farklılıklarının avantajlarından yararlanmalarına uygun olacak.
- Avrupa Birliği içerisinde bilgi ve beceri gerektiren niteliklere sahip olanlar, Avrupa Birliği içerisinde kariyer ve üst öğrenim yapma hakkına sahip olacak.
- Avrupalılar, her yaşta, ömür boyu öğrenme olanağına sahip olacak.
- Avrupa, diğer ülkelerle ortak çıkarlar için işbirliğine açık; yine dünyanın diğer ülkelerindeki öğrenciler, akademisyenler ve araştırmacılar için arzu edilen bir yer olacak.

Avrupa Birliği, ortaya koyduğu eğitim politikalarının gelişmesine yardımcı olması amacıyla çoklu ülke katılımını da oluşturarak eğitim alanında işbirliği çalışmalarının sağlandığı eğitim programları oluşturmuşlardır. Bu eğitim programları hem eğitimde Avrupa boyutu oluşmasına katkı sağlamış, hem de geliştirilen eğitsel projelerin uygulamaya geçirilmesini sağlamıştır (europa.eu.int). Avrupa Birliği tarafından 1995-1999 yılları arasında uygulamaya konulan kapsamlı bir eğitim programı olan Socrates ile aşağıdaki amaçların gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir (www.teipat.gr, 2005):

- Eğitimde Avrupa boyutu geliştirilerek, Avrupa vatandaşlığı ruhunu güçlendirmek.
- Avrupa'da yabancı dil öğretimini geliştirerek eğitimde kültürlerarası boyutu geliştirmek.
- Üye ülkeler arasında eğitim kurumları arasında her eğitim basamağında işbirliğini geliştirmek ve desteklemek.
- Öğretmen değişimini sağlamak.
- Öğrenci değişimini sağlamak; öğrencilerin öğrenimlerinin herhangi bir basamağını diğer bir üye ülkede tamamlamasını olanaklı kılarak eğitimde Avrupa boyutunu geliştirmek.
- Avrupa Birliği içerisindeki öğrencilerin birbirleriyle iletişim kurabilmelerini sağlayarak eğitimde Avrupa boyutunu geliştirmek.

- Üye ülkeler arasındaki eğitim kurumlarında diplomaların, öğrenim bölümlerinin ve diğer özelliklerin uyumlu olmasını sağlayarak eğitimde kolaylık sağlamak.
- Program içerisinde açık öğretimi ve uzaktan öğretimi desteklemek.
- Üye ülkelerdeki eğitim sistemleri ve kurumları arasında bilgi ve deneyim değişimini sağlamak.

Avrupa Birliği'ne üye olan ülkeler, bütünsel bir Avrupa Eğitim Modeli oluşturmak için eğitim alanında işbirliği çalışmaları yapmışlar ve genel eğitim ilkeleri oluşturmuşlardır (Hingel, 2001, s.4). Maastricht Anlaşması'nın 3'üncü bölümünde Avrupa Topluluğunun eğitim ve öğretim alanında amaçladığı gelişmelerde bazı ilkelerin temel alındığı görülmektedir. Bu ilkeler şunlardır (Maastricht Treaty, 1992, s.29):

- Özellikle üye ülkelerin dillerinin öğretilmesi ve yayılması yoluyla eğitimde Avrupa boyutu oluşturulmalı,
- Akademik olarak diplomaların tanınması ve ders sürelerinin uygunluğu ile öğrenci ve öğretmen değişimi sağlanmalı,
- Eğitim kurumları arasında işbirliği teşvik edilmeli,
- Üye ülkelerin eğitim sistemlerinin bilgi ve deneyimlerinin paylaşılması amacıyla karşılıklı değişim yapılabilmesi sağlanmalı,
- Gençlerin ve öğreticilerin karşılıklı değişim yapılabilmesi sağlanmalı,
- Uzaktan eğitimin gelişmesi sağlanmalıdır.

15-16 Mart 2002 tarihinde Barselona'da toplanan Avrupa Konseyi'nde (Barcelona European Council) eğitim ve öğretim sistemi için 2010 yılına kadar gerçekleştirilmesi düşünülen detaylı bir çalışma programı kararlaştırılmıştır. Avrupa Birliğinde eğitim ve öğretim sistemine ilişkin belirlenen bu programda eğitimle ilgili olarak üç temel ilke belirlenmiştir (European Council, 2002a, s.18):

- Kaliteyi geliştirmek.
- Bilgiye evrensel ulaşım kolaylığı sağlamak.
- Görüşmeleri daha geniş bir alana yaymak.

Avrupa Komisyonu, üye ülkelerin kimliklerini yansıtan sistem ve yapılardan kaynaklanan farklılıklarını korumayı, aynı zamanda tüm üyelerin ulaşmaya çalıştığı ve oldukça benzer olan genel amaçları gerçekleştirmek için birlikte çalışılmasını savunmaktadır (European Commission, 2001, s.15).

1.1.7. İlgili Araştırmalar

Türkiye’de ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkeleriyle ilgili doğrudan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ulaşılabilen araştırmalar amaçlarla ilgilidir. Ancak, dolaylı olarak ilkeleri kapsamaktadır. Bu araştırmalardan biri, Bilgen (1985) tarafından gerçekleştirilen “İlköğretim Okulu Araştırması” isimli araştırmadır. Bu araştırmada, Türkiye genelinde uygulama yapan 414 ilköğretim okulunun yönetim boyutu amaç, yapı ve süreç kavramları çerçevesinde analiz edilmiştir. Ayrıca, ilköğretim okullarında görev yapan personelin nicelik ve nitelikleri, ilköğretim okulunun amaçlarının gerçekleştirilme düzeyi, yönetim süreçlerinin durumu ve ilköğretim okullarındaki hizmetiçi eğitim, rehberlik gibi hizmetlerin durumu incelenmiştir. Araştırmada, Türkiye 10 bölgeye ayrılarak tesadüfi örnekleme yoluyla her bölgeyi temsil edecek okullar belirlenmiş ve araştırmanın uygulaması bu okullarda gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda ilköğretim amaçlarının 5 üzerinden 3.43 düzeyinde gerçekleştiği görülmüştür.

1977 yılında İngiltere’de yapılan, 1500’den fazla ilköğretim öğretmenin katılımında bulunduğu ulusal bir araştırmada, (Lofthouse, 1990, ss.113-118) 72 ilköğretim amacının her biri beşli ölçeğe göre en önemliden en önemsizine göre derecelenmiş ve öğretmenlerden bu amaçların öğrenciler açısından önemliliğine göre değerlendirilmesi istenmiştir. Araştırma sonucunda bazı amaçların diğerlerinden çok daha büyük öneme sahip olduğu görülmüştür. Bu amaçlar önem sırasına göre şunlardır:

- Çocuklar, mutlu, neşeli ve dengeli olmalıdır.
- Öğrenciler, okulda mutlu olmalı ve kendi başarılarından haz almalıdır.
- Öğrenciler kendi değerlerini geliştiren bireyler olmalıdır.

Eđitim kurumlarının eğitim ve oğretim ilkeleri niteliğin temel ołcútleridir. Bu nedenle eğitim ve oğretim etkinliklerinde bu ilkelere dikkatle ve ozenle uyulması gerekmektedir. Gerek ilköğretimin eğitim ve oğretim ilkelerinin etkinliklere yol gösterici özelliği, gerekse bu ilkelerle ilgili araştırma yapılmamış olması bu araştırmanın gerçekleştirilme gerekçesini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, ilköğretim okullarında ilköğretimin eğitim ve oğretim ilkelerinin ne derece gerçekleştiğini belirlemektir. Bu temel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1. İlköğretimin eğitim ve oğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekteşme düzeyi nedir?
2. İlköğretimin eğitim ve oğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekteşme düzeyi oğretmenlerin:
  - Cinsiyetlerine,
  - Branşlarına,
  - Meslekteki hizmet sürelerine ve
  - Buldukları okulların sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?
3. İlköğretimin eğitim ve oğretim ilkelerinin ilköğretim oğretmenlerine göre önem derecesi nedir?
4. İlköğretimin eğitim ve oğretim ilkelerinin gerçekteşmeme nedenleri ve bu konudaki görüş ve öneriler nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bir toplumun kalkınması ile o toplumun eğitim sisteminin niteliği arasındaki ilişki büyüktür. İlköğretim, bir toplumda eğitim sisteminin temelini oluşturur ve diğer eğitim basamakları ilköğretime dayanır. İlköğretim, tüm eğitim sisteminin ve toplumun

olumlu ya da olumsuz yönde gelişmesine etki eden bir eğitim kurumudur (Kaya, 1981, ss.93-94). İlköğretim döneminde öğrencilere yaşamlarını daha iyi bir biçimde sürdürmeleri için gerekli olan bilgi ve becerilerin kazandırılması ve toplum içerisinde uyum içinde yaşaması için gerekli olan kuralların öğretilmesi sağlanmaktadır (Erden, 1998, s.175).

İlköğretim, öğrencilere sonraki öğrenim basamağına devam etmeleri için gerekli olan bilgileri kazandırmaktadır. Eğitim yoluyla öğrencilerin yetenek ve yeterlikleri ortaya çıkarılmakta, var olan kavrayış ve zekaları geliştirilmektedir. Öğrencilerin gelecekte başarılı olup olmamalarında en büyük etken yine ilköğretim kurumlarıdır (Kelly, 2005, ss.6-12). Bu nedenle ilköğretim kurumlarında öğrencilerin gerek bilişsel yönden gerek sosyal yönden tümüyle en iyi biçimde eğitim ve öğrenim görmesi önemlidir. Öğrencilerin en iyi biçimde öğrenim görmesi ise, ilköğretimdeki etkinliklerin ilköğretim için belirlenmiş olan ilkelere uygun olarak gerçekleştirilmesi ile olanaklıdır.

1924 İlkokul Programından sonra uygulamaya konulan ve daha sonraki tüm programlarda yer alan ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkeleri, milli eğitimin ve ilköğretimin amaçlarını gerçekleştirmede rehberlik yapmaktadır. İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerine dikkat edilmesi, ilköğretim okullarında nitelikli eğitim ve öğretim etkinliklerinin gerçekleşmesinde ve Milli Eğitimin amaçlarına ulaşılmasında etkin bir rol oynamaktadır. Çünkü bu ilkeler, etkili bir eğitim ve öğretim için yol gösterici nitelik taşımaktadır. Bu nedenle, gerçekleştirilmiş olan bu araştırma,

- İlköğretim okullarında eğitim ve öğretim ilkelerinin gerçekleşme düzeyinin belirlenmesi,
- Eğitim ve öğretim ilkelerin gerçekleştirilememe nedenlerinin belirlenmesi,
- Eğitim ve öğretim etkinlikleriyle ilgili sınırlı olan araştırma birikimine katkı getirmesi bakımından önemlidir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma, 2004-2005 öğretim yılı ilk döneminde Eskişehir ili merkez ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin görüşleriyle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

İlke: İlke, temel düşünce, temel bilgi, prensip, her türlü tartışmanın dışında tutulan prensip ve eğitimde ya da davranışların değerlendirilmesinde temel görüş ve ölçüt (TDK, 2004; Öncül, 2000, s.605).

Öğretim İlkeleri: Öğretim etkinlikleri sürecinde, belli eğitim amaçlarına uygun olarak öğrencilere davranış kazandırmada öğretmenlere yol gösteren ilkeler (Sözer, 2004, s.97).

Temel Eğitim: Her yurttaşa yaşamında karşılaştığı ya da karşılaşacağı kişisel ve toplumsal sorunlarını çözmede; toplumun değerlerine, düzgülerine uyum sağlamada; üretken ve tutumlu olmada temel yeterlikleri, alışkanlıkları kazandırmayı amaçlayan eğitim (Başaran, 1982, s.13).

Zorunlu Eğitim: Bir yurttaşın, belirli bir çağa girince belirli eğitim kurumlarında öğrenim görmesinin zorunlu olduğu eğitim (Başaran, 1982, s.21).

İlköğretim: “Kadın erkek bütün Türklerin milli gayelere uygun olarak bedensel, zihinsel ve ahlaki gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden temel eğitim ve öğretim” (İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 1961, s.3068).

II. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanması, verilerin çözümü ve yorumlanması yer almaktadır.

2.1. Araştırma Modeli

İlköğretim okullarında ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin gerçekleştirilme düzeyini öğretmen görüşlerine dayalı olarak belirlemeyi amaçlayan bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde tarama modelinden yararlanılmıştır.

Tarama modelleri, geçmişte ya da şu anda var olan bir durumu herhangi bir biçimde etkilemeden ve değiştirmeden, kendi koşulları içinde olduğu gibi var olduğu şekliyle betimleme olanağı vermektedir (Karasar, 2003, s.77). Bu model çerçevesinde, araştırmada “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyini Belirleme Anketi” hazırlanarak ilköğretim okullarında ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin gerçekleşme düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır.

Anketler, sosyal bilimlerde en çok kullanılan veri toplama tekniklerinden biridir. Sosyal dünya hakkında doğru ve nesnel bilgiler elde etme olanağı veren anket, çok büyük sayıdaki bireylere aynı soruların sorularak yanıtlarının alınabilmesine, araştırmacıya bir sorunu sadece tanımlamakla kalmayıp, belirgin özelliklere göre karşılaştırabilmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca, bir anket çalışması, iyi oluşturulursa ve uygun bir biçimde uygulanırsa hızlı ve ucuz bir bilgi toplama yöntemidir (Kuş, 2003, ss.43-44; Bell, 2000, s.14). Anketle daha geniş kitleye ulaşılabilmesi, bulguların güvenilirliğinin ve dış geçerliğinin fazla olması, evreni temsil etme gücünün fazla olması, anketi dolduran kişilerin hiç kimseden etkilenmeden soruları yanıtlarak gerektiğinde kontrol edebilmesi nedeniyle daha gerçekçi veriler elde edilebilmektedir (Arseven, 2001, ss.122-123).

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın genel evrenini, Türkiye genelindeki tüm ilköğretim okullarında görevli öğretmenler, çalışma evrenini ise, Eskişehir ili Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı merkez ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Çalışma evreninin çok büyük olması nedeniyle çalışma evreninden örneklem alma yoluna gidilmiş; oranlı küme örnekleme yoluyla örneklem alınmıştır.

Küme örneklemede, evren ya da alt evrendeki tüm elemanlar kümeler halindedir. Örneklem, bu kümeler arasından yapılmaktadır. Oranlı küme örneklemede ise, evren araştırma bulguları açısından önemli farklılıklar oluşturabileceği düşünülen alt evrenlere ayrılır. Her bir alt evrenden, o alt evrenin bütün içindeki oranı ölçüsünde küme seçilir (Karasar, 2003, s.115).

Araştırmada, Eskişehir il merkezinde bulunan yedi eğitim bölgesi araştırmanın alt evrenini oluşturmuştur. Bu alt evrenlerden, alt evreni temsil etmesi bakımından random olarak sosyo ekonomik düzeyine göre, alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyde olmak üzere üç ilköğretim okulu belirlenmiştir. Araştırmanın, her eğitim bölgesinden üç okul olmak üzere 21 okulda gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Ancak, anketlerin geri dönüş oranı düşük olduğu için, sosyoekonomik düzeyi göz önünde bulundurularak her eğitim bölgesinden rastlantısal yolla birer okul daha alınmıştır. Böylece araştırma, 28 ilköğretim okulunda gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1. Araştırmanın Çalışma Evreni ve Örneklemi

Küme	Çalışma Evreni	Örneklem	Değerlendirme Dışı Bırakılan Anket Sayısı	Değerlendirmeye Alınan Anket Sayısı
Resmi İlköğretim Okullarında Görevli Öğretmenler	2969	943	31	493

Tablo 1’de görüldüğü gibi, araştırmanın çalışma evreninde 2969 öğretmen bulunmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise 943 ilköğretim öğretmeninden oluşmaktadır. Öğretmenlere gönderilen anketlerden 524 tanesi geri dönmüş; 31 tanesi gerektiği gibi doldurulmadığından değerlendirme dışı bırakılmıştır. Böylece araştırma, 493 öğretmenin yanıt verdiği anketler üzerinden gerçekleşmiştir. Araştırmada anketlerin geri dönüş oranı, çalışma evreni için %17, örneklem için %54 olmuştur

Araştırmanın uygulandığı 493 öğretmenin kişisel özellikleriyle ilgili bilgiler Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 2. Çalışma Evrenine Giren Öğretmenlerin Kişisel Özellikleri

Özellik	Grup	Sayı	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	293	59.4
	Erkek	200	40.6
Toplam		493	100
Branş	Sınıf Öğretmeni	256	51.9
	Branş Öğretmeni	237	48.1
Toplam		493	100
Hizmet Süresi	5 yıl ve altı	56	11.4
	6-10 yıl	118	23.9
	11-15 yıl	87	17.6
	16-20 yıl	69	14.0
	21-25 yıl	76	15.4
	26 yıl ve üstü	87	17.6
Toplam		493	100
Sosyo-ekonomik Düzey	Alt Düzey	110	22.3
	Orta Düzey	237	48.1
	Üst Düzey	146	29.6
Toplam		493	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet bakımından yüzde 59.4’ü kadınlardan, yüzde 40.6’sı erkeklerden oluşmaktadır. Mesleki özellikleri bakımından, öğretmenlerden yüzde 51.9’u sınıf öğretmeni, yüzde 48.1’i branş öğretmenidir. Araştırmaya giren öğretmenlerin hizmet sürelerine bakıldığında,

yüzde 11.4'ü 5 yıl ve altı, yüzde 23.9'u 6-10 yıl, yüzde 17.6'sı 11-15 yıl, yüzde 14'ü 16-20 yıl, yüzde 15.4'ü 21-25 yıl ve yüzde 17.6'sı 26 yıl ve üstü görev yapan öğretmenlere aittir. Araştırmaya katılan öğretmenler, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyleri bakımından ele alındığında, yüzde 22.3'ü alt düzey, yüzde 48.1'i orta düzey ve yüzde 29.6'sı üst sosyo-ekonomik düzeyde görev yapan öğretmenlerden oluşmaktadır.

2.3. Veriler ve Toplanması

Araştırmada veri toplamak için, Eskişehir ilinde Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı bulunan ilköğretim okullarında görev yapan tüm öğretmenlere yönelik olarak "İlköğretim okullarında ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin gerçekleşme düzeyini belirleme anketi" kullanılmıştır.

Anketin geliştirilme sürecinde, ilk olarak alanyazın taraması yapılarak benzer nitelikteki ölçme araçları gözden geçirilmiş ve taslak anket oluşturulmuştur. Taslak anket uzmanların görüşlerine sunulmuş; getirilen öneriler ve düzeltmeler doğrultusunda tekrar biçimlendirilmiştir. Anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretmenlerin kişisel özellikleriyle ilgili bilgi almayı amaçlayan sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde, ilköğretim okullarında ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin gerçekleşme düzeyini belirlemeyi amaçlayan sorular bulunmaktadır. Üçüncü bölümde ise, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin yeterli düzeyde gerçekleşmesini engelleyen etmenlerle ilgili sorulara yer verilmiştir. Anket soruları hazırlanırken Baş'ın (2003, ss.68-77) belirttiği gibi araştırmanın amacını karşılayacak, herkes tarafından anlaşılır, kısa ve basit, tutarlı, varsayımlara dayanmayan, yönlendirici ifadelerden uzak sorular hazırlanmaya çalışılmıştır.

Anket, ilk olarak Eskişehir ilinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı dört merkez İlköğretim okulundan 40 öğretmene uygulanarak güvenilirliği belirlenmiştir. Cronbach Alfa Katsayısı ile yapılan istatistiksel çözümlenmeler sonucu anketin güvenilirlik düzeyi 0.96 çıkmış; bu güvenilirlik düzeyi araştırma için yeterli görülmüştür. Ayrıca, ön uygulama sonunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Daha sonra da çalışma evrenine

uygulanmıştır. Anketin uygulamasında, belirlenen okullara tek tek gidilerek anketler öğretmenlere ulaştırılmıştır. Anketin toplanması aşamasında yine okullara gidilerek, anketler öğretmenlerden teslim alınmıştır.

2.4. Verilerin Çözümü ve Yorumu

Veri toplamak amacıyla çalışma evreninde uygulanan anketlerden 524 tanesi geri dönmüştür. Geri dönen anketlerden 31 tanesi uygun olarak doldurulmadığı için “geçersiz” kabul edilerek değerlendirme dışı bırakılmıştır. Geçerli bulunan anketlerin yanıtları bilgisayar ortamına aktarılmış ve araştırmanın amaçları doğrultusunda çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde anlamlılık düzeyi 0.05 olarak benimsenmiştir.

İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyine ilişkin verilen yanıtların her biri incelenerek ankette bulunan “Çok iyi gerçekleşmektedir”, “Çoğunlukla gerçekleşmektedir”, “Kısmen gerçekleşmektedir” ve “Gerçekleşmemektedir” seçeneklerine verilen yanıtların frekans, yüzde ve aritmetik ortalama dağılımları alınarak tablolastırılmıştır.

Veri toplama araçlarında kullanılan dörtlü derecelendirme ölçeğine uygun olarak, ankette elde edilen verilerin ortalama puanlarının derecelendirilmesinde ve yorumlanmasında; “1.00-1.74 gerçekleşmemektedir”, “1.75-2.49 kısmen gerçekleşmektedir”, “2.50-3.24 çoğunlukla gerçekleşmektedir”, “3.25-4.00 çok iyi gerçekleşmektedir” puan aralıkları temel alınmıştır.

Araştırmada, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyi ile ilgili olarak öğretmenlerin görüşleri arasında fark olup olmadığını sınamak amacıyla ikili küme karşılaştırmalarında, Tek Örneklem t Testi (Bağımsız Gruplar Arası t Testi) yapılmıştır. Bağımsız Gruplar Arası t Testi, birbirinden bağımsız iki grup ya da örneklemin bağımlı bir değişkene göre ortalamalarının kıyaslanarak, ortalamalar arasındaki farkın %95, %99 gibi belirli bir güven düzeyinde

anlamli olup olmadigini test etmek için kullanılan istatistiksel bir tekniktir (Ural ve Kılıç, 2005, 172).

Öğretmenlerin görüşleri arasında fark olup olmadığını sınamak için ikiden çok küme karşılaştırılmalarında ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve F testi çözümlenmeleri yapılmıştır. İstatistiksel bakımdan olumlu çıkan sonuçlarda, sonucun hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Tukey HSD (Tukey’s Honestly Singificant Difference Test) çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), 1924 yılında Fischer tarafından geliştirilmiş olan, iki ve daha fazla grubun ortalamalarının karşılaştırılarak aradaki farkın %95, %99 gibi belirli bir güven düzeyinde anlamlı olup olmadığını belirlemek için kullanılan istatistiksel bir testtir (Ural ve Kılıç, 2005, s.185).

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde, veri analizleri ve temel, ileri ve çok değişkenli ileri istatistik işlemlerin yapılabilmesine olanak tanıyan (Özdamar, 1997, s.5) SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde SPSS programının 7.5 sürümü kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmanın amaçları doğrultusunda veri toplama anketi aracılığıyla elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Bulgular ve yorumlar sunulurken, amaçlarda belirlenmiş olan sıraya uyulmuştur. Bulgular ve yorumların sunulduğunda şu sıra izlenmiştir:

- İlköğretim öğretmenlerinin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi”ne ilişkin görüşleri
- İlköğretim öğretmenlerine göre “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri”nin önem derecesi
- Öğretmenlerin, “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri”nin ilköğretim okullarında gerçekleşmeme nedenleri ve bu konudaki görüş ve öneriler

3.1. Öğretmenlerin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi”ne İlişkin Görüşleri

Bu bölümde, araştırmanın birinci amacına uygun olarak, araştırmaya katılan ilköğretim öğretmenlerinin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi”ne ilişkin görüşlerini yansıtan bulgulara ve bu bulguların yorumlarına yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan ilköğretim öğretmenlerinin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi”ne ilişkin sorulara verdikleri yanıtlar Tablo 3’te görülmektedir.

Tablo 3. Öğretmenlerin, “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri”nin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Verdikleri Yanıtlar

İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi	<i>f</i> %	Çok İyi	Çoğunlukla	Kısmen	Gerçekleşmemektedir	<i>x</i>
		gerçekleşmektedir	gerçekleşmektedir	gerçekleşmektedir	Gerçekleşmemektedir	
İlköğretim milli bir eğitim kurumudur.	<i>f</i> %	109 22.1	261 52.9	112 22.7	11 2.2	2.94
İlköğretim gerçek bir topluluktur.	<i>f</i> %	67 13.6	210 42.6	197 40.0	19 3.9	2.65
İlköğretim kültürel gelişme ve eğitim merkezidir.	<i>f</i> %	53 10.8	169 34.3	221 44.8	50 10.1	2.45
İlköğretim, öğrencilerin temel gereksinimlerine yanıt veren bir kurumdur.	<i>f</i> %	74 15.0	241 48.9	146 29.6	32 6.5	2.72
Her çocuk birbirinden farklıdır.	<i>f</i> %	65 3.2	163 33.1	187 37.9	78 15.8	2.43
Çocuğun büyüme ve gelişmesi sürekli dir.	<i>f</i> %	77 15.6	195 39.6	186 37.7	35 7.1	2.63
Çocuk bir bütün olarak gelişir.	<i>f</i> %	53 10.8	217 44.0	198 40.2	25 5.1	2.60
İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur.	<i>f</i> %	27 5.5	130 26.4	256 51.9	80 16.2	2.21
Derslerle amaçlar ve ilkeler arasında bağlantı kurulmalıdır.	<i>f</i> %	97 19.7	248 50.3	134 27.2	14 2.8	2.86
Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem programın, hem de yönetimin önemli bir unsurudur.	<i>f</i> %	91 18.5	214 43.4	154 31.2	34 6.9	2.73
Öğrenme karşılıklı bir etkileşmedir.	<i>f</i> %	102 20.7	227 46.0	143 29.0	21 4.3	2.83
Her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır.	<i>f</i> %	92 18.7	223 45.2	157 31.8	21 4.3	2.78
Eğitim-öğretimde yaşamsallık esastır.	<i>f</i> %	51 10.3	217 44.0	183 37.1	42 8.5	2.56
Konuların seçilmesinde ve işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır.	<i>f</i> %	102 20.7	225 45.6	143 29.0	23 4.7	2.82

Tablo 3-devam

Çocuklar başkalarının istediklerini değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler.	<i>f</i>	59	141	202	91	2.34
	<i>%</i>	12.0	28.6	41.0	19.5	
Çocuklar, görmek ve işitmekten çok yaparak öğrenirler.	<i>f</i>	67	182	200	44	2.55
	<i>%</i>	13.6	36.9	40.6	8.9	
Eğitim-öğretim etkinliklerinde tutumlu olmak esastır.	<i>f</i>	98	220	138	37	2.76
	<i>%</i>	19.9	44.6	28.0	7.5	
Eğitim ve öğretim planlı bir çalışmadır.	<i>f</i>	141	238	91	23	3.00
	<i>%</i>	28.6	48.3	18.5	4.7	
Eğitim-öğretimde rehberlik esastır.	<i>f</i>	106	201	153	33	2.77
	<i>%</i>	21.6	40.8	31.0	6.7	
Değerlendirme eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır.	<i>f</i>	166	239	73	15	3.12
	<i>%</i>	33.7	48.5	14.8	3.0	
Eğitim-öğretim okulla ailenin işbirliği ile gerçekleştirilir.	<i>f</i>	111	211	152	19	2.83
	<i>%</i>	22.5	42.8	30.8	3.9	
Bedensel veya zihinsel engeli görülen öğrencilerle özel olarak ilgilenilmelidir.	<i>f</i>	78	174	165	76	2.51
	<i>%</i>	15.8	35.3	33.5	15.4	
İlköğretimin bütün sınıflarında toplu öğretim esastır.	<i>f</i>	83	252	134	24	2.79
	<i>%</i>	16.8	51.1	27.2	4.9	
N=493						2.69

Tablo 3'te görüldüğü gibi "İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkeleri"nden "İlköğretim milli bir eğitim kurumudur" ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyine ilişkin olarak öğretmenlerin yüzde 2.2'si bu ilkenin gerçekleşmediğini, yüzde 22.7'si kısmen, yüzde 52.9'u çoğunlukla ve yüzde 22.1'i çok iyi derecede gerçekleştiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin "İlköğretim milli bir eğitim kurumudur" ilkesine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.94'tür. Bu ortalamadan öğretmenlerin, bu ilkenin ilköğretim okullarında "çoğunlukla" gerçekleştiği görüşünde oldukları söylenebilir.

"İlköğretim gerçek bir topluluktur" ilkesinin gerçekleşme düzeyine ilişkin olarak öğretmenlerin yüzde 3.9'u ilgili ilkenin gerçekleşmediğini, yüzde 40'ı kısmen, yüzde 42.6'sı çoğunlukla ve yüzde 13.6'sı çoğunlukla gerçekleştiğini bildirmişlerdir. Öğretmenlerin "İlköğretim gerçek bir topluluktur" ilkesine ilişkin görüşlerinin aritmetik

ortalaması 2.65'tir. Bu ortalama ile, öğretmenlerin, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında “çoğunlukla” gerçekleştiği görüşünde oldukları söylenebilir.

“İlköğretim kültürel gelişme ve eğitim merkezidir” ilkesinin gerçekleşmesi konusunda öğretmenlerin yüzde 10.1'i bu ilkenin gerçekleşmediğini, yüzde 44.8'i kısmen, yüzde 34.3'ü çoğunlukla, yüzde 10.8'i ise çok iyi derecede gerçekleştiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin “İlköğretim kültürel gelişme ve eğitim merkezidir” ilkesinin gerçekleşme düzeyine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.45'tir. Bu ortalamaya göre öğretmenler, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında “kısmen” gerçekleştiği görüşündedirler.

“İlköğretim, öğrencilerin temel gereksinimlerine yanıt veren bir kurumdur” ilkesinin gerçekleşmesine ilişkin olarak öğretmenlerin yüzde 6.5'i bu ilkenin gerçekleşmediğini, yüzde 29.6'sı kısmen, yüzde 48.9'u çoğunlukla, yüzde 15'i ise çok iyi derecede gerçekleştiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin “İlköğretim, öğrencilerin temel gereksinimlerine yanıt veren bir kurumdur” ilkesine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.72'dir. Bu ortalama ile öğretmenlerin, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında “çoğunlukla” gerçekleştiğini düşündükleri söylenebilir.

“Her çocuk birbirinden farklıdır” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyi konusunda öğretmenlerin yüzde 15.8'i bu ilkenin gerçekleşmediğini, yüzde 37.9'u kısmen, yüzde 33.1'i çoğunlukla, yüzde 15.6'sı ise çok iyi derecede gerçekleştiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin, “Her çocuk birbirinden farklıdır” ilkesine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.43'tür. Bu ortalamadan öğretmenlerin, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında “kısmen” gerçekleştiği görüşünde oldukları görülmektedir.

“Çocuğun büyüme ve gelişmesi süreklidir” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşmesine ilişkin olarak öğretmenlerin yüzde 7.1'i bu ilkenin gerçekleşmediğini, yüzde 37.7'si kısmen, yüzde 39.6'sı çoğunlukla, yüzde 15.6'sı ise çok iyi derecede gerçekleştirildiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin, “Çocuğun büyüme ve gelişmesi süreklidir” ilkesine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.63'tür. Bu ortalamadan

öğretmenlerin, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında “çoğunlukla” gerçekleştiği görüşünde oldukları söylenebilir.

“Çocuk bir bütün olarak gelişir” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşmesi konusunda öğretmenlerin yüzde 5.1’i bu ilkenin gerçekleşmediğini, yüzde 40.2’si kısmen, yüzde 44’ü çoğunlukla, yüzde 10.8’i ise çok iyi derecede gerçekleştiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin “Çocuk bir bütün olarak gelişir” ilkesine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.60’tır. Bu ortalamaya göre öğretmenlerin, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında “çoğunlukla” gerçekleştiği görüşünde oldukları görülmektedir.

“İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyine ilişkin olarak öğretmenlerin yüzde 16.2’si bu ilkenin gerçekleşmediğini, yüzde 51.9’u kısmen, yüzde 26.4’ü çoğunlukla, yüzde 5.5’i ise çok iyi derecede gerçekleştiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin “İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur” ilkesine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.21’dir. Bu ortalama ile öğretmenlerin, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında “kısmen” gerçekleştiği görüşünde oldukları söylenebilir.

“Derslerle amaçlar ve ilkeler arasında bağlantı kurulmalıdır” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşmesine ilişkin olarak öğretmenlerin yüzde 2.8’i bu ilkenin gerçekleşmediğini, yüzde 27.2’si kısmen, yüzde 50.3’ü çoğunlukla, yüzde 19.7’si ise çok iyi derecede gerçekleştiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin “Derslerle amaçlar arasında bağlantı kurulmalıdır” ilkesine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.86’dır. Bu ortalamaya göre öğretmenler, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında “çoğunlukla” gerçekleştiği görüşündedirler.

“Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem programın, hem yönetimin önemli bir unsurudur” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşmesine ilişkin olarak öğretmenlerin yüzde 6.9’u bu ilkenin gerçekleşmediğini, yüzde 31.2’si kısmen gerçekleştiğini, yüzde 43.4’ü çoğunlukla gerçekleştiğini, yüzde 18.5’i ise çok

iyi derecede gerçekleştiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin “Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem programın, hem yönetimin önemli bir unsurudur” ilkesine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.73’tür. Bu ortalamadan öğretmenlerin, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında “çoğunlukla” gerçekleştiği görüşünde oldukları söylenebilir.

“Öğrenme karşılıklı etkileşmedir” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşmesi ile ilgili olarak öğretmenlerin yüzde 4.3’ü bu ilkenin gerçekleşmediğini, yüzde 29’u kısmen, yüzde 46’sı çoğunlukla, yüzde 20.7’si ise çok iyi derecede gerçekleştiğini belirtmişlerdir. “Öğrenme karşılıklı etkileşmedir” ilkesine ilişkin ğretmen görüşlerinin akademik ortalaması 2.83’tür. Bu ortalamaya göre öğretmenler, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında “çoğunlukla” gerçekleştiği görüşündedirler.

“Her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşmesi ile ilgili olarak öğretmenlerin yüzde 4.3’ü bu ilkenin gerçekleşmediğini, yüzde 31.8’i kısmen gerçekleştiğini, yüzde 45.2’si çoğunlukla gerçekleştiğini, yüzde 18.7’si ise çok iyi derecede gerçekleştiğini belirtmişlerdir. “Her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır” ilkesine ilişkin ğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması yüzde 2.78’dir. Bu ortalama ile öğretmenlerin, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında “çoğunlukla” gerçekleştiği görüşünde oldukları görölmektedir.

“Eğitim-öğretimde yaşamsallık esastır” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşmesi ile ilgili olarak öğretmenlerin yüzde 8.5’i bu ilkenin gerçekleşmediğini, yüzde 37.1’i kısmen, yüzde 44’ü çoğunlukla, yüzde 10.3’ü ise çok iyi derecede gerçekleştiğini belirtmişlerdir. “Eğitim-öğretimde yaşamsallık esastır” ilkesine ilişkin ğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması yüzde 2.56’dır. Bu ortalamadan öğretmenlerin, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında “çoğunlukla” gerçekleştiği görüşünde oldukları söylenebilir.

“Konuların seçilmesinde ve işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşmesi ile ilgili olarak öğretmenlerin yüzde 4.7’si bu ilkenin gerçekleşmediğini, yüzde 29’u kısmen, yüzde

45.6'sı çoğunlukla, yüzde 20.7'si ise çok iyi derecede gerçekleştiğini belirtmişlerdir. “Konuların seçilmesinde ve işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır” ilkesine ilişkin öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması yüzde 2.82'dir. Bu ortalamaya göre öğretmenler, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında “çoğunlukla” gerçekleştiği görüşündedirler.

“Çocuklar başkalarının istediklerini değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşmesi ile ilgili olarak öğretmenlerin yüzde 19.5'i bu ilkenin gerçekleşmediğini, yüzde 41'i kısmen, yüzde 28.6'sı çoğunlukla, yüzde 12'si çok iyi derecede gerçekleştiğini belirtmişlerdir. “Çocuklar başkalarının istediklerini değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler” ilkesine ilişkin öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.34'tür. Bu ortalama ile öğretmenlerin, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında “kısmen” gerçekleştiği görüşünde oldukları söylenebilir.

“Çocuklar, görmek ve işitmekten çok yaparak öğrenirler” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşmesi ile ilgili olarak öğretmenlerin yüzde 8.9'u bu ilkenin gerçekleşmediğini, yüzde 40.6'sı kısmen, yüzde 36.9'u çoğunlukla, yüzde 13.6'sı çok iyi derecede gerçekleştiğini belirtmişlerdir. “Çocuklar, görmek ve işitmekten çok yaparak öğrenirler” ilkesine ilişkin öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.55'tir. Bu ortalamaya göre öğretmenlerin, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında “çoğunlukla” gerçekleştiği görüşünde oldukları görülmektedir.

“Eğitim-öğretim etkinliklerinde tutumlu olmak esastır” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşmesi ile ilgili olarak öğretmenlerin yüzde 7.5'i bu ilkenin gerçekleşmediğini, yüzde 28'i kısmen, yüzde 44.6'sı çoğunlukla, yüzde 19.9'u ise çok iyi derecede gerçekleştiğini belirtmişlerdir. “Eğitim-öğretim etkinliklerinde tutumlu olmak esastır” ilkesine ilişkin öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.76'dır. Bu ortalama öğretmenlerin, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında “çoğunlukla” gerçekleştiği görüşünde oldukları söylenebilir.

“Eğitim ve öğretim planlı bir çalışmadır” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşmesi ile ilgili olarak öğretmenlerin yüzde 4.7'si bu ilkenin gerçekleşmediğini,

yüzde 18.5'i kısmen, yüzde 48.3'ü çoğunlukla, yüzde 28.6'sı ise "çok iyi" derecede gerçekleştiğini belirtmişlerdir. "Eğitim ve öğretim planlı bir çalışmadır" ilkesine ilişkin öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 3'tür. Bu ortalamaya göre öğretmenlerin, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında "çoğunlukla" gerçekleştiği görüşünde oldukları söylenebilir.

"Eğitim ve öğretimde rehberlik esastır" ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşmesi ile ilgili olarak öğretmenlerin yüzde 6.7'si bu ilkenin gerçekleşmediğini, yüzde 31'i kısmen, yüzde 40.8'i çoğunlukla, yüzde 21.6'sı ise çok iyi derecede gerçekleştiğini belirtmişlerdir. "Eğitim ve öğretimde rehberlik esastır" ilkesine ilişkin öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.77'dir. Bu ortalama ile öğretmenlerin, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında "çoğunlukla" gerçekleştiği görüşünde oldukları görülmektedir.

"Değerlendirme eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır" ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşmesi ile ilgili olarak öğretmenlerin yüzde 3'ü bu ilkenin gerçekleşmediğini, yüzde 14.8'i kısmen, yüzde 48.5'i çoğunlukla, yüzde 33.7'si çok iyi derecede gerçekleştiğini belirtmişlerdir. "Değerlendirme eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır" ilkesine ilişkin öğretmen görüşlerinin akademik ortalaması 3.12'dir. Bu ortalamaya göre öğretmenler, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında "çoğunlukla" gerçekleştiği görüşündedirler.

"Eğitim-öğretim okulla ailenin işbirliği ile gerçekleştirilir" ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşmesi ile ilgili olarak öğretmenlerin yüzde 3.9'u bu ilkenin gerçekleşmediğini, yüzde 30.8'i kısmen, yüzde 42.8'i çoğunlukla, yüzde 22.5'i ise çok iyi derecede gerçekleştiğini belirtmişlerdir. "Eğitim-öğretim okulla ailenin işbirliği ile gerçekleştirilir" ilkesine ilişkin öğretmen görüşlerinin akademik ortalaması 2.83'tür. Bu ortalamaya göre öğretmenlerin, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında "çoğunlukla" gerçekleştiği görüşünde oldukları söylenebilir.

"Bedensel veya zihinsel engeli görülen öğrencilerle özel olarak ilgilenilmelidir" ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşmesi ile ilgili olarak öğretmenlerin yüzde

15.4'ü gerçekleşmediğini, yüzde 33.5'i kısmen, yüzde 35.3'ü çoğunlukla, yüzde 15.8'i ise çok iyi derecede gerçekleştiğini belirtmişlerdir. “Bedensel veya zihinsel engeli görülen öğrencilerle özel olarak ilgilenilmelidir” ilkesine ilişkin öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.51'dir. Bu ortalamadan öğretmenlerin, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında “çoğunlukla” gerçekleştiği görüşünde oldukları görülmektedir.

“İlköğretimin bütün sınıflarında toplu öğretim esastır” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşmesi ile ilgili olarak öğretmenlerin yüzde 4.9'u gerçekleşmediğini, yüzde 27.2'si kısmen, yüzde 51.1'i çoğunlukla, yüzde 16.8'i çok iyi derecede gerçekleştirildiğini belirtmişlerdir. “İlköğretimin bütün sınıflarında toplu öğretim esastır” ilkesine ilişkin öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.79'dur. Bu ortalamaya göre öğretmenler, ilgili ilkenin ilköğretim okullarında “çoğunlukla” gerçekleştiği görüşündedirler.

“İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyi” konusundaki yanıtların tümünün aritmetik ortalamalarının ortalaması 2.69'dur. Bu ortalamadan öğretmenlerin, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında “çoğunlukla” gerçekleştiği görüşünde oldukları sonucuna varılabilir.

3.1.1. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi”ne İlişkin Görüşleri

Araştırmanın ikinci amacının birinci alt maddesi ile, öğretmenlerin cinsiyetlerine göre “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi”ne ilişkin görüşlerinin farklılaşp farklılaşmadığının istatistiksel bakımdan belirlenmesi amaçlanmıştır. Öğretmenlerin ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin gerçekleşme düzeyine ilişkin verdikleri yanıtların öğretmenlerin cinsiyetlerine göre puan ortalamaları ile puan dağılımlarının standart sapma değerleri ve t testi sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim okullarında gerçekleşme düzeyi”ne İlişkin Verdikleri Yanıtların Cinsiyetlerine Göre Puan Ortalamaları ve t Testi Sonuçları

İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	SD	t
İlköğretim milli bir eğitim kurumudur.	Kadın	293	2.98	0.74	491	1.361
	Erkek	200	2.89	0.70		
Toplam		493				
İlköğretim gerçek bir topluluktur.	Kadın	293	2.69	0.74	491	1.192
	Erkek	200	2.61	0.77		
Toplam		493				
İlköğretim kültürel gelişme ve eğitim merkezidir.	Kadın	293	2.43	0.81	491	0.642
	Erkek	200	2.48	0.82		
Toplam		493				
İlköğretim, öğrencilerin temel gereksinimlerine yanıt veren bir kurumdur.	Kadın	293	2.77	0.80	491	1.715
	Erkek	200	2.65	0.76		
Toplam		493				
Her çocuk birbirinden farklıdır.	Kadın	293	2.43	0.91	491	0.022
	Erkek	200	2.43	0.89		
Toplam		493				
Çocuğun büyüme ve gelişmesi süreklidir.	Kadın	293	2.63	0.81	491	0.178
	Erkek	200	2.64	0.85		
Toplam		493				
Çocuk bir bütün olarak gelişir.	Kadın	293	2.60	0.75	491	0.136
	Erkek	200	2.61	0.74		
Toplam		493				
İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur.	Kadın	293	2.15	0.74	491	2.113*
	Erkek	200	2.30	0.80		
Toplam		493				

Tablo 4-devam

Derslerle amaçlar ve ilkeler arasında bağlantı kurulmalıdır.	Kadın	293	2.85	0.75	491	0.410
	Erkek	200	2.88	0.74		
Toplam		493				
Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem programın, hem de yönetimin önemli bir unsurudur.	Kadın	293	2.80	0.80	491	2.179*
	Erkek	200	2.63	0.87		
Toplam		493				
Öğrenme karşılıklı etkileşmedir.	Kadın	293	2.85	0.81	491	0.839
	Erkek	200	2.79	0.78		
Toplam		493				
Her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır.	Kadın	293	2.84	0.81	491	2.040*
	Erkek	200	2.69	0.75		
Toplam		493				
Eğitim-öğretimde yaşamsallık esastır.	Kadın	293	2.59	0.77	491	0.971
	Erkek	200	2.52	0.80		
Toplam		493				
Konuların seçilmesinde ve işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır.	Kadın	293	2.85	0.81	491	1.101
	Erkek	200	2.77	0.80		
Toplam		493				
Çocuklar başkalarının istediklerini değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler.	Kadın	293	2.35	0.87	491	0.416
	Erkek	200	2.32	0.96		
Toplam		493				
Çocuklar, görmek ve işitmekten çok yaparak öğrenirler.	Kadın	293	2.57	0.83	491	0.710
	Erkek	200	2.51	0.85		
Toplam		493				
Eğitim-öğretim etkinliklerinde tutumlu olmak esastır.	Kadın	293	2.84	0.83	491	2.460*
	Erkek	200	2.65	0.86		
Toplam		493				
Eğitim ve öğretim planlı bir çalışmadır.	Kadın	293	3.02	0.83	491	0.522
	Erkek	200	2.98	0.77		
Toplam		493				

Tablo 4-devam

Eğitim-öğretimde rehberlik esastır.	Kadın	293	2.80	0.85	491	1.188
	Erkek	200	2.71	0.87		
Toplam		493				
Değerlendirme eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır.	Kadın	293	3.19	0.77	491	2.464*
	Erkek	200	3.02	0.75		
Toplam		493				
Eğitim-öğretim okulla ailenin işbirliği ile gerçekleştirilir.	Kadın	293	2.85	0.81	491	0.444
	Erkek	200	2.82	0.81		
Toplam		493				
Bedensel veya zihinsel engeli görülen öğrencilerle özel olarak ilgilenilmelidir.	Kadın	293	2.49	0.93	491	0.485
	Erkek	200	2.54	0.93		
Toplam		493				
İlköğretimin bütün sınıflarında toplu öğretim esastır.	Kadın	293	2.81	0.76	491	0.455
	Erkek	200	2.78	0.79		
Toplam		493				
Genel	Kadın	293	2.71	0.51	491	1.08
	Erkek	200	2.66	0.53		
Toplam		293				

$\alpha=.05$ anlamlılık düzeyine göre t tablo değeri=1.96

Tablo 4’te görüldüğü gibi, ilköğretim okullarında ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin gerçekleşme düzeyine ilişkin öğretmenlerin verdikleri yanıtların puan ortalamaları cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir. İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinden “İlköğretim milli bir eğitim kurumudur”, “İlköğretim gerçek bir topluluktur”, “İlköğretim, öğrencilerin temel gereksinimlerine yanıt veren bir kurumdur”, “Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem programın, hem de yönetimin önemli bir unsurudur”, “Öğrenme karşılıklı etkileşmedir”, “Her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır”, “Eğitim-öğretimde yaşamsallık esastır”, “Konuların seçilmesinde ve işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır”, “Çocuklar başkalarının istediklerini değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler”, “Çocuklar, görmek ve işitmekten çok yaparak öğrenirler”, “Eğitim-öğretim etkinliklerinde tutumlu olmak esastır”, “Eğitim ve öğretim planlı bir çalışmadır”, “Eğitim-öğretimde rehberlik esastır”,

“Değerlendirme eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır”, “Eğitim-öğretim okulla ailenin işbirliği ile gerçekleştirilir” ve “İlköğretimin bütün sınıflarında toplu öğretim esastır” ilkelerine ilişkin yanıtların ortalamalarında kadın öğretmenlerin puan ortalamaları erkek öğretmenlerin puan ortalamalarından daha fazladır. “Her çocuk birbirinden farklıdır” ilkesine verilen kadın öğretmenlerin ve erkek öğretmenlerin yanıtlarının puan ortalaması eşittir. “İlköğretim kültürel gelişme ve eğitim merkezidir”, “Çocuğun büyüme ve gelişmesi sürekli dir”, “Çocuk bir bütün olarak gelişir”, “İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur” ve “Derslerle amaçlar ve ilkeler arasında bağlantı kurulmalıdır” ilkelerinde ise erkek öğretmenlerin puan ortalamaları kadın öğretmenlerin puan ortalamalarından daha yüksektir.

Tablo 4’teki veriler genel olarak incelendiğinde kadın ve erkek öğretmenlerin görüşlerinin birbirine yakın olduğu ancak, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyine ilişkin olarak kadın öğretmenlerin biraz daha olumlu düşündükleri görülmektedir.

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre anket maddelerine verilen yanıtlar incelendiğinde ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinden “İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur”, “Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem programın, hem de yönetimin önemli bir unsurudur”, “Her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır”, “Eğitim-öğretim etkinliklerinde tutumlu olmak esastır” ve “Değerlendirme eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır” ilkelerinde, erkek ve kadın öğretmenlerin verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel bakımdan anlamlı fark bulunmuştur.

“İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyi konusunda, kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre daha düşük bir puan ortalamasına sahiptir (2.15; 2.30). Bu iki ortalama arasındaki farkın istatistiksel bakımdan anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan t testinde, t değeri 2.11’dir. t değeri 491 serbestlik derecesinde

.05 anlamlılık düzeyinde 1.96'lık tablo değerinden büyük olduğundan erkek öğretmenler lehine anlamlı bir fark vardır.

“Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem programın, hem de yönetimin önemli bir unsurudur” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyine ilişkin olarak, erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha düşük bir puan ortalamasına sahiptir (2.79; 2.85). Bu iki ortalama arasındaki farkın istatistiksel bakımdan anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan t testinde, t değeri 2.17'dir. t değeri 491 serbestlik derecesinde .05 anlamlılık düzeyinde 1.96'lık tablo değerinden büyük olduğundan kadın öğretmenler lehine anlamlı bir fark vardır.

“Her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyi konusunda, erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha düşük bir puan ortalamasına sahiptir (2.69; 2.84). Bu iki ortalama arasındaki farkın istatistiksel bakımdan anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan t testinde, t değeri 2.04'tür. t değeri 491 serbestlik derecesinde .05 anlamlılık düzeyinde 1.96'lık tablo değerinden büyük olduğundan kadın öğretmenler lehine anlamlı bir fark vardır.

“Eğitim-öğretim etkinliklerinde tutumlu olmak esastır” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyi ile ilgili olarak, erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha düşük bir puan ortalamasına sahiptir (2.65; 2.84). Bu iki ortalama arasındaki farkın istatistiksel bakımdan anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan t testinde, t değeri 2.46'dır. t değeri 491 serbestlik derecesinde .05 anlamlılık düzeyinde 1.96'lık tablo değerinden büyük olduğundan kadın öğretmenler lehine anlamlı bir fark vardır.

“Değerlendirme eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyine ilişkin olarak, erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha düşük bir puan ortalamasına sahiptir (3.02; 3.19). Bu iki ortalama arasındaki farkın istatistiksel bakımdan anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan t testinde, t değeri 2.46'dır. t değeri 491 serbestlik derecesinde .05 anlamlılık düzeyinde 1.96'lık tablo değerinden büyük olduğundan kadın öğretmenler lehine anlamlı bir fark vardır.

3.1.2. Öğretmenlerin Branşlarına Göre “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi”ne İlişkin Görüşleri

Araştırmanın ikinci amacının ikinci alt maddesi ile, öğretmenlerin branşlarına göre “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi”nin farklılaşp farklılaşmadığı istatistiksel bakımdan belirlenmek istenmiştir.

Öğretmenlerin ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyine ilişkin verdikleri yanıtların öğretmenlerin branşlarına göre puan ortalamaları ile puan dağılımlarının standart sapma değerleri ve t testi sonuçları Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi”ne İlişkin Verdikleri Yanıtların Branşlarına Göre Puan Ortalamaları ve t Testi Sonuçları

İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi	Branş	N	$\bar{X}$	SS	SD	t
İlköğretim milli bir eğitim kurumudur.	Sınıf	256	3.03	0.69	491	2,724*
	Branş	237	2.85	0.75		
Toplam		493				
İlköğretim gerçek bir topluluktur.	Sınıf	256	2.71	0.75	491	1,696
	Branş	237	2.59	0.75		
Toplam		493				
İlköğretim kültürel gelişme ve eğitim merkezidir.	Sınıf	256	2.45	0.85	491	0,092
	Branş	237	2.45	0.77		
Toplam		493				
İlköğretim, öğrencilerin temel gereksinimlerine yanıt veren bir kurumdur.	Sınıf	256	2.75	0.80	491	0,978
	Branş	237	2.68	0.77		
Toplam		493				

Tablo 5-devam

Her çocuk birbirinden farklıdır.	Sınıf	256	2.41	0.91	491	0,657
	Branş	237	2.46	0.90		
Toplam		493				
Çocuğun büyüme ve gelişmesi süreklidir.	Sınıf	256	2.64	0.82	491	0,320
	Branş	237	2.62	0.83		
Toplam		493				
Çocuk bir bütün olarak gelişir.	Sınıf	256	2.63	0.77	491	0,997
	Branş	237	2.56	0.71		
Toplam		493				
İlköğretim, öğrencilere bilimsel yönlemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur.	Sınıf	256	2.22	0.78	491	0,347
	Branş	237	2.19	0.76		
Toplam		493				
Derslerle amaçlar ve ilkeler arasında bağlantı kurulmalıdır.	Sınıf	256	2.91	0.76	491	1,409
	Branş	237	2.81	0.73		
Toplam		493				
Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem programın, hem de yönetimin önemli bir unsurudur.	Sınıf	256	2.80	0.84	491	1,833
	Branş	237	2.66	0.69		
Toplam		493				
Öğrenme karşılıklı etkileşmedir.	Sınıf	256	2.89	0.75	491	1,931
	Branş	237	2.75	0.84		
Toplam		493				
Her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır.	Sınıf	256	2.78	0.82	491	0,177
	Branş	237	2.77	0.83		
Toplam		493				
Eğitim-öğretimde yaşamsallık esastır.	Sınıf	256	2.62	0.75	491	1,847
	Branş	237	2.49	0.82		
Toplam		493				

Tablo 5-devam

Konuların seçilmesinde ve işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır.	Sınıf	256	2.89	0.75	491	1,920
	Branş	237	2.75	0.76		
Toplam		493				
Çocuklar başkalarının istediklerini değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler.	Sınıf	256	2.32	0.81	491	0,516
	Branş	237	2.36	0.95		
Toplam		493				
Çocuklar, görmek ve işitmekten çok yaparak öğrenirler.	Sınıf	256	2.57	0.78	491	0,728
	Branş	237	2.52	0.89		
Toplam		493				
Eğitim-öğretim etkinliklerinde tutumlu olmak esastır.	Sınıf	256	2.91	0.78	491	4,102*
	Branş	237	2.60	0.89		
Toplam		493				
Eğitim ve öğretim planlı bir çalışmadır.	Sınıf	256	3.03	0.84	491	0,879
	Branş	237	2.97	0.77		
Toplam		493				
Eğitim-öğretimde rehberlik esastır.	Sınıf	256	2.70	0.89	491	1,816
	Branş	237	2.84	0.82		
Toplam		493				
Değerlendirme eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır.	Sınıf	256	3.18	0.76	491	1,677
	Branş	237	3.06	0.76		
Toplam		493				
Eğitim-öğretim okulla ailenin işbirliği ile gerçekleştirilir.	Sınıf	256	2.87	0.81	491	0,887
	Branş	237	2.80	0.81		
Toplam		493				
Bedensel veya zihinsel engeli görülen öğrencilerle özel olarak ilgilenilmelidir.	Sınıf	256	2.50	0.95	491	0,374
	Branş	237	2.53	0.91		
Toplam		493				

Tablo 5-devam

İlköğretimin bütün sınıflarında toplu öğretim esastır.	Sınıf	256	2.92	0.75	491	3,837*
	Branş	237	2.66	0.76		
Toplam		493				
Genel	Sınıf	256	2.73	0.53	491	1.59
	Branş	237	2.65	0.51		
Toplam		493				

$\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyine göre t tablo değeri=1.96

Tablo 5’te görüldüğü gibi, ilköğretim okullarında eğitim ve öğretim ilkelerinin gerçekleştirilme düzeyine ilişkin öğretmenlerin verdikleri yanıtların puan ortalamaları branşlarına göre farklılık göstermektedir. İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinden “İlköğretim milli bir eğitim kurumudur”, “İlköğretim gerçek bir topluluktur”, “İlköğretim, öğrencilerin temel gereksinimlerine yanıt veren bir kurumdur”, “Çocuğun büyüme ve gelişmesi süreklidir”, “Çocuk bir bütün olarak gelişir”, “İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur”, “Derslerle amaçlar ve ilkeler arasında bağlantı kurulmalıdır”, “Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem programın, hem de yönetimin önemli bir unsurudur”, “Öğrenme karşılıklı etkileşimdir”, “Her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır”, “Eğitim-öğretimde yaşamsallık esastır”, “Konuların seçilmesinde ve işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır”, “Çocuklar görmek ve işitmekten çok yaparak öğrenirler”, “Eğitim-öğretim etkinliklerinde tutumlu olmak esastır”, “Eğitim ve öğretim planlı bir çalışmadır”, “Değerlendirme eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır”, “Eğitim-öğretim okulla ailenin işbirliği ile gerçekleştirilir” ve “İlköğretimin bütün sınıflarında toplu öğretim esastır” ilkelerine ilişkin yanıtlarda sınıf öğretmenlerinin puan ortalamaları branş öğretmenlerinin puan ortalamalarından daha yüksektir.

İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerine ilişkin verilen yanıtlar incelendiğinde, sadece “İlköğretim kültürel gelişme ve eğitim merkezidir” ilkesine verilen yanıtlarda sınıf öğretmenleri ile branş öğretmenlerinin puan ortalamalarının eşit olduğu görülmektedir. “Her çocuk birbirinden farklıdır”, “Çocuklar başkalarının istediklerini

değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler”, “Eğitim-öğretimde rehberlik esastır” ve “Bedensel veya zihinsel engeli görülen öğrencilerle özel olarak ilgilenilmelidir” ilkelerine ilişkin yanıtlarda ise branş öğretmenlerinin verdikleri yanıtların puan ortalamaları sınıf öğretmenlerinin puan ortalamalarından daha yüksektir.

Tablo 5’teki veriler genel olarak incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin ve branş öğretmenlerin görüşlerinin puan ortalamaları arasında çok fazla fark olmadığı görülmektedir. Ancak, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyine ilişkin olarak sınıf öğretmenlerinin biraz daha olumlu düşündükleri söylenebilir.

Öğretmenlerin verdikleri yanıtlar incelendiğinde ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinden “İlköğretim milli bir eğitim kurumudur”, “Eğitim-öğretim etkinliklerinde tutumlu olmak esastır” ve “İlköğretimin bütün sınıflarında toplu öğretim esastır” ilkelerinde sınıf öğretmenlerinin ve branş öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel bakımdan anlamlı fark bulunmuştur.

“İlköğretim milli bir eğitim kurumudur” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyine ilişkin olarak, branş öğretmenleri sınıf öğretmenlerine göre daha düşük bir puan ortalamasına sahiptir (2.85; 3.03). Bu iki ortalama arasındaki farkın istatistiksel bakımdan anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan t testinde, t değeri 2.72’dir. t değeri 491 serbestlik derecesinde .05 anlamlılık düzeyinde 1.96’lık tablo değerinden büyük olduğundan sınıf öğretmenleri lehine anlamlı bir fark vardır.

“Eğitim-öğretim etkinliklerinde tutumlu olmak esastır” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyi konusunda, branş öğretmenleri sınıf öğretmenlerine göre daha düşük bir puan ortalamasına sahiptir (2.60; 2.91). Bu iki ortalama arasındaki farkın istatistiksel bakımdan anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan t testinde, t değeri 4.10’dur. t değeri 491 serbestlik derecesinde .05 anlamlılık düzeyinde 1.96’lık tablo değerinden büyük olduğundan sınıf öğretmenleri lehine anlamlı bir fark vardır.

“İlköğretimin bütün sınıflarında toplu öğretim esastır” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyine ilişkin olarak, branş öğretmenleri sınıf öğretmenlerine göre daha düşük bir puan ortalamasına sahiptir (2.66; 2.92). Bu iki ortalama arasındaki farkın istatistiksel bakımdan anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan t testinde, t değeri 3.83’tür. t değeri 491 serbestlik derecesinde .05 anlamlılık düzeyinde 1.96’lık tablo değerinden büyük olduğundan sınıf öğretmenleri lehine anlamlı bir fark vardır.

3.1.3. Öğretmenlerin Meslekteki Hizmet Sürelerine Göre “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi”ne İlişkin Görüşleri

Araştırmanın ikinci amacının üçüncü alt maddesi ile, öğretmenlerin branşlarına göre “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi”nin farklılaşp farklılaşmadığı istatistiksel bakımdan belirlenmek istenmiştir.

Öğretmenlerin ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkeleriyle ilgili verdikleri yanıtların meslekteki hizmet sürelerine göre puan ortalamaları ile puan dağılımlarının standart sapma değerleri ve varyans analizi sonuçları Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Öğretmenlerin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim okullarında gerçekleşme düzeyi”ne İlişkin Verdikleri Yanıtların Meslekteki Hizmet Sürelerine Göre Puan Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları

İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi	Hizmet	N	$\bar{X}$	SS	SD	F	Tukey
İlköğretim milli bir eğitim kurumudur.	5 yıl ve altı	56	2.96	0.78	487	1,367	-
	6-10 yıl	118	3.01	0.71			
	11-15 yıl	87	2.80	0.76			
	16-20 yıl	69	2.92	0.75			
	21-25 yıl	76	2.89	0.70			
	26 yıl ve üstü	87	3.05	0.68			
Toplam		493	2.94	0.73			

Tablo 6-devam

İlköğretim gerçek bir topluluktur.	5 yıl ve altı	56	2.55	0.78	487	1,327	-
	6-10 yıl	118	2.69	0.73			
	11-15 yıl	87	2.55	0.72			
	16-20 yıl	69	2.76	0.80			
	21-25 yıl	76	2.59	0.80			
	26 yıl ve üstü	87	2.75	0.71			
Toplam		493	2.65	0.75			
İlköğretim kültürel gelişme ve eğitim merkezidir.	5 yıl ve altı	56	2.41	0.80	487	0,626	-
	6-10 yıl	118	2.43	0.82			
	11-15 yıl	87	2.37	0.79			
	16-20 yıl	69	2.43	0.83			
	21-25 yıl	76	2.50	0.85			
	26 yıl ve üstü	87	2.57	0.80			
Toplam		493	2.45	0.81			
İlköğretim, öğrencilerin temel gereksinimlerine yanıt veren bir kurumdur.	5 yıl ve altı	56	2.75	0.89	487	1,148	-
	6-10 yıl	118	2.76	0.73			
	11-15 yıl	87	2.73	0.78			
	16-20 yıl	69	2.76	0.78			
	21-25 yıl	76	2.52	0.80			
	26 yıl ve üstü	87	2.78	0.79			
Toplam		493	2.72	0.79			
Her çocuk birbirinden farklıdır.	5 yıl ve altı	56	2.28	0.92	487	0,864	-
	6-10 yıl	118	2.51	0.90			
	11-15 yıl	87	2.42	0.91			
	16-20 yıl	69	2.37	0.97			
	21-25 yıl	76	2.36	0.93			
	26 yıl ve üstü	87	2.54	0.83			
Toplam		493	2.43	0.91			
Çocuğun büyüme ve gelişmesi süreklidir.	5 yıl ve altı	56	2.50	0.87	487	1,050	-
	6-10 yıl	118	2.72	0.81			
	11-15 yıl	87	2.60	0.81			
	16-20 yıl	69	2.58	0.81			
	21-25 yıl	76	2.56	0.82			
	26 yıl ve üstü	87	2.74	0.85			
Toplam		493	2.63	0.82			
Çocuk bir bütün olarak gelişir.	5 yıl ve altı	56	2.46	0.80	487	2,527	-
	6-10 yıl	118	2.70	0.66			
	11-15 yıl	87	2.50	0.89			
	16-20 yıl	69	2.58	0.75			
	21-25 yıl	76	2.48	0.70			
	26 yıl ve üstü	87	2.78	0.68			
Toplam		493	2.60	0.74			

Tablo 6-devam

İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur.	5 yıl ve altı	56	2.08	0.76	487	2,473*	6-3
	6-10 yıl	118	2.14	0.70			
	11-15 yıl	87	2.06	0.78			
	16-20 yıl	69	2.26	0.86			
	21-25 yıl	76	2.28	0.79			
	26 yıl ve üstü	87	2.41	0.72			
Toplam		493	2.21	0.77			
Derslerle amaçlar ve ilkeler arasında bağlantı kurulmalıdır.	5 yıl ve altı	56	2.78	0.75	487	1,923	-
	6-10 yıl	118	2.88	0.71			
	11-15 yıl	87	2.74	0.81			
	16-20 yıl	69	2.87	0.74			
	21-25 yıl	76	2.81	0.72			
	26 yıl ve üstü	87	3.06	0.74			
Toplam		493	2.86	0.75			
Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem programın, hem de yönetimin önemli bir unsurudur.	5 yıl ve altı	56	2.66	0.81	487	2,085	-
	6-10 yıl	118	2.67	0.88			
	11-15 yıl	87	2.67	0.85			
	16-20 yıl	69	2.78	0.80			
	21-25 yıl	76	2.61	0.90			
	26 yıl ve üstü	87	2.97	0.69			
Toplam		493	2.73	0.83			
Öğrenme karşılıklı etkileşimdir.	5 yıl ve altı	56	2.62	0.79	487	2,264	-
	6-10 yıl	118	2.94	0.77			
	11-15 yıl	87	2.78	0.82			
	16-20 yıl	69	2.88	0.81			
	21-25 yıl	76	2.68	0.88			
	26 yıl ve üstü	87	2.95	0.68			
Toplam		493	2.83	0.80			
Her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır.	5 yıl ve altı	56	2.66	0.85	487	2,303	-
	6-10 yıl	118	2.82	0.76			
	11-15 yıl	87	2.81	0.80			
	16-20 yıl	69	2.65	0.90			
	21-25 yıl	76	2.65	0.74			
	26 yıl ve üstü	87	2.98	0.69			
Toplam		493	2.78	0.79			
Eğitim-öğretimde yaşamsallık esastır.	5 yıl ve altı	56	2.32	0.93	487	1,398	-
	6-10 yıl	118	2.56	0.73			
	11-15 yıl	87	2.56	0.81			
	16-20 yıl	69	2.60	0.86			
	21-25 yıl	76	2.56	0.82			
	26 yıl ve üstü	87	2.66	0.62			
Toplam		493	2.56	0.79			

Tablo 6-devam

Konuların seçilmesinde ve işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır.	5 yıl ve altı	56	2.53	0.78	487	2,118*	6-1
	6-10 yıl	118	2.79	0.87			
	11-15 yıl	87	2.87	0.79			
	16-20 yıl	69	2.87	0.78			
	21-25 yıl	76	2.81	0.82			
	26 yıl ve üstü	87	2.96	0.72			
Toplam		493	2.82	0.80			
Çocuklar başkalarının istediklerini değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler.	5 yıl ve altı	56	2.46	0.93	487	0,309	-
	6-10 yıl	118	2.32	0.96			
	11-15 yıl	87	2.28	0.97			
	16-20 yıl	69	2.30	0.84			
	21-25 yıl	76	2.34	0.88			
	26 yıl ve üstü	87	2.36	0.86			
Toplam		493	2.34	0.91			
Çocuklar, görmek ve işitmekten çok yaparak öğrenirler.	5 yıl ve altı	56	2.44	0.87	487	0,209	-
	6-10 yıl	118	2.55	0.87			
	11-15 yıl	87	2.56	0.89			
	16-20 yıl	69	2.58	0.79			
	21-25 yıl	76	2.55	0.80			
	26 yıl ve üstü	87	2.57	0.77			
Toplam		493	2.55	0.83			
Eğitim-öğretim etkinliklerinde tutumlu olmak esastır.	5 yıl ve altı	56	2.66	0.72	487	0,680	-
	6-10 yıl	118	2.83	0.87			
	11-15 yıl	87	2.77	0.84			
	16-20 yıl	69	2.78	0.87			
	21-25 yıl	76	2.65	0.88			
	26 yıl ve üstü	87	2.83	0.87			
Toplam		493	2.76	0.85			
Eğitim ve öğretim planlı bir çalışmadır.	5 yıl ve altı	56	3.03	0.80	487	1,110	-
	6-10 yıl	118	3.13	0.75			
	11-15 yıl	87	2.90	0.88			
	16-20 yıl	69	3.04	0.83			
	21-25 yıl	76	2.92	0.82			
	26 yıl ve üstü	87	2.96	0.78			
Toplam		493	3.00	0.81			
Eğitim-öğretimde rehberlik esastır.	5 yıl ve altı	56	2.69	0.87	487	1,302	-
	6-10 yıl	118	2.85	0.90			
	11-15 yıl	87	2.67	0.77			
	16-20 yıl	69	2.62	0.84			
	21-25 yıl	76	2.78	0.88			
	26 yıl ve üstü	87	2.89	0.86			
Toplam		493	2.77	0.86			

Tablo 6-devam

Değerlendirme eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır.	5 yıl ve altı	56	3.07	0.89	487	1,167	-
	6-10 yıl	118	3.24	0.69			
	11-15 yıl	87	3.01	0.78			
	16-20 yıl	69	3.17	0.74			
	21-25 yıl	76	3.06	0.82			
	26 yıl ve üstü	87	3.13	0.73			
Toplam		493	3.12	0.76			
Eğitim-öğretim okulla ailenin işbirliği ile gerçekleştirilir.	5 yıl ve altı	56	2.73	0.90	487	0,441	-
	6-10 yıl	118	2.87	0.78			
	11-15 yıl	87	2.86	0.80			
	16-20 yıl	69	2.81	0.84			
	21-25 yıl	76	2.78	0.77			
	26 yıl ve üstü	87	2.90	0.83			
Toplam		493	2.84	0.81			
Bedensel veya zihinsel engeli görülen öğrencilerle özel olarak ilgilenilmelidir.	5 yıl ve altı	56	2.42	0.89	487	1,075	-
	6-10 yıl	118	2.61	0.95			
	11-15 yıl	87	2.36	0.94			
	16-20 yıl	69	2.43	0.97			
	21-25 yıl	76	2.59	0.92			
	26 yıl ve üstü	87	2.58	0.90			
Toplam		493	2.51	0.93			
İlköğretimin bütün sınıflarında toplu öğretim esastır.	5 yıl ve altı	56	2.67	0.74	487	1,587	-
	6-10 yıl	118	2.87	0.73			
	11-15 yıl	87	2.73	0.76			
	16-20 yıl	69	2.91	0.87			
	21-25 yıl	76	2.65	0.80			
	26 yıl ve üstü	87	2.87	0.71			
Toplam		493	2.79	0.77			
Genel	5 yıl ve altı	56	2.60	0.54	487	1,593	-
	6-10 yıl	118	2.73	0.50			
	11-15 yıl	87	2.64	0.54			
	16-20 yıl	69	2.69	0.55			
	21-25 yıl	76	2.64	0.56			
	26 yıl ve üstü	87	2.80	0.44			
		493	2.69	0.52			

$\alpha=.05$ anlamlılık düzeyine göre t tablo değeri=2.21

Tablo 6’da görüldüğü gibi, ilköğretim okullarında eğitim ve öğretim ilkelerinin gerçekleşme düzeyine ilişkin olarak öğretmenlerin verdikleri yanıtların puan ortalamaları öğretmenlerin hizmet sürelerine göre farklılık göstermektedir. İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinden “İlköğretim gerçek bir topluluktur”, “Çocuklar görmek

ve işitmekten çok yaparak öğrenirler” ve “İlköğretimin bütün sınıflarında toplu öğretim esastır” ilkelerine ilişkin yanıtlarda en yüksek puan ortalamasını 16-20 yıl hizmet süresine sahip öğretmenler almıştır.

“Eğitim ve öğretim planlı bir çalışmadır”, “Değerlendirme eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır” ve “Bedensel veya zihinsel engeli görülen öğrencilerle özel olarak ilgilenilmelidir” ilkeleriyle ilgili yanıtlarda en yüksek puan ortalaması 6-10 yıl hizmet süresine sahip öğretmenlere aittir.

“Çocuklar başkalarının istediklerini değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler” ilkesine verilen yanıtlarda en yüksek puan ortalamasını 5 yıl ve altı hizmet süresine sahip öğretmenler almıştır. “Eğitim-öğretim etkinliklerinde tutumlu olmak esastır” ilkesine verilen yanıtlar incelendiğinde bu ilkeye ait en yüksek puan ortalamasının 6-10 yıl hizmet süresine sahip öğretmenler ve 26-yıl ve üstü hizmet süresine sahip öğretmenler tarafından paylaşıldığı görülmektedir. Tablo 6’daki veriler incelendiğinde, diğer tüm ilkelere verilen yanıtlarda en yüksek puan ortalamasını 26 yıl ve üstü hizmet süresine sahip öğretmenlerin aldığı görülmektedir.

Tablo 6’da görüldüğü gibi ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinden, “İlköğretim, öğrencilerin temel gereksinimlerine yanıt veren bir kurumdur”, “Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem programın, hem de yönetimin önemli bir unsurudur”, “Eğitim-öğretim etkinliklerinde tutumlu olmak esastır” ve “İlköğretimin bütün sınıflarında toplu öğretim esastır” ilkelerine ilişkin yanıtlarda en düşük puan ortalaması, 21-25 yıl hizmet süresine sahip öğretmenlere aittir.

“Her çocuk birbirinden farklıdır”, “Çocuğun büyüme ve gelişmesi süreklidir”, “Çocuk bir bütün olarak gelişir”, “Öğrenme karşılıklı etkileşmedir”, “Eğitim-öğretimde yaşamsallık esastır”, “Konuların seçilmesinde ve işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır”, “Çocuklar, görmek ve işitmekten çok yaparak öğrenirler” ve “Eğitim-öğretim okulla ailenin işbirliği ile gerçekleştirilir” ilkelerine verilen yanıtlarda en düşük puan ortalamasını, 5 yıl ve altı hizmet süresine sahip öğretmenler almışlardır.

“Eğitim-öğretimde rehberlik esastır” ilkesiyle ilgili yanıtarda en düşük puan ortalaması 16-20 yıl hizmet süresine sahip öğretmenlere aittir. “Her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır” ilkesine verilen yanıtarda 16-20 yıl ve 21-25 yıl; “İlköğretim gerçek bir topluluktur” ilkesine verilen yanıtarda ise 5 yıl ve altı ile 11-15 yıl arası hizmet süresine sahip öğretmenler en düşük puan ortalamasını paylaşmaktadırlar. Diğer tüm ilkelerde en düşük ortalama, 21-25 yıl hizmet süresine sahip öğretmenlere aittir.

Tablo 6’daki veriler genel olarak incelendiğinde, 26 yıl ve üstü hizmet süresine sahip öğretmenlerin diğerlerine göre daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu görölmektedir. 6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl ve 21-25 yıl arası hizmet süresine sahip olan öğretmenlerin puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu görölmektedir. 5 yıl ve altı hizmet süresine sahip olan öğretmenlerin ise diğerlerinde daha düşük puan ortalamasına sahip oldukları görölmektedir. Bu bulguya dayalı olarak, 26 yıl ve üstü hizmet süresine sahip öğretmenlerin, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekteşme düzeyi ile ilgili olarak diğer hizmet süresine sahip öğretmenlere oranla daha olumlu düşündükleri söylenebilir. 5 yıl ve altı hizmet süresine sahip olan öğretmenlere göre ise ilkelerin gerçekteşme düzeyi diğer hizmet sürelerindeki öğretmenlere oranla daha düşüktür.

Öğretmenlerin, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekteşme düzeyi ile ilgili verdikleri yanıtların puan ortalamalarının, meslekteki hizmet süreleri bakımından anlamlı fark oluşturup oluşturmadığını belirlemek için grup ortalamaları arasında tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinden “İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur” ve “Konuların seçilmesinde ve işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır” ilkelerine verilen yanıtlara ilişkin puan ortalamalarında istatistiksel bakımdan anlamlı fark bulunmuştur.

“İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur” ilkesi ile ilgili görüşlerdeki anlamlı fark, 26 yıl ve üstü hizmet süresine sahip öğretmenler ile 16-20 yıl hizmet süresine sahip öğretmenler arasındadır ($F=2.47$, $P<.05$). Bu bulguya göre, 26 yıl ve üstü hizmet süresine sahip öğretmenlerin, 16-20 yıl

arası hizmet süresine sahip öğretmenlere oranla, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında daha çok gerçekleştiğini düşündükleri söylenebilir.

“Konuların seçilmesinde ve işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır” ilkesine verilen yanıtların ortalamasındaki anlamlı fark, 26 yıl ve üstü hizmet süresine sahip öğretmenler ile 5 yıl ve altı hizmet süresine sahip öğretmenler arasındadır ($F=2.11$, $P<.05$). Bu bulgudan, 26 yıl ve üstü hizmet süresine sahip öğretmenlerin, 5 yıl ve altı hizmet süresine sahip öğretmenlere göre, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin daha çok gerçekleştiğini düşündükleri sonucu çıkarılabilir.

3.1.4. Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okulların Sosyoekonomik Düzeylerine Göre “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi”ne İlişkin Görüşleri

Araştırmanın ikinci amacının dördüncü alt maddesi ile, öğretmenlerin görev yapmakta oldukları okulların sosyoekonomik düzeylerine göre “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi”nin farklılaşp farklılaşmadığı istatistiksel bakımdan belirlenmek istenmiştir.

Öğretmenlerin ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyine ilişkin yanıtlarının, öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyoekonomik düzeylerine göre puan ortalamaları ile puan dağılımlarının standart sapma değerleri ve varyans analizi sonuçları Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi”ne İlişkin Verdikleri Yanıtların Görev Yaptıkları Okulların Sosyoekonomik Düzeyine Göre Puan Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları

İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi	Sosyoekonomik düzey	N	$\bar{X}$	SS	SD	F	Tukey
İlköğretim milli bir eğitim kurumudur.	Alt düzey	110	2.90	0.74	490	0.376	-
	Orta düzey	237	2.95	0.70			
	Üst düzey	146	2.97	0.77			
Toplam		493	2.94	0.73			
İlköğretim gerçek bir topluluktur.	Alt düzey	110	2.61	0.74	490	2.701	-
	Orta düzey	237	2.60	0.73			
	Üst düzey	146	2.78	0.79			
Toplam		493	2.65	0.75			
İlköğretim kültürel gelişme ve eğitim merkezidir.	Alt düzey	110	2.39	0.76	490	1.579	-
	Orta düzey	237	2.42	0.79			
	Üst düzey	146	2.55	0.88			
Toplam		493	2.45	0.81			
İlköğretim, öğrencilerin temel gereksinimlerine yanıt veren bir kurumdur.	Alt düzey	110	2.65	0.79	490	1.157	-
	Orta düzey	237	2.70	0.79			
	Üst düzey	146	2.80	0.79			
Toplam		493	2.72	0.79			
Her çocuk birbirinden farklıdır.	Alt düzey	110	2.41	0.88	490	3.168*	3-2
	Orta düzey	237	2.35	0.88			
	Üst düzey	146	2.58	0.95			
Toplam		493	2.43	0.90			
Çocuğun büyüme ve gelişmesi süreklidir.	Alt düzey	110	2.55	0.84	490	3.508*	3-2
	Orta düzey	237	2.58	0.77			
	Üst düzey	146	2.78	0.88			
Toplam		493	2.63	0.82			
Çocuk bir bütün olarak gelişir.	Alt düzey	110	2.53	0.75	490	0.827	-
	Orta düzey	237	2.60	0.76			
	Üst düzey	146	2.65	0.71			
Toplam		493	2.60	0.74			

Tablo 7-devam

İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur.	Alt düzey	110	2.13	0.76	490	3.699*	3-2
	Orta düzey	237	2.15	0.73			
	Üst düzey	146	2.35	0.86			
Toplam		493	2.21	0.77			
Derslerle amaçlar ve ilkeler arasında bağlantı kurulmalıdır.	Alt düzey	110	2.75	0.76	490	1.817	-
	Orta düzey	237	2.88	0.69			
	Üst düzey	146	2.93	0.82			
Toplam		493	2.86	0.75			
Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem programın, hem de yönetimin önemli bir unsurudur.	Alt düzey	110	2.72	0.82	490	0.242	-
	Orta düzey	237	2.71	0.82			
	Üst düzey	146	2.77	0.87			
Toplam		493	2.73	0.83			
Öğrenme karşılıklı etkileşmedir.	Alt düzey	110	2.80	0.77	490	0.170	-
	Orta düzey	237	2.82	0.77			
	Üst düzey	146	2.86	0.86			
Toplam		493	2.83	0.80			
Her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır.	Alt düzey	110	2.73	0.80	490	0.337	-
	Orta düzey	237	2.81	0.78			
	Üst düzey	146	2.77	0.80			
Toplam		493	2.78	0.79			
Eğitim-öğretimde yaşamsallık esastır.	Alt düzey	110	2.45	0.84	490	1.680	-
	Orta düzey	237	2.56	0.73			
	Üst düzey	146	2.63	0.82			
Toplam		493	2.56	0.79			
Konuların seçilmesinde ve işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır.	Alt düzey	110	2.63	0.88	490	7.336*	3-1
	Orta düzey	237	2.79	0.75			3-2
	Üst düzey	146	3.01	0.79			
Toplam		493	2.82	0.80			
Çocuklar başkalarının istediklerini değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler.	Alt düzey	110	2.25	0.90	490	1.869	-
	Orta düzey	237	2.30	0.87			
	Üst düzey	146	2.45	0.97			
Toplam		493	2.34	0.91			

Tablo 7-devam

Çocuklar, görmek ve işitmekten çok yaparak öğrenirler.	Alt düzey	110	2.41	0.82	490	2.086	-
	Orta düzey	237	2.56	0.82			
	Üst düzey	146	2.63	0.84			
Toplam		493	2.55	0.83			
Eğitim-öğretim etkinliklerinde tutumlu olmak esastır.	Alt düzey	110	2.69	0.85	490	0.743	-
	Orta düzey	237	2.77	0.84			
	Üst düzey	146	2.82	0.86			
Toplam		493	2.76	0.85			
Eğitim ve öğretim planlı bir çalışmadır.	Alt düzey	110	2.87	0.87	490	2.017	-
	Orta düzey	237	3.03	0.78			
	Üst düzey	146	3.06	0.79			
Toplam		493	3.00	0.81			
Eğitim-öğretimde rehberlik esastır.	Alt düzey	110	2.60	0.94	490	2.550	-
	Orta düzey	237	2.82	0.83			
	Üst düzey	146	2.80	0.81			
Toplam		493	2.77	0.86			
Değerlendirme eğitim- öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır.	Alt düzey	110	2.99	0.84	490	2.669	-
	Orta düzey	237	3.13	0.75			
	Üst düzey	146	3.21	0.72			
Toplam		493	3.12	0.76			
Eğitim-öğretim okulla ailenin işbirliği ile gerçekleştirilir.	Alt düzey	110	2.71	0.85	490	2.477	-
	Orta düzey	237	2.83	0.80			
	Üst düzey	146	2.94	0.78			
Toplam		493	2.84	0.81			
Bedensel veya zihinsel engeli görülen öğrencilerle özel olarak ilgilenilmelidir.	Alt düzey	110	2.32	1.00	490	3.790*	3-1
	Orta düzey	237	2.51	0.86			
	Üst düzey	146	2.65	0.97			
Toplam		493	2.51	0.93			
İlköğretimin bütün sınıflarında toplu öğretim esastır.	Alt düzey	110	2.70	0.81	490	1.251	-
	Orta düzey	237	2.80	0.76			
	Üst düzey	146	2.86	0.73			
Toplam		493	2.79	0.77			
Genel	Alt düzey	110	2.60	0.54	490	3.616*	3-1
	Orta düzey	237	2.68	0.51			
	Üst düzey	146	2.78	0.51			
Toplam		493	2.69	0.52			

$\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyine göre t tablo değeri=2.21

Tablo 7’de görüldüğü gibi, ilköğretim okullarında eğitim ve öğretim ilkelerinin gerçekleşme düzeyine ilişkin olarak öğretmenlerin verdikleri yanıtların puan ortalamaları öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyoekonomik düzeyine göre farklılık göstermektedir. İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinden, “Eğitim-öğretimde rehberlik esastır” ilkesine ilişkin yanıtlarda en yüksek puan ortalaması orta düzey sosyoekonomik düzey okullarda görev yapan öğretmenlere; “Her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır” ilkesine verilen yanıtlarda ise en yüksek puan ortalaması, orta sosyoekonomik düzey ve üst sosyoekonomik düzey okullarda görev yapan öğretmenlere aittir. Diğer tüm ilkelere verilen yanıtlarda en yüksek puan ortalaması üst düzey okullarda görev yapan öğretmenlere aittir.

“İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyi” ile ilgili olarak, “İlköğretim gerçek bir topluluktur”, “Her çocuk birbirinden farklıdır” ve “Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem programın, hem de yönetimin önemli bir unsurudur” ilkelerine verilen yanıtlarda en düşük puan ortalaması orta sosyoekonomik düzey okullarda görev yapan öğretmenlere aittir. Diğer tüm ilkelere en düşük puan ortalaması alt sosyoekonomik düzey okullarda görev yapan öğretmenlere aittir.

Tablo 7’deki veriler genel olarak incelendiği zaman, üst sosyoekonomik düzey okullarda görev yapan öğretmenlerin puan ortalamalarının diğer grupların ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Alt sosyoekonomik düzey okullarda görev yapan öğretmenlerin puan ortalamalarının ise diğer gruplara oranla daha düşük olduğu görülmektedir. Orta-sosyoekonomik düzeyde görev yapan öğretmenlerin puan ortalamaları, genel olarak diğer grupların arasında bir ortalamaya sahiptir. Bu bulgudan, üst sosyoekonomik düzey okullarda görev yapan öğretmenlerin, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyi ile ilgili olarak alt ve orta sosyoekonomik düzey okullarda görev yapan öğretmenlere göre daha olumlu düşündükleri söylenebilir. Alt sosyoekonomik düzeyde görev yapan öğretmenlere göre ise, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyi diğer sosyoekonomik düzey okullarda görev yapan öğretmenlere oranla daha düşüktür. Bu bulgudan yola çıkılarak, öğretmenlerin görev yaptığı okulların

sosyoekonomik düzeyi düştükçe, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin daha az gerçekleştiği söylenebilir.

Öğretmenlerin, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyi ile ilgili verdikleri yanıtların puan ortalamalarının, görev yaptıkları okulların sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı fark oluşturup oluşturmadığını belirlemek için grup ortalamaları arasında tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, “Her çocuk birbirinden farklıdır”, “Çocuğun büyüme ve gelişmesi süreklidir”, “İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur”, “Konuların seçilmesinde ve işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır” ve “Bedensel veya zihinsel engeli görülen öğrencilerle özel olarak ilgilenilmelidir” ilkeleri ile ilgili yanıtların puan ortalamalarında istatistiksel bakımdan anlamlı fark bulunmuştur.

“Her çocuk birbirinden farklıdır” ($F=3.16$, $P<.05$), “Çocuğun büyüme ve gelişmesi süreklidir” ($F=3.50$, $P<.05$), “İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur” ($F=3.69$, $P<.05$) ve “Bedensel veya zihinsel engeli görülen öğrencilerle özel olarak ilgilenilmelidir” ($F=3.79$, $P<.05$) ilkelerine ilişkin görüşlerde anlamlı fark, üst sosyoekonomik düzey okullarda görev yapan öğretmenlerle, alt sosyoekonomik düzeyde görev yapan öğretmenler arasındadır. Bu değerlere göre, alt sosyoekonomik düzey okullarda görev yapan öğretmenler, ilköğretim okullarında, üst sosyoekonomik düzey okullarda görev yapan öğretmenlere göre, “Her çocuk birbirinden farklıdır”, “Çocuğun büyüme ve gelişmesi süreklidir”, “İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur” ve “Konuların seçilmesinde ve işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır” ilkelerinin daha az gerçekleştiği görüşündedirler.

“Konuların seçilmesinde ve işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır” ilkesine ilişkin görüşlerde anlamlı fark üst sosyoekonomik düzey ile orta-sosyoekonomik ve alt sosyoekonomik düzey okullarda görev yapan öğretmenler arasındadır ($F=7.33$, $P<.05$). Bu bulguya dayalı olarak, üst sosyoekonomik düzey okullarda görev yapan öğretmenlerin, “Konuların seçilmesinde ve işlenmesinde

bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır” ilkesinin ilköğretim okullarında gerçekleşmesine ilişkin olarak, orta ve alt sosyoekonomik düzey okullarda görev yapan öğretmenlere oranla daha olumlu düşündükleri söylenebilir.

3.2. “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri”nin İlköğretim Öğretmenlerine Göre Önem Dereceleri

Araştırmanın üçüncü amacına uygun olarak, İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin ilköğretim öğretmenlerine göre önem dereceleri belirlenmek istenmiştir. Öğretmenler, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin her biri için 1 ile 10 arasında bir önem derecesi belirtmişlerdir. Bu rakamlar toplanarak ilkelerin öğretmenler açısından önemlilik derecesi ortaya konmuştur.

İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkeleri, önemlilik derecesine göre tablo 8’de en önemliden en önemsizye doğru sıralanmıştır.

Tablo 8. “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri”nin İlköğretim Öğretmenlerine Göre Önem Dereceleri

İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Öğretmenlerine Göre Önem Derecesi	Toplam Puan
İlköğretim milli bir eğitim kurumudur.	2671
Değerlendirme eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır.	2649
Çocuklar, görmek ve işitmekten çok yaparak öğrenirler.	2646
Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem programın, hem de yönetimin önemli bir unsurudur.	2635
Eğitim-öğretim okulla ailenin işbirliği ile gerçekleştirilir.	2628
Eğitim ve öğretim planlı bir çalışmadır.	2600
Eğitim-öğretimde rehberlik esastır.	2596
Bedensel veya zihinsel engeli görülen öğrencilerle özel olarak ilgilenilmelidir.	2584
Öğrenme karşılıklı etkileşmedir.	2568
İlköğretim gerçek bir topluluktur.	2563

Tablo 8-devam

İlköğretim, öğrencilerin temel gereksinimlerine yanıt veren bir kurumdur.	2543
Konuların seçilmesinde ve işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır.	2541
Her çocuk birbirinden farklıdır.	2537
Eğitim-öğretimde yaşamsallık esastır.	2518
Her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır.	2514
Eğitim-öğretim etkinliklerinde tutumlu olmak esastır.	2511
Çocuk bir bütün olarak gelişir.	2503
Derslerle amaçlar ve ilkeler arasında bağlantı kurulmalıdır.	2502
Çocuğun büyüme ve gelişmesi süreklidir.	2498
İlköğretimin bütün sınıflarında toplu öğretim esastır.	2484
İlköğretim kültürel gelişme ve eğitim merkezidir.	2480
Çocuklar başkalarının istediklerini değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler.	2479
İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur.	2451
N= 297	

Tablo 8’de öğretmenlerin “ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkeleri”nin önem derecesine ilişkin olarak verdikleri puanların toplamları alınmış ve önem derecesine göre sıralanmıştır. Öğretmenlerin verdikleri puanlara göre, en çok önem verilen ilke, “İlköğretim milli bir eğitim kurumudur” ilkesidir. Bu ilkeyi sırasıyla “Değerlendirme eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır”, “Çocuklar, görmek ve işitmekten çok yaparak öğrenirler”, “Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem programın, hem de yönetimin önemli bir unsurudur” ve Eğitim-öğretim okulla ailenin işbirliği ile gerçekleştirilir” ilkeleri izlemektedir. İlköğretim öğretmenleri tarafından diğerlerinden daha az önem verilen ilke ise “İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur” ilkesidir. Bu ilkeyi sırasıyla “Çocuklar başkalarının istediklerini değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler”, “İlköğretim kültürel gelişme ve eğitim merkezidir” ve “İlköğretimin bütün sınıflarında toplu öğretim esastır” ilkeleri izlemektedir.

3.3. Öğretmenlerin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri”nin İlköğretim Okullarında Gerçekleşmeme nedenlerine ilişkin Görüş ve Önerileri

Araştırmanın dördüncü amacına uygun olarak, öğretmenlerin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi” ile ilgili görüş ve önerileri alınmak istenmiştir.

Bu amaca uygun olarak öğretmenlerden sırasıyla;

- İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında yeterince gerçekleşmemesinin nedenlerine ilişkin görüşleri ve
- İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin etkili bir biçimde gerçekleşmesi konusundaki görüş ve önerileri alınmak istenmiştir.

3.3.1. Öğretmenlerin, “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri”nin İlköğretim Okullarında Yeterince Gerçekleşmemesinin Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Araştırmanın dördüncü amacına uygun olarak, öğretmenlerin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşmemesinin Nedenleri”ne ilişkin görüşlerinin alınması amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda öğretmenlere sorulmuş olan bir soru sorulmuştur. Öğretmenlerin ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin yeterince gerçekleşmemesinin nedenlerine ilişkin görüşlerinin yüzdeleri ve frekans dağılımları oluşturularak en yüksek yüzdeden en düşük yüzdeye doğru sıralanmıştır. Öğretmenlerin ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında yeterince gerçekleşmemesinin nedenlerine ilişkin görüşleri Tablo 9’da görülmektedir.

Tablo 9. Öğretmenlerin, İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin Yeterince Gerçekleşmemesine İlişkin Görüşleri

Görüşler	Sayı s	Yüzde %
Okullardaki öğrenci sayısının fazla olması	96	22.1
Okulun kütüphane, laboratuvar, spor salonu, toplantı ve gösteri salonu gibi destek hizmet unsurlarının yetersiz olması	83	19.1
Öğrenci velilerinin ilgisiz olması	64	14.7
Öğretmen yeterliklerinin düşük olması	55	12.6
Okul binasının fiziki açıdan (sınıfların küçük olması, ısı, aydınlatma vb. özellikleri gibi) eğitim-öğretim gereksinimlerini karşılamada yetersiz olması	34	7.8
Okulun eğitim araç-gereçlerinin yetersiz olması	30	6.9
Okulun ekonomik olarak yetersiz kalması	23	5.3
Okulun bilgisayar, internet gibi iletişim ve bilgi kaynaklarından yoksun olması	18	4.1
Okulun personel bakımından yetersiz olması (Rehber öğretmen, ölçme ve değerlendirme uzmanı gibi)	10	2.3
Okul yöneticilerinin ilgisiz olması	3	0.7
Diğer:		
İlköğretim programının gereksinimleri karşılayamaması	13	3.0
Öğretmen, öğrenci ve veli arasındaki iletişim ve rehberlik hizmetlerinin eksikliği	3	0.7
Okul personelinin ekonomik olarak yetersiz olması	2	0.5
Öğrencilerin LGS vb. sınavlara hazırlanma kaygısı nedeniyle motive olamaması	1	0.2
Toplam	435	100

Tablo 9’da görüldüğü gibi, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin yeterince gerçekleşmemesinin nedenlerine ilişkin olarak, öğretmenlerin yüzde 22.1’i “Okuldaki öğrenci sayısının fazla olması”nı, yüzde 19.1’i “Okulun kütüphane, laboratuvar, spor salonu, toplantı ve gösteri salonu gibi destek hizmet unsurlarının olmaması”nı, yüzde 14.7’si “Öğrenci velilerinin ilgisiz olması”nı belirtmişlerdir. Öğretmenlerden bu

ilkelerin gerçekleşmemesine ilişkin olarak yüzde 12.6'sı “Öğretmen yeterliklerinin düşük olması”nı, yüzde 7.8'i “Okul binasının fiziki açıdan (sınıfların küçük olması, ısı, aydınlatma vb. özellikleri gibi) eğitim-öğretim gereksinimlerini karşılamada yetersiz olması”nı, yüzde 6.9'u “Okulun eğitim araç-gereçlerinin yetersiz olması”nı belirtmişlerdir.

Bunların yanında, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin yeterince gerçekleşmemesi ile ilgili olarak, öğretmenlerden yüzde 5.3'ü “Okulun ekonomik olarak yetersiz kalması”nı, yüzde 4.1'i “Okulun bilgisayar, internet gibi iletişim ve bilgi kaynaklarından yoksun olması”nı, yüzde 3'ü “İlköğretim programının gereksinimleri karşılayamaması”nı neden olarak göstermiştir. Öğretmenlerin yüzde 2.3'ü “Okulun personel bakımından yetersiz olmasını (Rehber öğretmen, ölçme ve değerlendirme uzmanı gibi)”, yüzde 0.7'si “Okul yöneticilerinin ilgisiz olması”nı ve “Öğretmen, öğrenci ve veli arasındaki iletişim ve rehberlik hizmetlerinin eksikliği”ni, yüzde 0.5'i “Okul personelinin ekonomik olarak yetersiz olması”nı, yüzde 0.2'si ise “Öğrencilerin LGS vb. sınavlara hazırlanma kaygısı nedeniyle motive olamaması”nı neden olarak belirtmişlerdir.

- **3.3.2. Öğretmenlerin, “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri”nin İlköğretim Okullarında Etkili Bir Biçimde Gerçekleşmesi Konusundaki Görüş ve Öneriler**

Araştırmanın dördüncü amacına uygun olarak, öğretmenlerin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Etkili Bir Biçimde Gerçekleşmesi” konusundaki önerilerinin alınması amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda öğretmenlere açık uçlu bir soru yöneltilmiştir. Öğretmenlerin ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında etkili bir biçimde gerçekleşmesi konusundaki önerilerinin yüzdeleri ve frekans dağılımları oluşturularak en yüksek yüzdeden en düşük yüzdeye doğru sıralanmıştır. Öğretmenlerin ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında daha etkili olarak gerçekleştirilebilmesi konusundaki önerileri Tablo 10'da görülmektedir.

Tablo 10. Öğretmenlerin İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Etkili Bir Biçimde Gerçekleşmesi Konusundaki Önerileri

Görüşler	Sayı	Yüzde
	s	%
Öğretmen-veli ve öğrenci arasındaki iletişim ve rehberlik hizmetlerinin iyileştirilmesi	51	24.5
Öğretmen yeterliklerinin artırılması	34	16.3
İlköğretim programının gereksinimleri karşılayacak biçimde düzenlenmesi	33	15.9
Milli Eğitimin ve çalışanlarının ekonomik olarak iyileştirilmesi	21	10.1
Okullardaki sınıf başına düşen öğrenci sayısının azaltılması	20	9.6
Okullarda gereksinimlere uygun. teknolojik ders araç-gereçlerinin sağlanması	18	8.7
İlköğretim ve LGS sınavları arasındaki ilişkinin düzenlenmesi	12	5.8
Okul binalarının fiziki yapısının iyileştirilmesi	10	4.8
Okulun personel eksikliklerinin giderilmesi	5	2.4
Okulların sosyal kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapması ve sosyal etkinlikler düzenlemesi	2	1.0
Bireysel farklılıkların göz önünde bulundurulması	1	0.5
Milli Eğitimin özerk bir yapıya sahip olması	1	0.5
Toplam	208	100

Tablo 10’da görüldüğü gibi, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için öğretmenlerin yüzde 24.5’i “Öğretmen-veli ve öğrenci arasındaki iletişim ve rehberlik hizmetlerinin iyileştirilmesi”, yüzde 16.3’ü “Öğretmen yeterliklerinin artırılması”, yüzde 15.9’u “İlköğretim programının gereksinimleri karşılayacak biçimde düzenlenmesi”, yüzde 10.1’i “Milli Eğitimin ve çalışanlarının ekonomik olarak iyileştirilmesi”, yüzde 9.6’sı “Okullardaki sınıf başına düşen öğrenci sayısının azaltılması”, yüzde 8.7’si “Okullarda gereksinimlere uygun. teknolojik ders araç-gereçlerinin sağlanması”, yüzde 5.8’i “İlköğretim ve LGS sınavları arasındaki ilişkinin düzenlenmesi”, yüzde 4.8’i okul binalarının iyileştirilmesi”, yüzde

2.4'ü “Okulun personel eksikliklerinin giderilmesi”, yüzde 1'i “Okulların sosyal kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapması ve sosyal etkinlikler düzenlemesi”, yüzde 0.5'i “Bireysel farklılıkların göz önünde bulundurulması” ve “Milli Eğitimin özerk bir yapıya sahip olması” yönünde önerilerde bulunmuşlardır.

4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

İlköğretim okullarında ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin gerçekleşme düzeyini belirlemeyi amaçlayan araştırmanın bu bölümünde, araştırma sonucunda elde edilen bulgulara ve yorumlara dayalı olarak ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlar doğrultusunda geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

4.1. Sonuçlar

4.1.1. Öğretmenlerin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi” ile İlgili Görüşlerine Yönelik Sonuçlar

- Öğretmenler, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyi ile ilgili olarak, “İlköğretim milli bir eğitim kurumudur”, “İlköğretim gerçek bir topluluktur”, “İlköğretim, öğrencilerin temel gereksinimlerine yanıt veren bir kurumdur”, “Çocuğun büyüme ve gelişmesi süreklidir”, “Çocuk bir bütün olarak gelişir”, “Derslerle amaçlar ve ilkeler arasında bağlantı kurulmalıdır”, “Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem programın, hem de yönetimin önemli bir unsurudur”, “Öğrenme karşılıklı etkileşimdir”, “Her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır”, “Eğitim-öğretimde yaşamsallık esastır”, “Konuların seçilmesinde ve işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır”, “Çocuklar, görmek ve işitmekten çok yaparak öğrenirler”, “Eğitim-öğretim etkinliklerinde tutumlu olmak esastır”, “Eğitim ve öğretim planlı bir çalışmadır”, “Eğitim-öğretimde rehberlik esastır”, “Değerlendirme eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır”, “Eğitim-öğretim okulla ailenin işbirliği ile gerçekleştirilir”, “Bedensel veya zihinsel engeli görülen öğrencilerle özel olarak ilgilenilmelidir” ve “İlköğretimin bütün sınıflarında toplu öğretim esastır” ilkelerinin **çoğunlukla**; “İlköğretim kültürel gelişme ve eğitim merkezidir”, “Her çocuk birbirinden farklıdır”, “İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur”

ve “Çocuklar başkalarının istediklerini değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler” ilkelerinin ise **kısmen** gerçekleştiğini düşünmektedirler.

- Öğretmenlerin “İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyi” konusundaki yanıtlarının tümünün aritmetik ortalamalarının ortalaması 2.69’dur. Bu ortalamaya göre, öğretmenler ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin **çoğunlukla** gerçekleştiği görüşündedirler.
- Öğretmenlerin ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin tümünün ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyine ilişkin yanıtları cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde, kadın öğretmenlerin puan ortalamalarıyla erkek öğretmenlerinin puan ortalamaları arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinden, “Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem programın, hem de yönetimin önemli bir unsurudur”, “Her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır”, “Eğitim-öğretim etkinliklerinde tutumlu olmak esastır” ve “Değerlendirme eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır” ilkelerinde **kadın öğretmenler lehine**; “İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur” ilkesinde ise **erkek öğretmenler lehine** anlamlı fark bulunmuştur.
- Öğretmenlerin ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin tümünün ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyine ilişkin yanıtları branş değişkeni açısından incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin ve branş öğretmenlerinin puan ortalamaları arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinden, “İlköğretim milli bir eğitim kurumudur”, “Eğitim-öğretim etkinliklerinde tutumlu olmak esastır” ve

“İlköğretimin bütün sınıflarında toplu öğretim esastır” ilkelerine ilişkin ortalamalarda **sınıf öğretmenleri lehine** istatistiksel bakımdan anlamlı fark bulunmuştur.

- “İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekleştirme düzeyi”ne ilişkin öğretmen yanıtları meslekteki hizmet süresi değişkenine göre incelendiğinde, genel olarak 26 yıl ve üstü hizmet süresine sahip öğretmenlerin puan ortalamalarının diğerlerinden daha yüksek; 6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl ve 21-25 yıl arası hizmet süresine sahip öğretmenlerin puan ortalamalarının birbirlerine yakın, 5 yıl ve altı hizmet süresine sahip olan öğretmenlerin ise diğerlerinden daha düşük puan ortalamasına sahip olduğu anlaşılmıştır. Öğretmenlerin meslekteki hizmet süreleri değişkenine göre yapılan varyans analizi sonuçlarında, puan ortalamalarında istatistiksel bakımdan anlamlı fark bulunmamıştır.
- İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinden “İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur” ve “Konuların seçilmesinde ve işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır” ilkelerine ilişkin yanıtlarda **26 yıl ve üstü hizmet süresine sahip öğretmenler lehine** anlamlı fark bulunmuştur.
- “İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekleştirme düzeyi”ne ilişkin öğretmen yanıtları öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyoekonomik düzeyleri değişkenine göre incelendiğinde, üst sosyoekonomik düzey okullarda görev yapan öğretmenlerin diğerlerinden daha yüksek puana sahip olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin görev yaptıkları okulun sosyoekonomik düzeyi değişkenine göre yapılan varyans analizi sonuçlarında, **üst sosyoekonomik düzeydeki okullarda görev yapan öğretmenler lehine** anlamlı bir fark bulunmuştur.
- “Her çocuk birbirinden farklıdır”, “Çocuğun büyüme ve gelişmesi süreklidir”, “İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma

yolları öğreten bir kurumdur”, “Konuların seçilmesinde ve işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır” ve “Bedensel veya zihinsel engeli görülen öğrencilerle özel olarak ilgilenilmelidir” ilkelerine verilen yanıtlarda **üst sosyoekonomik düzey okullarda görev yapan öğretmenler lehine anlamlı** bir fark bulunmuştur.

4.1.2. İlköğretim Öğretmenlerine Göre “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri”nin Önem Derecesine Yönelik Sonuçlar

- Öğretmenlere göre, İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinden en çok “İlköğretim milli bir eğitim kurumudur” ilkesine önem verilmektedir. Bu ilkeyi, “Değerlendirme eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır”, “Çocuklar, görmek ve işitmekten çok yaparak öğrenirler” ve “Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem programın, hem de yönetimin önemli bir sorunudur” ilkeleri izlemektedir.
- Öğretmenlere göre önem derecesi en düşük ilke, “İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur” ilkesidir. Bu ilkeyi, “İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur”, “Çocuklar başkalarının istediklerini değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler”, “İlköğretim kültürel gelişme ve eğitim merkezidir” ve “İlköğretimin bütün sınıflarında toplu öğretim esastır” ilkeleri izlemektedir.

4.1.3. Öğretmenlerin “İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri”nin İlköğretim Okullarında Gerçekleşmeme Nedenlerine İlişkin Görüş ve Önerileri’ne Yönelik Sonuçlar

- Öğretmenlere göre ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin yeterince gerçekleşmemesinin nedenleri, en çok “Okul binasının fiziki açıdan (sınıfların küçük olması, ısı, aydınlatma vb. özellikleri gibi) eğitim-öğretim gereksinimlerini karşılamada yetersiz olması”, “Okulun eğitim araç-gereçlerinin yetersiz olması”, “Okulun bilgisayar, internet gibi iletişim ve

bilgi kaynaklarından yoksun olması”, “Okulun kütüphane, laboratuvar, spor salonu, toplantı ve gösteri salonu gibi destek hizmet unsurlarının yetersiz olması” ve “Öğretmen yeterliklerinin düşük olması”dır. Bunun yanında, “Okullardaki öğrenci sayısının fazla olması”, “Öğrenci velilerinin ilgisiz olması”, “Okulun ekonomik olarak yetersiz kalması”, “Okulun personel bakımından yetersiz olması (Rehber öğretmen, ölçme ve değerlendirme uzmanı gibi)”, “Okul yöneticilerinin ilgisiz olması”, “Öğretmen, öğrenci ve veli arasındaki iletişim ve rehberlik hizmetlerinin eksikliği”, “Okul personelinin ekonomik olarak yetersiz olması”, “İlköğretim programının gereksinimleri karşılayamaması” ve “Öğrencilerin LGS vb. sınavlara hazırlanma kaygısı nedeniyle motive olamaması” diğer görüşler arasındadır.

- İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında etkili bir biçimde gerçekleştirilebilmesi için öğretmenler, “Öğretmen-veli ve öğrenci arasındaki iletişim ve rehberlik hizmetlerinin iyileştirilmesi”, “Milli Eğitimin ve çalışanlarının ekonomik olarak iyileştirilmesi”, “İlköğretim programının gereksinimleri karşılayacak biçimde düzenlenmesi”ni istemektedirler. Ayrıca öğretmenler, “Öğretmen yeterliklerinin artırılması”, Okullarda gereksinimlere uygun. teknolojik ders araç-gereçlerinin sağlanması”, “Okullardaki sınıf başına düşen öğrenci sayısının azaltılması”, “İlköğretim ve LGS sınavları arasındaki ilişkinin düzenlenmesi”, “Okul binalarının fiziki yapısının iyileştirilmesi”, “Okulların sosyal kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapması ve sosyal etkinlikler düzenlemesi”, “Bireysel farklılıkların göz önünde bulundurulması”, “Okulun personel eksikliklerinin giderilmesi” ve “Milli Eğitimin özerk bir yapıya sahip olması”nın ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin daha etkili bir biçimde gerçekleşmesini sağlayacağını düşünmektedirler.

Sonuç olarak, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında **çoğunlukla** gerçekleştiği, öğretmenlerin en çok “İlköğretim milli bir eğitim kurumudur” ilkesine, en az ise “İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur” ilkesine önem verdikleri görülmektedir. Ayrıca,

yapılan analizler sonucunda öğretmenlerin ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyine ilişkin görüşlerinin cinsiyetlerine, branşlarına ya da meslekteki hizmet sürelerine göre çok farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır.

4.2. Öneriler

Bu bölümde, araştırmanın bulguları doğrultusunda geliştirilen önerilere yer verilmiştir. Öneriler, uygulamaya ve araştırmalara yönelik olarak iki grupta toplanmıştır.

4.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

- İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyine ilişkin olarak, “İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur”, “Çocuklar başkalarının istediklerini değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler”, “Her çocuk birbirinden farklıdır” ve “İlköğretim kültürel gelişme ve eğitim merkezidir” ilkelerinin kısmen gerçekleştiği görülmüştür. Bu nedenle, bu ilkelerin daha iyi gerçekleşmesi için önlemler alınmalıdır.
- İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin daha iyi gerçekleştirilebilmesi için öncelikle, okullardaki öğrenci sayısı azaltılmalı, okulların kütüphane, laboratuvar, spor salonu, toplantı ve gösteri salonu gibi destek hizmet unsurları geliştirilmeli, okul ve aile işbirliği geliştirilmeli ve öğretmenlerin nitelikleri yükseltilmelidir.
- İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin etkili bir biçimde gerçekleşmesi için okul binalarının fiziki yapıları iyileştirilmeli ve güzelleştirilmeli, okulların programları gereksinimleri karşılayacak biçimde zenginleştirilmeli, okullardaki rehber öğretmen, ölçme ve değerlendirme uzmanı gibi personel eksikliği giderilmeli, okul yöneticilerinin nitelikleri yükseltilmeli, okulların sosyal kurum ve kuruluşlarla işbirliği artırılarak öğretmenler başta olmak üzere personelin ekonomik durumu iyileştirilmelidir.

4.2.2. Araştırmacılara Öneriler

1. İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin her biri için ayrı araştırmalar yapılabilir.
2. İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin güncellenmesi ve geliştirilmesi konusunda nitel ve nicel çalışmalar yapılabilir.
3. İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekleşmesi konusunda nitel bir çalışma yapılabilir.

EKLER

EK

Sayfa

1. VERİ TOPLAMA ARACININ OKULLARDA UYGULANMASINA İLİŞKİN ONAY YAZISI.....91
2. İLKÖĞRETİMİN EĞİTİM ve ÖĞRETİM İLKELERİNİN İLKÖĞRETİM OKULLARINDA GERÇEKLEŞME DÜZEYİNİ BELİRLEME ANKETİ.....92
3. İLKÖĞRETİMİN EĞİTİM ve ÖĞRETİM İLKELERİ.....100

EK 1

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI :B.08.4.MEM.4.26.00.02.000( )
KONU: anket izni

05.01.05*000298

VALİLİK MAKAMINA

Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü 28.12.2004 gün 1030/5887 yazılarında ; Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf öğretmenliği Yüksek Lisans programı öğrencisi Sayım AKTAY "İlköğretim Eğitim ve Öğretim İlkelerinin İlköğretim Okullarında Gerçekleşme Düzeyi" başlıklı yüksek Lisans tezini hazırlamaktadır.Tez Çalışması için 2004-2005 öğretim yılı Bahar Döneminde Müdürlüğümüze bağlı Merkez İlköğretim Okullarında anket uygulaması anket çalışması yapmak istemektedir.

Adı geçen Yüksek Lisans öğrencisi Sayım AKTAY İlimiz merkez ilköğretim okullarında anket uygulaması yapması, Müdürlüğümüze bilgi verilerek kaydıyla uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

Ekrem TOKLUCU
Milli Eğitim Müdürü

OLUR.
05./01/2005
Ekrem BALLI
Vali a.
Vali Yardımcısı

EGİTİME
%100
DESTEK

DANISMA
444 0 632
HATTI

Tel : 239 72 00
Faks : 239 39 22

E-Posta Adresi : eskisehirmem@ meb.gov.tr
İnternet Adresi : <http://eskisehir.meb.gov.tr>

EK 2

**İLKÖĞRETİMİN EĞİTİM ve ÖĞRETİM İLKELERİNİN İLKÖĞRETİM
OKULLARINDA GERÇEKLEŞTİRİLME DÜZEYİ**

ANKET FORMU

**Arş.Grv. Sayım AKTAY
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Fakültesi**

İLKÖĞRETİMİN EĞİTİM VE ÖĞRETİM İLKELERİNİN İLKÖĞRETİM OKULLARINDA GERÇEKLEŞME DÜZEYİ

ANKET FORMU

Değerli Öğretmenler,

Elinizdeki bu anket formu, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında ne derece gerçekleştiğini belirlemeyi amaçlayan bilimsel bir araştırma için düzenlenmiştir.

Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, öğretmenlik alanındaki kişisel bilgilerinizi belirlemek amacıyla hazırlanmış olan sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında gerçekleşme düzeyini belirlemek için hazırlanmış olan sorular bulunmaktadır. Üçüncü bölümdeki sorular ise genel olarak bu konudaki görüşlerinizi ve önerilerinizi belirtmeniz için hazırlanmıştır. Sizlerden istenen, anket formunda bulunan maddeleri dikkatli bir biçimde okuyup, size en uygun gelen yanıtı işaretlemenizdir. Yanıtlarınızın doğru ya da yanlış olması söz konusu değildir. Önemli olan, bu yanıtların, ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin ilköğretim okullarında ne düzeyde uygulandığını gerçekçi bir şekilde yansıtmasıdır.

Araştırmada elde edilecek bilgilerin geçerliliği, tamamen sizlerin anket formunu yanıtlarken göstereceğiniz içtenliğe bağlıdır. Toplanan bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacaktır. **Yanıtsız madde bırakmamanızı diler,** göstereceğiniz ilgiye ve katkıya şimdiden teşekkür ederim.

Arş.Grv. Sayım

AKTAY

Adres:
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
İlköğretim Bölümü
26470 Eskişehir

Tel : 0 222 335 05 80 / 3550
Faks : 0 222 335 05 79
E-posta: sayima@anadolu.edu.tr

I. BÖLÜM

KİŞİSEL BİLGİLER

Aşağıdaki sorularla ilgili seçeneklerden size uygun olan şıkkı (X) işareti ile belirtiniz. Her soru için yalnızca bir seçenek işaretlenecektir.

1. Cinsiyetiniz:

a. Kadın

b. Erkek

2. Alanınız:

a. Sınıf Öğretmeni

b. Branş Öğretmeni

3. Öğretmenlik hizmet süreniz:

a. 5 yıl ve altı

b. 6-10 yıl

c. 11-15 yıl

d. 16-20 yıl

e. 21-25 yıl

f. 26 yıl ve üstü

II. BÖLÜM

Aşağıda belirtilen ilköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin kapsadığı özellikler belirlenmeye çalışılmış ve buna göre alt maddeler oluşturulmuştur. <u>Önce</u> , belirtilen ilkelerin alt maddeleriyle birlikte ilköğretim okullarında ne derece uygulanabildiğine ilişkin görüşünüzü ilgili maddenin karşısına (X) işareti koyarak belirtiniz. <u>Sonra</u> , bu ilkenin size göre <u>önem derecesini</u> ilgili bölüme 1 ile 10 arasında bir değer vererek belirtiniz.	Çok iyi gerçekleşmektedir	Çoğunlukla gerçekleşmektedir	Kısmen gerçekleşmektedir	Gerçekleşmemektedir	<u>Önem Derecesi</u>
İlköğretim milli bir eğitim kurumudur. (Öğrencilere bağımsızlık, vatan ve millet sevgisi, bayrak sevgisi gibi milli kültürel değerleri etkili bir biçimde kazandırma; Türklerin dünya medeniyetlerine olan katkılarını tanıtmaya; Atatürk'ün ve diğer Türk büyüklerinin Türk tarihindeki önemini kavratma; çağdaş Türkiye Cumhuriyeti devrimlerinin önemini kavratma; ülke sorunlarına karşı ilgi uyandırma gibi.)					
İlköğretim gerçek bir topluluktur. (Okuldaki tüm etkinlikleri demokratik yaşayış kurallarına göre düzenleme; ders içi ve ders dışı etkinliklerle öğrencilerin yeteneklerini etkili bir biçimde geliştirme; öğrencilere, okul içerisinde sosyal roller ve görevler verme; öğrencilere, toplum içerisinde sorumluluk alma ve yerine getirme bilinci kazandırma gibi.)					
İlköğretim kültürel gelişme ve eğitim merkezidir. (Okulun, kendisini topluma yeterince tanıtmaya; öğrencilerin bireysel gelişimleri için yabancı dil eğitimi, halk oyunları, bilgisayar kullanımı gibi alanlarda eğitsel kurslar düzenlemesi; okulun yakın çevresi için okuma-yazma, ana-baba eğitimi, çocuk sağlığı gibi konularda eğitsel etkinlikler düzenlemesi; çevrenin ortak gereksinim ve sorunlarıyla ilgili olarak resmi ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapması gibi.)					
İlköğretim, öğrencilerin temel gereksinimlerine yanıt veren bir kurumdur. (Öğrencilere, çeşitli etkinliklerle düzenli beslenme alışkanlığı kazandırma; öğrencilerin arkadaş ilişkilerini geliştirmelerine yönelik etkinlikler yapma; okulda öğrenciler için güvenli bir eğitim ortamı oluşturma; sınıf içi-sınıf dışı çalışmalar, ödüllendirmeler vb. etkinliklerle öğrencileri başarılı olmak için güdüleme gibi.)					
Her çocuk birbirinden farklıdır. (Öğretim etkinliklerini, öğrencilerin bireysel gelişim özellikleri dikkate alınarak gerçekleştirme; öğrencilerin başarılarını, kendi bireysel gelişimleri içinde değerlendirme; öğretim etkinliklerini, öğrencilerin bireysel öğrenme hızlarına göre düzenleme; öğrencilere, spor, resim, müzik gibi başarılı oldukları alanlarda kendilerini geliştirme olanakları sunma gibi.)					
Çocuğun büyüme ve gelişmesi süreklidir. (Eğitim-öğretim etkinliklerinde, öğrencilerin hazırbulunmuşluk düzeyini göz önünde bulundurma; öğrencilerin kompozisyon, rol yapma, şiir yazma vb. yeteneklerini ortaya çıkarıcı etkinlikler yapma; fiziksel beceri gerektiren derslerde, öğrencilerin bedensel gelişimlerini dikkate alma; eğitim-öğretim etkinliklerinde öğrenci gereksinimlerini dikkate alma gibi.)					

	Çok iyi gerçekleşmektedir	Çoğunlukla gerçekleşmektedir	Kısmen gerçekleşmektedir	Gerçekleşmemektedir	<u>Önem Derecesi</u>
Çocuk bir bütün olarak gelişir. (Okulda öğrencilerin kas gelişimi, el-göz koordinasyonu, el becerileri gibi fiziksel gelişimlerini artırıcı etkinlikler yapma; zihinden problemler, yaratıcı drama, yaratıcı yazma denemeleri gibi öğrencilerin zihinsel gelişimlerini artırıcı etkinlikler yapma; öğrencilerin sevgi, paylaşım, işbirliği gibi duyuşsal gelişimlerini artırıcı etkinlikler yapma; eğitici kol etkinlikleri, tiyatro, sportif çalışmalar gibi öğrencilerin sosyal gelişimlerini artırıcı etkinlikler yapma gibi.)					
İlköğretim, öğrencilere bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur. (Okulda, bilimsel proje çalışmaları, bilimsel gezi ve gözlem çalışmaları, bilimsel toplantılara katılma vb. etkinliklerle öğrencilerin bilimsel merak kazanmalarını sağlama; öğrencilere bireysel ödevlendirmeler, proje çalışmaları vb. çalışmalar vererek bilgiyi araştırma becerisi kazandırma; sınıf içi tartışmalar vb. etkinlikler yoluyla öğrencilere eleştirel düşünme becerisi kazandırma; öğrencileri güncel problemlerle karşı karşıya getirerek problem çözme becerilerini geliştirme gibi.)					
Derslerle amaçlar ve ilkeler arasında bağlantı kurulmalıdır. (Derslerde, Milli Eğitimin ve ilköğretimin amaçlarına uygun davranışlar kazandırma; derslerle, ilköğretimin amaçları ve ilkeleri arasında bağlantı kurma; dersin amaçlarına uygun eğitim-öğretim etkinlikleri yapma gibi.)					
Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem programın, hem de yönetimin önemli bir unsurudur. (Öğrencilerin ilgilerine ve gereksinimlerine yanıt veren etkinlikler yoluyla öğrencilerde istenilen davranış değişikliklerinin sağlanmasına çalışma; öğrencilere insan olarak bir değer olduklarını hissettirme; okulda, öğrencilere yardımlaşma, paylaşma, saygı, sevgi, dürüstlük, güvenilirlik gibi ahlaki ve manevi değerleri etkili bir biçimde kazandırma; toplumun çıkar ve gereksinimlerinin bireyin çıkar ve gereksinimlerinden önde geldiğini öğrencilere kavratma; öğrencilere, hak, adalet, eşitlik, açık görüşlülük, hoşgörü, takdir, işbirliği gibi demokratik tutum ve davranışları etkili bir biçimde kazandırma gibi.)					
Öğrenme karşılıklı etkileşimdir. (Eğitim-öğretim etkinliklerinde, öğrencilerin birbirleriyle etkileşimini artırıcı sınıf ortamı oluşturma; öğrencilerin yakın çevreleriyle yeterince etkileşimde bulunabilmelerini sağlama; öğrencilerin öğretmenlerle kolay iletişim kurabilmelerini sağlama gibi.)					

	Çok iyi gerçekleşmektedir	Çoğunlukla gerçekleşmektedir	Kısmen gerçekleşmektedir	Gerçekleşmemektedir	<u>Önem Derecesi</u>
Her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır. (Okulda, öğrenci tanıma anketleri, velilerle görüşme, öğrenciyle yüzyüze görüşme gibi öğrencilerin gereksinimlerini belirleyici çalışmalar yapma; eğitim-öğretim etkinliklerini, öğrencilerin özelliklerine göre çeşitlendirme; eğitim-öğretim etkinliklerinde öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri, ailelerinin eğitim düzeyleri, vb. yaşantı farklılıklarını ve öğrencilerin gelişim dönemi özelliklerini dikkate alma gibi.)					
Eğitim-öğretimde yaşamsallık esastır. (Eğitim-öğretim etkinliklerini, gerçek yaşam sorunlarının çözümüne yönelik olarak düzenleme; eğitim-öğretim etkinliklerinde iletişim kaynaklarından yararlanma; öğrencilerin, öğrendiklerini güncel olaylarla ilişkilendirebilmelerini sağlama; öğretim konularını gerçek yaşamla ilişkilendirme gibi.)					
Konuların seçilmesinde ve işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır. (Eğitim-öğretim etkinliklerinde, bilinenden bilinmeyene ve kolaydan zora doğru gitme; günlük yaşamdaki olayları eğitim-öğretim etkinlikleriyle bütünleştirme; öğretim araç-gereçleri ve deney malzemeleri seçiminde öğrencinin yakın çevresinden yararlanma gibi.)					
Çocuklar başkalarının istediklerini değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler. (Okulda, yetenek testleri, kişilik testleri, ilgi envanterleri gibi öğrenci ilgilerini belirleyici çalışmalar yapma; ders etkinliklerini öğrenci ilgilerine uygun olarak düzenleme; öğrenci ilgilerine uygun bireysel ve toplu çalışma programları hazırlama gibi.)					
Çocuklar, görmek ve işitmekten çok yaparak öğrenirler. (Eğitsel oyunlar, eğitsel gezi-incelemeleri vb. birtakım etkinlikler yoluyla öğrenmeyi ilgi çekici hale getirme; öğrenmenin anlamlı ve etkili olması için öğrencilerin eğitim-öğretim etkinliklerine etkin olarak katılmalarını sağlama, eğitim-öğretim etkinliklerinde, öğrencilere deneysel çalışmalar yaptırma; öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerine fırsat verme gibi.)					
Eğitim-öğretim etkinliklerinde tutumlu olmak esastır. (Öğrencilerin, tebeşir, tahta, kitaplık vb. okul araç-gereçlerini, elektrik, su gibi enerji kaynaklarını tutumlu kullanmalarını sağlama; öğrencilerin, zamanı etkili kullanma ve planlı çalışma becerisi kazanmalarını sağlama gibi.)					

	Çok iyi gerçekleşmektedir	Çoğunlukla gerçekleşmektedir	Kısmen gerçekleşmektedir	Gerçekleşmemektedir	<u>Önem Derecesi</u>
Eğitim ve öğretim planlı bir çalışmadır. (Eğitim-öğretim yılının başında planlama öncesi hazırlık çalışmaları yapma; eğitim-öğretim etkinliklerini günlük olarak etkili bir biçimde planlama; eğitim-öğretim etkinlikleri öncesinde, öğrencileri planlama sürecine katma; eğitim-öğretim etkinlikleri sırasında kazandırılacak amaçları önceden öğrencilere duyurma; önceden hazırlanan planları etkili olarak uygulama gibi.)					
Eğitim-öğretimde rehberlik esastır. (Okul yönetici ve öğretmenlerin rehberlik hizmetlerinden haberdar olma durumları; okulun öğrencilere kişisel sorunlar, bir sonraki eğitim basamağına geçiş vb. konularda rehberlik hizmeti sunması; öğrenci ailelerine rehberlik-danışma hizmeti sunması; konferans, panel vb. etkinliklerle öğrenci ailelerini rehberlik alanında bilinçlendirmesi gibi.)					
Değerlendirme eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır. (Her dersin sonunda o dersin değerlendirmesi yapma; üniteler işlenirken ara değerlendirmeler yapma; ünite sonlarında ünite değerlendirmesi yapma; dönem sonlarında eğitim-öğretim döneminin değerlendirmesini yapma; değerlendirme süreçlerini, yazılı, sözlü, doğru-yanlış, çoktan seçmeli vb. şekilde çeşitlendirme; yıl sonu değerlendirme sonuçlarını değerlendirerek bir sonraki yıla hazırlanma gibi.)					
Eğitim-öğretim okulla ailenin işbirliği ile gerçekleştirilir. (Okulun belirli zaman aralıklarında sürekli olarak öğrenci aileleriyle toplantı yapması; konferans, panel vb. etkinlikler yoluyla öğrenci ailelerini öğrencilerin eğitimi konusunda bilgilendirmesi; velilerin okulun etkinliklerine istenilen ölçüde katılması ve öğrenci ailelerinin okulla işbirliği içinde eğitsel etkinlikler gerçekleştirmesi gibi.)					
Bedensel veya zihinsel engeli görülen öğrencilerle özel olarak ilgilenilmelidir. (Bedensel veya zihinsel engeli bulunan öğrencileri belirlemede uzmanlardan yararlanma; bedensel veya zihinsel engeli olan öğrencilere güvenli bir eğitim ortamı sağlama; bu öğrenciler için ulaşım olanakları sağlama; bedensel veya zihinsel engeli olan öğrencilerin okulda olumlu ilişkiler kurmalarını sağlama gibi.)					
İlköğretimin bütün sınıflarında toplu öğretim esastır. (Mihver derslerdeki konuları ifade ve beceri dersleriyle destekleme; öğrencilerin çevrelerinde karşılaştıkları varlıkları ve olayları aralarındaki doğal ilişkileriyle birlikte toplu olarak inceleyebilme becerilerini geliştirme; mihver derslerin etrafında toplulaştırılan konuların öğretimini serbest etkinliklerle destekleme gibi.)					

II. BÖLÜM

1. İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin yeterince gerçekleştirilmediğini düşünüyorsanız size göre bunun en önemli nedeni nedir? **(Lütfen sadece en önemli gördüğünüz bir maddeyi işaretleyiniz)**

- a. Okul binasının fiziki açıdan (sınıfların küçük olması, ısı, aydınlatma vb. özellikleri gibi) eğitim-öğretim gereksinimlerini karşılamada yetersiz olması
- b. Okulun eğitim araç-gereçlerinin yetersiz olması
- c. Okulun bilgisayar, internet gibi iletişim ve bilgi kaynaklarından yoksun olması
- d. Okulun kütüphane, laboratuvar, spor salonu, toplantı ve gösteri salonu gibi destek hizmet unsurlarının yetersiz olması
- e. Öğretmen yeterliklerinin düşük olması
- f. Okullardaki öğrenci sayısının fazla olması
- g. Öğrenci velilerinin ilgisiz olması
- h. Okulun ekonomik olarak yetersiz kalması
- i. Okulun personel bakımından yetersiz olması (Rehber öğretmen, ölçme ve değerlendirme uzmanı gibi)
- j. Okul yöneticilerinin ilgisiz olması
- k. Diğer (Lütfen belirtiniz)

.....

.....

.....

.....

.....

2. İlköğretimin eğitim ve öğretim ilkelerinin etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi konusundaki görüş ve önerilerinizi lütfen belirtiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

İLKÖĞRETİMİN EĞİTİM ve ÖĞRETİM İLKELERİ

Türk Milli Eğitimi'nin amaçları ile ilköğretim amaçlarını gerçekleştirmede göz önünde bulundurulacak belli başlı ilkeler şunlardır:

1. **İlköğretim milli bir eğitim kurumudur.** Çocukların, milli varlığın birer uzvu olduğu, ileride hangi mesleğe girerlerse girsinler, milli ödevlerini başaracak, milli ülkülerini gerçekleştirecek birer Türk yurttaşı olarak yetiştirilmeleri gerektiğini hatırdan çıkarılmamalıdır. Bunun için;

a) İlköğretim, çocuklara milli kültürü aşlamak mecburiyetindedir. İçinde yetişen bütün yurttaşlara aynı milli ülküleri, aynı milli amaçları vermek için gereken bütün bilgileri, alışkanlıkları, ilgileri, hizmet arzusunu erimli bir şekilde kazandırmak ilköğretimin önemli ödevidir. Millet, hayatı ve geleceği için gerekli gördüğü bütün değerleri ve ülküleri yurttaşlara aşlamayı her şeyden önce ilköğretimden bekler,

b) Okulda her derse, milli hedeflere ulaştıracak birer vasıta olarak bakılmalıdır. Sosyal Bilgiler, Türkçe, Fen Bilgisi, Resim-İş, Beden Eğitimi, Müzik, Hayat Bilgisi derslerini verirken öğretmenin en çok dikkat edeceği nokta, Türk milletine, Türk yurduna ve mili meselelere ait bilgiler üzerinde durmak, öğrencilerin bu bilgileri elde etmelerine yardım etmek; bu bilgileri arttırmak için onlarda devamlı ilgi uyandırmak ve bu suretle öğrencilere yurt ve millete sevgi, bağlılık ve hizmet aşkı aşlamak, memleket meselelerine karşı kendilerinde ilgi ve hassasiyet uyandırmaktır. Mesela, Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenin görevi birtakım bilgileri sadece öğretmekten ibaret değil, tarihin eski zamanlarından beri Türk milletinin bağımsız yaşadığını, başka milletlere kültürünü yayarak onlara hayatın her yönünde güzel örnekler verdiğini, onlara daha mesut ve daha rahat yaşama yolları öğrettiğini, Türk milletinin dünyanın dört tarafında kurduğu yüksek uygarlık hayatını vücuda getirmek için ne kadar fedakarlıklara göğüs gerdiğini canlı örnekleri ile göstermektir. Öğrenci bu derste insanlığın geçirdiği ilerleme devrelerini anlamakla kalmayacak, ilerleme yolunda Türklerin oynadığı büyük rolü kavrayacak, böylece hem kendi milletine karşı bağlılığı artacak, hem de milletimizin insanlık topluluğuna karşı bugün ve yarın ne gibi ödevleri bulunduğunu daha iyi takdir etmeye

alıŖacaktır. Özellikle öğretmen, Atatürk'ün imparatorluk devrinde, İstiklal Savaşı sırasında, Türkiye'de cumhuriyet kurulduğu günden beri yaptığı büyük işleri anlatarak bunları imparatorluğun son devrindeki işlerle canlı bir şekilde öğrenciye mukayese ettirecek; bu suretle öğrenci, büyük önderin idaresi ve kılavuzluğu altında Türk milletinin ne kadar önemli ve geniş adımlar attığını başka milletler arasında kudretinin, itibarının ne kadar yükseldiğini öğrenecek; bir taraftan da milletimizin hem kendi refah ve saadeti, hem de insanlık için yapacağı daha pek çok önemli işler bulunduğunu kavrayacak, Türkiye Cumhuriyeti yurttaşığının kendisine verdiği ödevlerin anlamını, büyüklüğünü ve genişliğini daha iyi takdir edecektir.

Yine bu derste öğrencilere, yalnız milli kurumları tanıtmakla yetinilmemeli, bunların anlamını ve önemini de kavratarak bu kurumlara karşı kendilerinde bağlılık ve saygı uyandırılmalıdır. Öğretmen çocuklara, kuru kuruya haklarını ve ödevlerini öğretmekle kalmayarak, bu hakları elde etmek için yüzyıllardan beri milletimizin yaptığı fedakarlığı anlatmalı, bu haklardan mahrum olan milletlerin acıklı durumunu kavratmalıdır. Buna karşılık her yurttaşın, yurttaşlık ödevlerini istendiği gibi yapmasının ne kadar önemli ve zaruri olduğunu, ödevini yapmayanın hak istemeye haklı olmayacağını, Türk yurttaşının milli ödevlerini uğrunda en yüksek fedakarlığı yapmasının tabii bulunduğunu telkin etmelidir.

Türkçe dersleri, büyük adamlar, tarihi şahsiyetler, milli hayatın çeşitli yönleri ile ilgili çeşitli konularda yazılmıŖ değerli yazıları öğrencilere okutarak bunlar üzerinde onları düşündürmeye, milli ve estetik heyecan vermeye, onların görüş, sezış ve duyuş ufuklarını genişletmeye hizmet etmelidir. Milli konular üzerinde öğrenciye gördüklerini, düşündüklerini ve duyduklarını yazdırmak suretiyle bir yandan bu konuları öğrencinin kafasında ve kalbinde yaşıatmalı, bir yandan da öğrenciye Türk dili inkılabının anlamını kavratmalıdır.

Aritmetik dersinde öğretmen, öğrencilere sadece sayı kavramını kazandırmakla, aritmetik işlemlerini doğru yaptırmakla ve aritmetik problemlerini doğru çözdürmekle ödevini yapmıŖ olamaz. Aritmetik dersi, milli etkinliklerle ilgili hesaplar yapmak, cumhuriyet hükümetinin ve milli kurumların cumhuriyet devrinde elde ettikleri

randımanların hesaplarını yaptırmak ve bu hesaplar üzerinde çocukları düşündüren, kısacası milli meselelerin sayı yönü ile öğrencileri ilgilendiren canlı bir vasıttır.

c) İlköğretimde, her dersle milli hayat arasında ilgi sağlanmasına ve milli hayata bağlanmasına geniş ölçüde dikkat edilmelidir. Mesela, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanı yıldönümüne tesadüf eden haftada bütün derslerde öğrencinin dikkati bu önemli olay üzerine çekilmeli; Hayat Bilgisi derslerinde çocuklara yaptırılacak incelemelerde cumhuriyet konusu mihver olarak alınmalı ve Sosyal Bilgiler derslerinde Cumhuriyetin ilanı, Atatürk'ün hayatı, Türk inkılabı konularına öğrencilerin dikkati çekilmeli; okuma derslerinde Cumhuriyet, Atatürk ve Türk demokrasisi ile ilgili yazılar okutulmalı, o hafta inşaat konusu olarak gene bu çeşit eserler seçilmeli, yazma derslerinde temel konu gene Cumhuriyet Bayramı olmalı; Resim-İş derslerinde okulu ve dersaneleri donatmak için gereken şeyler hazırlanmalı, Aritmetik dersinde Cumhuriyet devrinde türlü alanlarda elde edilen randımanın hesapları ve grafikleri yaptırılmalı, bütün derslerin mihveri Cumhuriyet konusu olmalıdır. Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı okulun bulunduğu şehrin kuruluş bayramı, Tutum ve Kızılay Haftaları, memleketimizde demiryolunun bir şehre ilk defa varması bir limanın tamamlanması, önemli bir fabrika kurulması, bir kurumun açılması gibi milli hayatta beliren herhangi bir önemli olay, öğrenimin milli karakterini sağlamada, canlı bir vasıta olmalıdır.

2. İlköğretim gerçek bir topluluktur. Okulda canlı bir topluluk hayatı yaşanır. Çocukların, milli bir topluluk işçinde ve o topluluğun yapıcı ve başarılı birer üyesi olarak gelişmeleri gerektiğine göre, okul topluluğu içinde, öğrencilerin rol ve ödev alarak gerçek bir topluluk hayatı geçirmelerini sağlayacak bir eğitim sistemi uygulanmalıdır. Okul, derslerde ve ders dışı etkinliklerde öğrencilerin yeteneklerini geliştirmeli; onlara gerekli bilgileri, alışkanlıkları, becerileri kazandırmalıdır.

Öğrenciler, demokratik bir hayat için demokrasinin ne olduğunu anlamalıdır. Demokratik eğitim, yaparak ve yaşayarak öğrenme yolu ile, kendi kendini idare şeklini uygun bir tarzda ahenkleştirerek sağlanmaya çalışılmalıdır. Bunu gerçekleştirmek için okulun bütün çalışmaları demokratik yaşayış kurallarına göre düzenlenmeli, sosyal kol çalışmalarına önem verilmelidir. Toplum hayatında her kişinin ayrı bir değeri ve yeri

olduğu çocuğa kavratılmalıdır. Gelişme sırasındaki seviye özelliklerine göre her çocuk okuldaki çalışmalara katılmayı, kendisine düşen sorumluluğu anlamayı ve yerine getirmeyi öğrenmelidir.

3. Okul, kültürel gelişme ve eğitim merkezidir. Okul sadece öğretim yapan bir kurum değildir. Çevresindeki yetişkinlere ve kurumlara da kapılarını açan, binası, görevlileri ve bütün imkanlarıyla çevresine merkezlik eden bir kurumdur.

Bu amaçla okul çeşitli eğitsel toplantılar ve kurslar (Çocuk ve ana sağlığı, beslenme, pratik el sanatları ve tarım kursları... gibi) düzenlemek, okuma-yazma bilmeyenlere okuma-yazma öğretmek, okul dışında kalanların kültürlerini arttırmak, kitaplığından halkı da yararlandırmak vb. gibi halk eğitimi ve toplum kalkınmasıyla ilgili örnek çalışmalarla önderlik görevini yerine getirmeli, böylece çevre halkını yetiştirmede ve çevreyi geliştirip güzelleştirmede aktif bir rol oynamalıdır.

Bundan başka okul, çevrenin ortak ihtiyaçlarının, toplumsal ve ekonomik problemlerinin ele alınıp çözüm yollarının düşünülmesi, tedbirlerinin araştırılması ve gerekli teşebbüslere geçilmesi yolunda çalışan resmi ve özel ilgililerle de işbirliği yapmalıdır.

4. İlköğretim, öğrencilerinin temel ihtiyaçlarına cevap veren bir kurumdur. Her yaştaki insanın davranışlarını yöneten temel birtakım ihtiyaçlar vardır. Beslenmek, başarılı olmak, güven içinde bulunmak, arkadaş edinmek onlar tarafından aranmak temel ihtiyaçlardan bazılarıdır. Eğitim ve öğretim, bu ihtiyaçları karşılayacak şekilde düzenlenmelidir. Bu eğitim ve öğretim tarzı çocukları tamamıyla kendi isteklerine bırakmak demek değil, daha çok öğretmenin öğrencilerine yaptıracığı etkinliklerde bu ihtiyaçları güdü olarak kullanmaya dikkat etmesi demektir.

5. Her çocuk birbirinden farklıdır. Aynı yaştaki çocukların; yetenekleri, gelişme hızları, ilgi ve ihtiyaçları birbirinden büyük farklar gösterir. Eğitim ve öğretim fertler arasındaki bu farkları ortadan kaldırmaya ve hepsini birbirine benzetmeye uğraşacak yerde, her birine kendi ihtiyaç ve özelliklerine uygun gelişme ve yetişme imkanları

sağlamalıdır. Ayrıca aynı çocuğun çeşitli kabiliyetleri arasında da önemli farklar vardır. Bu yüzden belirli bir sınıf seviyesindeki bir öğrencinin, her öğrenme alanında aynı derecede başarılı olması beklenemez. Bu anlayışla, bir sınıftaki öğrencilerin birbirleri ile kıyaslanması yerine, her çocuğun başarısı kendi gelişimi içinde değerlendirilmelidir.

6. Çocuğun büyüme ve gelişmesi süreklidir. Çocuğun güç, yetenek, ilgi ve ihtiyaçları sürekli olarak değişir ve gelişir. Eğitim ve öğretim çalışmaları her çocuğun erişmiş olduğu olgunluk ve hazırlık seviyesine göre düzenlenmeli ve hiçbir çocuk ulaştığı seviyenin üstünde veya altında bulunan çalışmalara zorlanmamalıdır.

7. Çocuk bir bütün olarak gelişir. Kendi içinde ve yalnız başına bir zihin, beden veya duygu gelişimi söz konusu olamaz. Bütün bunlar birbirine bağlı olarak gelişir. Bu gelişme alanları arasındaki bağlantılar çocuğun her öğrendiği şeyi etkiler. Çocuğun fikri gelişimi, bilgi, beceri, olumlu davranış ve iyi alışkanlıklar kazanması yanında bedence de gelişmesine önem verilerek, beden, fikir, irade ve duygu eğitiminde bütünlük sağlanmalıdır.

8. İlköğretim, öğrenciye bilimsel metotlara göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur. İlköğretim, öğrencileri tenkidi düşünmeye yöneltmeli, onların hareketlerini düşünerek ve muhakeme ederek düzenlemelerini bir alışkanlık haline getirmelidir. Öğretmen, çocuğun evde ve okulda karşılaştığı olayları, çözülmesi gereken birer problem olarak ele almasına, o problemi çözmek için yollara aramasına, bunun için gerekli bilgi ve malzemeyi toplamasına, problemin çözülmesine yarayacak bilgileri karşılaştırıp değerlendirmesine, bir sonuca varıp genel hüküm verebilmesine, bu hükmün doğru olup olmadığını tartıp ölçebilmesine ve elde ettiği bu yeni bilgiyi kullanmasına rehberlik etmeli; böylece öğrencilerin bilimsel görüş ve düşüncesini kazanmalarına yardımcı olmalıdır.

İlköğretimin, öğrenciye bilimsel metotlara göre çalışma yollarını öğretecek temel öğrenim kurumu olduğu, öğrencilerin bu öğrenim süresince kazanacakları temel ilkelerin kendilerine hayatları boyunca ışık tutacağı gözden uzak tutulmamalıdır.

9. Derslerle amaçlar ve ilkeler arasında bağlantı kurulmalıdır. Okul etkinlikleri, öğrencilerde istenilen davranış değişikliklerini sağlamaya yöneltilmelidir. İlköğretim programı, Türk Milli Eğitiminin amaçları ile ilköğretimin amaçlarını kademe kademe gerçekleştirmek için düzenlenmiş bir araçtır. Her ders konusunda kazandırılacak bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıklar, bu amaçlarla olan bağlantıların ve bunlara ulaşmada yararlı olma derecelerine göre önem ve değer kazanırlar.

Öğrenme sonucu olarak, öğrencilerin davranışları gün geçtikçe değişecektir. Başka bir deyimle, davranış değişikliği sağlanabildiği zaman öğrenme gerçekleşiyor demektir. Bu bakımdan çocuğun belleğine birtakım faydasız bilgiler yığmak yerine ilgisine ve ihtiyacına cevap veren bilgilerle davranış değişikliğini sağlamak gerekir.

Davranış değişikliği, her zaman ve her yerde, olumlu veya olumsuz yönde de gelişebilir. Okul, öğrencilerin davranışlarını olumlu yönde ve eğitimin amaçlarına uygun şekilde değiştirip geliştirmeye yöneltilmelidir.

10. Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem program, hem de yönetimin önemli bir unsurudur. Eğitim ve öğretimin belli başlı amaçlarından birisi de, ferdin bir değer olduğu çocuğa hissettirerek ona demokratik bir düzen içinde yaşamının; kişi hürriyetlerine saygı göstermeyi, toplumun menfaatlerini kişisel menfaatlerinin üstünde tutmayı, yardımlaşmayı ve işbirliği yapmayı gerektiğini öğretmektir.

Bu etkinlikler, toplum tarafından benimsenen ahlak kuralları ve değer duyguları çerçevesi içinde cereyan etmelidir. Öğrenim hayatında, içinde yaşadığını toplumun olumlu ve geliştirici manevi değerlerini benimsemeyen yetişen bir gençlik, hem kültür mirasının önemli bir parçasından yoksun kalır, hem de toplumun manevi hayatına katılmada güçlük çeker.

11. **Öğrenme karşılıklı etkileşmedir.** Çocuk doğal ve toplumsal bir ortamın içinde gelişir. Öğrenciler birbirlerinden ve öğretmenden karşılıklı olarak yararlanırlar. Çevrenin, çocuğun gelişmesi üzerinden etkisi olduğu gibi, gelişen çocuk da çevresine etkide bulunur.

12. **Her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır.** Çocukların karşılaştıkları durumları algılama ve açıklama tarzları, olgunluk seviyelerine, amaçlarına ve tecrübelerine bağlı olarak birbirinden farklıdır. Bu bakımdan, aynı olayı yaşayan çocukların aynı tepkide bulunmaları ve aynı anlayışa varmaları beklenmemelidir. Onun için çocukların farklı ihtiyaçlarını araştırmalı, çalışmalarını ona göre çeşitlendirme yoluna gidilmelidir.

13. **Eğitim ve öğretimde hayatilik esastır.** Öğrencinin okulda kazanacağı bilgi, beceri, alışkanlık ve davranışlar, hayatla ilgileri derecesinde yararlıdır ve gereklidir. Ancak bu şekilde kazandırıldığı takdirde, çocukların bunları hayatta kullanmaları beklenebilir. Buna göre günlük çalışmaların hayatta karşılaşılan ve yaşanan durumların esaslarını ve unsurlarını kapsamaları gerekir. Bunun içindir ki, ders konuları ya doğrudan doğruya hayattan alınmalı veya sonuçları hayata bağlanmalıdır.

14. **Konuların seçilmesinde, işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır.** Konuların seçiminde, çocuğun en yakın çevresinden ve yakın zamandan başlanmalı, çıkacak fırsatlardan da yararlanılarak öğrenciler günün olaylarıyla karşı karşıya getirilmeli, olayın sebebi ve sonucu üzerinde dikkatle durulmalıdır. Bu suretle öğretim yakından uzağa, görünenden görünmeyene, bilinenden bilinmeyene doğru yavaş yavaş genişletilmelidir.

Çocuklara kazandırılacak bilgilerin kendi görgü ve tecrübelerine dayanması zorunludur. Ayrıca, çocuk içinde bulunduğu eşya ve olaylara karşı daha büyük bir ilgi duyar. Bu bakımdan, öğrenmede kolaylık ve süreklilik sağlayan bu etmenler önemle göz önünde tutulmalıdır. Böylece, çocuğun isteyerek ve anlayarak bilgi edinmesi, kazandığı bilgiler, beceriler yardımıyla kendisinin, ailesinin daha iyi yaşama şartlarına kavuşması ve çevresini geliştirmek için daha etkin hale gelmesi sağlanmış olur. Aynı zamanda

başlangıç noktası olarak alınan yakın çevreden bir eğitim laboratuvarı gibi yararlanılmalıdır.

15. Çocuklar başkalarının istediklerini değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler.

Sınıf çalışmaları çocukların ilgi ve ihtiyaçları etrafında düzenlenmeli ve ilgiler yoluyla ferdi çalışmalar, küme çalışmaları, yaşantıların paylaşılması, birlikte planlama, değerlendirme, gözlem, araştırma, deney, araç yapma ve kullanma, ifade derslerinin üniteye bağlanması... gibi programın gerektiği başka etkinliklere yöneltilmelidir.

16. Çocuklar görmek ve işitmekten çok yaparak öğrenirler. Öğrenmede işitme ve görme de önemli olmakla beraber, yaparak öğrenme daha yararlı ve sürekli sonuçlar sağlar. Öğrenciler, öğrenilmesi gereken konuların planlanmasına ve işlenmesine etkin olarak katılabildikleri ölçüde öğrenme anlamlı ve sürekli olur.

17. Eğitim ve öğretimde tutumlu olma alışkanlığı kazandırmak esastır. Zamandan, enerjiden, araç ve gereçlerden, paradan tasarruf esaslarıyla düzenli, sürekli çalışma gücünün, verimin artırılması esasları ilköğretimden başlayarak çocuklara kazandırılmış olmalıdır.

18. Eğitim ve öğretim planlı ve programlı bir çalışmadır. Öğretim konusu olabilecek etkinlikler, geliştirici niteliklere göre dikkatle seçilmelidir. Seçilen bu konuların hangi eğitim ve öğretim amaçlarını gerçekleştirmeye yarayacağı önceden saptanmış olmalıdır. Bunun gerçekleşebilmesi ancak öğretmenin, yıllık, ünite ve günlük çalışmalarını önceden dikkatle planlaması ve gerektiği gibi uygulayabilmesiyle mümkündür. Öğretimde ne öğretileceği, öğretilcek şeylerin neden ve nasıl öğretileceği öğrenciler tarafından açıkça bilinmeli ve onlarla birlikte planlanmalıdır.

Eğitimde, kabul edilen belirli amaçlara ulaşmak esas olduğuna göre, plansız ve programsız çalışmalar bizi amaçlardan uzaklaştırır.

19. **Eğitim ve öğretimde rehberlik esastır.** Her ocuğun kendi yaşında olan diğer çocuklardan farklı bir birey oluşu ilkesi, bunları eğitim ve öğretimlerinde de bireysel durum ve gereksinimlerine uygun bir programın uygulanmasını gerektirir. Bunun başarılabilmesi için bütün okul yönetici ve ğretmenlerinin çocuğu sistemli ve sürekli olarak tanımaya çalışması, ortaya çıkacak eğitim, ğretim ve gelişme problemlerini zamanında etkili tedbirlerle çözmeye yardım etmesi gereklidir. Zira, yönetici ve öğretmenin esas görevinin rehberlik olduğu unutulmamalıdır.

20. **Değerlendirme eğitim ve öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır.** Eğitim ve ğretim süresince sağlanan ilerlemenin ğretmen ve öğrenciler tarafından sürekli olarak değerlendirilmesi şarttır. Her ğretim konusu ve bununla ilgili olarak elde edilen başarı öğrencinin ve öğretmenin ğretim amaçlarına ne dereceye yaklaşabildiğini gösteren bir belirtidir. Bu bakımdan günlük değerlendirme, ünitenin işlenişi sırasında yapılacak ara değerlendirme, ünite sonu değerlendirme, dönem ve yıl sonu değerlendirmeleri sıra geldikçe yapılmalıdır.

Öğrencilerin başarılarını ölçme yoluyla yapılacak değerlendirme ise; sadece bir not verme işi değil, sözlü, yazılı ve test şeklindeki değerlendirme yollarıyla gelişme ve ilerleme durumunu tanımaya yardım eden bir nitelik taşımalıdır. Ayrıca, ğrenci başarısını değerlendirmenin ğretmen başarısını da değerlendirmek demek olduğu unutulmamalıdır.

21. **Eğitim ve ğretim okulla ailenin işbirliğiyle gerçekleşir.** Okul biricik eğitim kurumu değildir. Eğitim ailede, ailenin yardımı ile okulda, toplumun ve kişinin etkisi ile okul dışında ve okul sonrası devam eder. Çocuğun okuldaki davranış ve başarısı büyük ölçüde aile ocağındaki durum ve yaşayışına bağlı olduğu gibi evdeki davranış ve ilişkileri de okulda geçirdiği tecrübelerinin etkisi altındadır. Çocuğun en elverişli gelişme ve yetişme imkanlarının sağlanabilmesi, okul ile aile arasında gerçekleştirilecek anlayış ve işbirliğinin derecesine bağlıdır.

22. Bedeni ve zihni kusuru görülen öğrencilerle özel şekilde meşgul olunmalıdır.

Bedeni, zihni ve toplumsal kusurları bulunan çocuklarla öteki çocukların bir arada yetiştirilmesi kabul edilmiştir. Bunun için ilkokulun, özel sınıf ve programları veya normal sınıf içinde özel tedbirlerle bu çocukların ihtiyaçlarını da karşılamayı esas görevleri arasında düşünmesi gerekir. Hiçbir öğrenci özür ve noksanı yüzünden mecburi öğrenimden yoksun bırakılamaz.

23. İlköğretimin bütün sınıflarında toplu öğretim esastır. İlköğretim çağındaki

çocuk, varlıkları, olayları ve kendisine öğretilmek istenen bilgileri, bilim dallarına göre sıralanmış bir halde kavrayamaz. O, çağının özelliği dolayısıyla, genel olarak varlıkları ve olayları toptan algılama durumundadır. Bunun içindir ki, şimdiye kadar yalnız I. devrede Hayat Bilgisi etrafından toplulaştırılan derslerin, II. devrede de Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi etrafında toplulaştırılması zorunlu görülmüştür.

Bu esasa göre, ifade dersleri, mihver dersler etrafında organik bir bütün teşkil etmeli, öğrenci, çevresinde karşılaştığı varlıkları ve olayları aralarındaki tabii ilişkileriyle birlikte toplu olarak inceleyebilmelidir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Kamile Ün. **Etkili Öğrenme ve Öğretme**. Dördüncü Baskı. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları, 2003.
- Akbaş, Oktay ve Soner M.Özdemir. “Avrupa Birliğinde Yaşam Boyu Öğrenme”, 2002. **Milli Eğitim Dergisi**. Milli Eğitim Bakanlığı Web Sitesindeki; <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/155-156/akbas.htm> adresinden, 11.03.2005 tarihinde alınmıştır.
- Akkutay, Ülker. **Milli Eğitimde Yabancı Uzman Raporları: Atatürk Dönemi**. Ankara: Avni Akyol Kültür ve Eğitim Vakfı Yayınları, 1996.
- Alkan, Cevat. **Özel Öğretim İlke ve Yöntemleri “Özel Öğretim Teknolojileri”**. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1991.
- Alkan, Cevat ve Mehmet Kurt. **Özel Öğretim Yöntemleri (Disiplinlerin Öğretim Teknolojisi)**. Ankara: Anı Yayıncılık, 1998.
- Akman, Yasemin. “İlköğretimde Rehberliğin Yeri ve Önemi”, **Türkiye’de İlköğretim Sempozyumu**. (21-22 Mayıs 1992). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8: 317-320, 1992.
- Akbaba, Toper. “Cumhuriyet Döneminde Program Geliştirme Çalışmaları”, 2004. **Milli Eğitim Dergisi**. Milli Eğitim Bakanlığı Web Sitesindeki; <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/sayi54-55/akbaba.htm> adresinden, 05.09.2004 tarihinde alınmıştır.
- Akyüz, Yahya. **Başlangıçtan 2001’e Türk Eğitim Tarihi**. Genişletilmiş Sekizinci Baskı. İstanbul: Alfa Basım-Yayım-Dağıtım, 2001.

Alaylıoğlu, Ruşen ve Ferhan Oğuzkan. **Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü**. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri Koll. şti., 1976.

Altunya, Niyazi. **Anayasa Hukuku Açısından Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Hakkı**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 2003.

Arı, Ramazan, Ömer Üre ve Hasan Yılmaz. **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi (Eğitimin Psikolojik Temelleri)**. Konya: Mikro Basım-Yayım-Dağıtım, 1998.

Arseven, Ali Doğan. **Alan Araştırma Yöntemi (İlkeler, Teknikler, Örnekler)**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2001.

Arslan, Mehmet. “Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Programları ve Belli Başlı Özellikleri”, **Milli Eğitim Dergisi**. Milli Eğitim Bakanlığı Web Sitesindeki; <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/146/aslan.htm> adresinden, 01.09.2004 tarihinde alınmıştır.

Bacanlı, Hasan. **Gelişim ve Öğrenme**. Yedinci Baskı. Ankara: Nobel Basımevi, 2003.

Baş, Türker. **Anket: Anket nasıl hazırlanır?; Anket nasıl uygulanır?; Anket nasıl değerlendirilir?**. İkinci Baskı. Ankara: Seğkin Yayıncılık, 2003.

Başaran, İbrahim Ethem. **Türkiye Eğitim Sistemi**. Ankara: Yargıcı Matbaası, 1996.

_____. **Temeleğitim ve Yönetimi**. Ankara: Sevinç Matbaası, 1982.

Bell, Judith. **Doing Your Research Project**. Third Edition. London: Edmondsburry Ltd., 2000.

Bilen, Mürüvvet. **Plandan Uygulamaya Öğretim**. Ankara: Anı Yayıncılık, 1999.

Bilgen, H. Nihat. **İlköğretim Okulu Araştırması**. Cilt:1. Milli Eğitim Bakanlığı Gençlik ve Spor Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü, 1986.

Binbaşıoğlu, Cavit. **Cumhuriyet Dönemi Eğitim Bilimleri Tarihi**. Ankara: Tekışık Yayıncılık, 1999.

_____. **Eğitim Psikolojisi**. 9. Basım. Ankara: Yargıcı Matbaası, 1995.

Can, Gürhan. “Kişilik Gelişimi (Psikososyal ve Ahlak Gelişimi)”, **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**. İkinci Baskı. Editör: Binnur Yeşilyaprak. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2002.

Ceyhan, Aykut. “Fiziksel Gelişim”, **Gelişim ve Öğrenme**. Editör: Gürhan Can. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1292, 2001.

Cırtılı, H. Hüsnü. “İlköğretim”, **Cumhuriyet Döneminde Eğitim**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1983.

Cicioğlu, Hasan. **Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim (Tarihi Gelişim)**. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1983.

Çelenk, Süleyman, Neşe Tertemiz ve Nurdan Kalaycı. **İlköğretim Programları ve Gelişmeler (Program Geliştirme İlke ve Teknikleri Açısından Değerlendirilmesi)**. Editör: Attila Tazebay. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2000.

Çetin, Filiz. “Avrupa Birliği Gençlik Eğitim Programları”, 2002. Milli Eğitim Bakanlığı Web Sitesindeki; <http://yayim.meb.gov.tr/yayimler/155-156/fcetin.htm> adresinden, 11.03.2005 tarihinde alınmıştır.

“Establishing the Community Action Programme ‘Socrates’”, 2005. Patras Teknolojik Eğitim Enstitüsü Web Sitesindeki; http://www.teipat.gr/pages/stud_exchange/leonardo/decsocr.html adresinden; 12.03.2005 tarihinde alınmıştır.

Erden, Münire. **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. İstanbul: Alkım Yayınları, 1998.

Erden, Münire ve Yasemin Akman. **Eğitim Psikolojisi**. Onuncu Baskı. Ankara: Arkadaş Yayınevi, 1995.

Erdoğan, İrfan. **Yeni Bir Binyıla Doğru Türk Eğitim Sistemi: Sorunlar ve Çözümler**. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 2002.

Ergin, Osman Nuri. **Türk Maarif Tarihi**. Cilt: 5. İstanbul: Eser Matbaası, 1977.

Ergun, Mustafa ve diğerleri. **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Ankara: Ocak Yayınları, 1999.

Ertl, Hubert. “The European Union and Education and Training: An Overview of Policies and Initiatives”, **Implementing European Union Education and Training Policy: A Comparative Study of Issues in Four Member States**. Editor: David Philips and Hubert Ertl. Secaucus: Kluwer Academic Publishers, 2003.

_____. European Union Initiatives in Education and Vocational Training –The Development and Impact of the Programme Approach-, 2002. Paderborn Üniversitesi Web Sitesindeki; [http://pbf5www.uni-aderborn.de/www/fb5/wiwi-web.nsf/id/3E26D7F61E04A527C1256FC0003DC24D/\\$file/wpb_h5.pdf](http://pbf5www.uni-aderborn.de/www/fb5/wiwi-web.nsf/id/3E26D7F61E04A527C1256FC0003DC24D/$file/wpb_h5.pdf) adresinden 10.06.2005 tarihinde alınmıştır.

“_____. The Development of the Provisions of the European Union in the Field of Education and Training, ? : ?, 2000. (Ertl, 2000, s.28’deki alıntı)”

European Commission. **Accomplishing Europe Through Education and Training**, 2003. http://europa.eu.int/comm/education/doc/other/reflex/en/res_en.html adresinden 11.06.2005 tarihinde alınmıştır.

_____. **The Concrete Future Objectives of Education Systems**, 2001. <http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/concrete-future-objectives.pdf> adresinden 10.06.2005 tarihinde alınmıştır.

European Council. **Presidency Conclusions**, 2002a. http://ue.eu.int/ueDocs/cms_data/docs/pressData/en/ec/71025.pdf adresinden 01.06.2005 tarihinde alınmıştır.

_____. Education and Youth Affairs, 2002b. http://ue.eu.int/ueDocs/cms_data/docs/pressData/en/educ/69473.pdf adresinden 01.06.2005 tarihinde alınmıştır.

_____. **Presidency Conclusions**, 2000. http://ue.eu.int/ueDocs/cms_data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0.htm adresinden 05.06.2005 tarihinde alınmıştır.

Fidan, Nurettin. **Eğitim Psikolojisi: Okulda öğrenme ve öğretme**. Ankara: Alkım yayınevi, 1997.

Fidan, Nurettin ve Münire Erden. **Eğitime Giriş**. İstanbul: Alkım Yayınları, 1998.

Gazalcı, Mustafa. Aydınlanma **Sürecinde Sekiz Yıllık Eğitim**. Ankara: Özkan Matbaacılık, 1997.

Gözütok, F. Dilek. "Türkiye'de Program Geliştirme Çalışmaları", 2003. **Milli Eğitim Dergisi**. 160. Milli Eğitim Bakanlığı Web Sitesindeki; <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/160/gozutok.htm>, 05.09.2004 tarihinde alınmıştır.

Gültekin, Mehmet. **Temel Eğitim İkinci Kademe İçin Alternatif Program Modelleri**. Birinci Baskı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1103, 1999.

_____. “Eğitimin Tarihsel Temelleri”, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1220, 2000.

Gökçe, Erten. “Aktif Öğrenme Sürecine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri”, **Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 1.1, 2004.

Gürkan, Tanju ve Erten Gökçe. **Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde İlköğretim**. Ankara: Siyasal Kitabevi, 1999.

Hesapçıoğlu, Muhsin. **Öğretim İlke ve Yöntemleri: Eğitim Programları ve Öğretim**. İkinci Baskı. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 1992.

Hingel, Anders J.. Educational Policies and European Governance: Contribution to the Interservice Groups on European Governance, 2001. http://europa.eu.int/comm/governance/areas/group12/contribution_education_en.pdf adresinden; 06.06.05 tarihinde alınmıştır.

İnsan Hakları Yüksek Komisyonu Web Sitesi. “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi”, 2004. Office of High Commissioner for Human Rights Sitesindeki; <http://www.unhchr.ch/udhr/lang/trk.htm> adresinden; 05.09.2004 tarihinde alınmıştır.

_____. “Çocuk Hakları Bildirgesi”, 2004. Office of High Commissioner for Human Rights Sitesindeki; <http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/25.htm> adresinden 05.09.2004 tarihinde alınmıştır.

“İlköğretim ve Eğitim Kanunu (222 SK)”, **Resmi Gazete**. 14574. 12 Ocak 1961.

“İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.03.1988 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kağıt

ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun (4306 SK)",
Resmi Gazete. 23084. 18 Ağustos 1997.

Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi.** Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2003.

Karatzia-Stavlioti, Eleni. Educational Effectiveness and Educational Policy Dicourse of The European Union in a Comparative Perspective, 2005. Patras Üniversitesi Web Sitesindeki; http://www.elemedu.upatras.gr/07_publi/139-162.pdf adresinden; 14.06.05 tarihinde alınmıştır.

Karslen, Gustav E. **Paper to The Third Conference of Knowledge and Politics at The University of Bergen,** 2005. Bergen Üniversitesi Web Sitesindeki; <http://ugle.suf.uib.no/svfweb1/filer/1290.pdf> adresinden; 15.06.05 tarihinde alınmıştır.

Kavak, Yüksel. **Dünyada ve Türkiye’de İlköğretim.** Ankara: Pegem Özel Eğitim ve Hizmetler Ltd. Şti., 1997.

Kaya, Yahya Kemal. **İnsan Yetiştirme Düzenimiz.** Geliştirilmiş 3. Basım. Ankara: Erk Basımevi, 1981.

Kelly, A.V. **Concepts of Primary Education-Principles to Practice.** Hong Kong Üniversitesi Web Sitesindeki; <http://sunzi1.lib.hku.hku.hk/hkjo/view/36/3600049.pdf> adresinden; 10.06.2005 tarihinde alınmıştır.

Kocaoluk, Mehmet. Ş. ve Fatma Kocaoluk. **Son Değişiklikleriyle İlköğretimde Temel Mevzuat ve Yönetmelikler.** Tarsus: Kocaoluk Basım ve Yayınevi, 2002.

Kuş, Elif. **Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri.** Ankara: Anı Yayıncılık, 2003.

Küçükahmet, Leyla. **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. YÖK Kur Tanımına Uygun Olarak Hazırlanmış Gözden Geçirilmiş Onikinci Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2001.

Küçükkaragöz, Hadiye. “Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi”, **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**. Dördüncü Baskı. Editör: Binnur Yeşilyaprak. Pegem A Yayınları, 2003.

Külahoğlu, Şermin Önder. “Eğitimin Psikolojik Temelleri”, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2002.

Lockheed, Marlaine E. ve diğerleri. **Improving Primary Education in Developing Countries**. Washington: Oxford University Press, 1991.

Lofthouse, Brenda. **The Study of Primary Education A Source Book Volume 2: The Curriculum**. London: The Falmer Press, 1990.

MEB. **İlkokul Programı**. İstanbul: Devlet Basımevi, 1936.

_____. **İlkokul Programı**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1948.

_____. **İlkokul Programı**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969.

_____. **Ortaokul Programı (İlköğretim II. Kademe)**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1995.

_____. **Okul Programları Reformu ve Eğitimin Geliştirilmesi**. ?: Eğitim Araçları ve Teknik İşbirliği Genel Müdürlüğü Yayınları, ?.

_____. **Dördüncü Milli Eğitim Şurası 22-31 Ağustos 1949 (Tıpkı Basım): Çalışma Programları; Komisyon Raporları; Konuşmalar**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1991b.

_____. **Yedinci Milli Eğitim Şurası 05-15 Şubat 1962 (Tıpkı Basım): Çalışma Esasları; Konular ve Kararlar.** İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1991a.

“Milli Eğitim Temel Kanunu (1739 SK)”, **Resmi Gazete.** 14574. 24 Haziran 1973.

Moore, Kenneth. **Öğretim Becerileri.** Çeviren: Nizamettin Kaya. Editör: Ersin Altıntaş, ?, 2000.

Nazlı, Serap ve Evrim Üstünlüoğlu. “Eğitimin Psikolojik Temelleri”, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş.** İkinci Baskı. Editör: Yüksel Özden. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2002.

Oktaý, Ayla. “Okulöncesi Dönem Çocuğunun Gereksinimleri ve Okulöncesi Eğitimin Temel İlkeleri”, **Okulöncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri.** İkinci Baskı. Editör: Şefik Yaşar. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1219, 2002.

Oktaý, Ayla ve Oya Ramazan. “Çeşitli Ülkelerde İlköğretim Uygulamaları”, **Türkiye’de İlköğretim Sempozyumu.** (21-22 Mayıs 1992). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8: 317-320, 1992.

Öncül, Remzi. **Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü.** İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 2000.

Önsoy, Rifat. “Cumhuriyetten Bugüne İlk ve Ortaöğretimimiz ve Bazı Meseleleri”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,** 6: 1-23, 1991.

Özdamar, Kazım. **Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi I.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1001, 1997.

Özden, Yüksel. **Öğrenme ve Öğretme.** Dördüncü Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2000.

Özgüven, İbrahim Ethem. **Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik.** Üçüncü Baskı. Ankara: Sistem Ofset, 2001.

Öztürk, Hüseyin. **Belçika’da ve Türkiye’de Zorunlu Eğitim.** Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2001.

Özyılmaz, Ömer. “8 Yıllık Kesintisiz Zorunlu Eğitim: Beklentiler, Sorunlar ve Yansımalar”, **Türkiye ve Almanya’da Eğitim Tartışmaları.** Ankara: Hacettepe-Taş Kitapçılık Ltd. Şti., 1998.

“Programmes”, 2005. http://europea.eu.int/information_society/programmes/others/index_en.htm adresinden; 16.02.2005 tarihinde alınmıştır.

Schwenk, Helga. “8 Yıllık Zorunlu Eğitim: Öğretim Programları, Sınıfıçi Etkinliklerin Düzenlenmesi ve Öğretmen Yetiştirme”, **Türkiye ve Almanya’da Eğitim Tartışmaları.** Ankara: Hacettepe-Taş Kitapçılık Ltd. Şti., 1998.

Senemoğlu, Nuray. **Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya.** Onuncu Baskı. Editör: Zahide Ekemen. Ankara: Gazi Kitabevi, 2004.

Sözer, Ersan. “Öğretimde Strateji, Yöntem ve Teknikler”, **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme.** Dördüncü Baskı. Editör: Mehmet Gültekin. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1317, 2004.

_____. “Türk Eğitim Sisteminin Yapısı ve İşleyişi”, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş.** Birinci Baskı. Editör: Ersan Sözer. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1220, 2000.

_____. **Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilimlerin Öğretimi.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1034, 1998.

Şişman, Mehmet. **Öğretmenliğe Giriş**. İkinci Baskı. Eskişehir: Pegem A Yayınevi Tic. Ltd. Şti., 2000.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (2552 S.K.) **Tebliğler Dergisi**. 229; Eylül 2003.

TDK. Web Sitesi. 2004. “İlke”, Türk Dil Kurumu Web Sitesindeki; <http://www.tdk.gov.tr/tdksozluk/SOZBUL.ASP?GeriDon=0&EskiSoz=&kelime=ilke> adresinden, 06.11.2004 tarihinde alınmıştır.

“The Maastricht Treaty”, 1992. Avrupa Anlaşmaları Web Sitesindeki; <http://www.eurotreaties.com/maastrichtec.pdf> adresinden; 07.06.05 tarihinde alınmıştır.

Thomas, Norman. “The Aims of Primary Education in Member States of the Concil of Europe”, **Subject Learning in the Primary Curriculum**. Editör: Patricia Murphy ve diğerleri, London: Biddles Ltd., 1995.

Tuzcu, Gökhan. “Avrupa Birliğine Geçiş Sürecinde Türk Eğitiminin Planlanması”, 2002. **Milli Eğitim Dergisi**. Milli Eğitim Bakanlığı Web Sitesindeki; <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/155-156/tuzcu.htm> adresinden, 11.03.2005 tarihinde alınmıştır.

Türküm, Sibel. “Bilişsel Gelişim”, **Gelişim ve Öğrenme**. Editör: Gürhan Can, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1292, 2001.

_____. “İkinci Çocukluk Döneminde Gelişim”, **Çocuk Gelişimi ve Psikolojisi**. Dördüncü Baskı. Editör: Esra Ceyhan. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1218, 2004.

- _____. “Ergenlik Döneminde Gelişim”, **Çocuk Gelişimi ve Psikolojisi**. Dördüncü Baskı. Editör: Esra Ceyhan. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1218, 2004.
- Ural, Ayhan ve İbrahim Kılıç. **Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi**. Birinci Baskı. Ankara: Detay Yayıncılık, 2005.
- Varış, Fatma. “Program Geliştirme çalışmaları”, **Cumhuriyet Döneminde Eğitim**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1983.
- Varış ve diğerleri. **Eğitim Bilimine Giriş**. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1991.
- William, Glasser. **Başarısızlığın Olmadığı Okul**. Çeviren: Kıvılcım Teksöz, Ankara: Beyaz Yayınları, 1999.
- World Bank. **Achieving Universal Primary Education by 2015**. Washington: ?, 2003.
- Wynn Richard and Joanne Lindsay Wynn. **American Education**. Ninth Edition. New York: Harper & Row Publishers Inc, 1988.
- Yalın, Halil İbrahim. **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**. Genişletilmiş İkinci Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2000.
- Yaşar, Şefik, Ersan Sözer ve Mehmet Gültekin. “İlköğretimde Öğrenme-Öğretme Süreci ve Öğretmenin Rolü”, **VIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bilimsel Çalışmaları. 01-03 Eylül 1999**. Trabzon, 1999.
- Yavuzer, Haluk. **Çocuk Psikolojisi**. Yirmi üçüncü Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2002.

Yeşilyaprak, Binnur. **Eğitimde Rehberlik Hizmeti**. Gözden Geçirilmiş Dördüncü Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2002.